

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

(आर्थिक वर्ष २०८१/०८२)

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
आन्तरिक राजस्व विभाग
लाजिम्पाट, काठमाडौं

भूमिका

आन्तरिक राजस्व विभागले विगत लामो समयदेखि कर राजस्व संकलन तथा व्यवस्थापनको कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ। विभाग निरन्तर रूपमा कर राजस्वलाई दिगो एवं भरपर्दो बनाउन, कर प्रणालीलाई स्वच्छ, सरल, पारदर्शी एवम् प्रविधिमैत्री तुल्याउन तथा स्वेच्छिक कर सहभागिताको माध्यमबाट आन्तरिक राजस्व परिचालनमा प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न प्रयासरत छ। वार्षिक प्रतिवेदन २०८१/८२ ले आ.व.२०८१/८२ मा विभाग तथा अन्तर्गतका कार्यालयहरूले सम्पादन गरेका कार्यहरूको चित्रण गर्दछ। नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को बजेटमार्फत आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने बृहत् सोचका साथ लगानीमैत्री र समन्यायिक राजस्व नीति अघि सारेको छ। यस नीतिको मुख्य लक्ष्य राजस्व प्रणालीलाई कुल राष्ट्रिय आयसँग तादात्म्यता कायम गर्दै डिजिटल कारोबारमा कर लगाउने, अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यासअनुकूल कानून तर्जुमा गर्ने र राजस्वको आधार संरक्षण गर्ने रहेको छ। विभागले यस नीतिको सफल कार्यान्वयनका लागि आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार, स्वदेशी उत्पादन प्रवर्द्धन, करको दायरा विस्तार र परिपालना अभिवृद्धि, राजस्व चुहावट नियन्त्रण र प्रशासनको दक्षता सुधार जस्ता महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेको छ।

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा विभागलाई रु. ७ खर्ब १ अर्ब ५३ करोडको राजस्व संकलन लक्ष्य निर्धारण भएकोमा रु. ५ खर्ब ८३ अर्ब ८२ करोड मात्र राजस्व असुली भई लक्ष्यको तुलनामा ८३.२२ प्रतिशतको प्रगति हासिल भएको छ। विभागले आ.व. २०८१/८२ मा ७,७३,९३३ नयाँ करदातालाई करको दायरामा ल्याएको छ। आगामी दिनमा विभागले करदाता शिक्षा, प्रभावकारी बजार अनुगमन र ई-एसेसमेन्ट/फेसलेस अडिट मार्फत कर परीक्षणलाई आधुनिक र पारदर्शी बनाउने कार्यमा जोड दिनेछ। यसका अतिरिक्त कृत्रिम बौद्धिकता (AI) को प्रयोग र बिजनेस प्रोसेस रि-इन्जिनियरिड (BPR) मार्फत सम्पूर्ण सेवालाई पेपरलेस (Paperless), फेसलेस (Faceless) र कन्ट्याक्टलेस (Contactless) बनाउँदै करदाताको कर परिपालना सहज बनाईने छ।

अन्त्यमा, यस आर्थिक वर्षमा सम्पादन गरिएका कार्यहरूको प्रगति हासिल गर्नका लागि माननीय अर्थ मन्त्रीज्यू, श्रीमान् सचिवज्यू, राजस्व व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुखज्यू लगायत मन्त्रालयका अन्य पदाधिकारीहरूबाट प्राप्त मार्ग निर्देशन र उत्प्रेरणा प्रति विशेष आभार व्यक्त गर्दछु। यसैगरी, विभाग र मातहतका कार्यालयहरूको कार्यगत लक्ष्य प्राप्ति तथा राजस्व संकलन अभियानमा प्रत्यक्ष सल्लाह र सुझाव मार्फत सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण करदाता लगायत सरोकारवाला विभिन्न सरकारी, निजी, गैर-सरकारी निकाय, संघसंस्था, व्यक्ति तथा विदेशी दातृ निकायहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु। त्यसैगरी, यो वार्षिक प्रतिवेदन तयारी कार्यमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुहुने विभागका उपमहानिर्देशक त्रय रमेश अर्याल, जनकराज शर्मा, कविता रेग्मी, निर्देशक बुद्धि प्रसाद आचार्य र शाखा अधिकृत अनिता शर्मा लगायत सम्पूर्ण संलग्न पदाधिकारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

मदन दहाल
महानिर्देशक

मङ्सिर २०८२

विषय सूची

१. सामान्य जानकारी	१
१.१ परिचय	१
१.२ सोच, गन्तव्य, समग्र उद्देश्य, कार्यदिश, मूल्य मान्यता, कार्य प्रणाली र प्रतिबद्धता	१
१.३ संगठनात्मक संरचना र जनशक्ति व्यवस्थापन	३
१.४ आगामी सुधारको सोच	३
२. आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को समष्टिगत उपलब्धि	१०
२.१ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग राजस्व परिचालनको अनुपात	११
२.२ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर र अन्तः शुल्क परिचालनको अवस्था	१२
२.३ कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	१३
२.४ राजस्वको संरचनागत योगदान	१४
२.५ कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	१६
२.६ महाशाखा तथा शाखागत विवरण विश्लेषण	१७
२.६.१ प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखा	१७
२.६.२ संचालन महाशाखा	१८
२.६.२.१ करदाता सेवा शाखा	१८
२.६.२.२ कर फिर्ता शाखा	२२
२.६.२.३ राजस्व संकलन तथा बक्यौता शाखा	२३
२.६.२.४ अनुगमन, मूल्यांकन तथा सुशासन शाखा	२५
२.६.२.५ कर परीक्षण व्यवस्थापन तथा इ-एसेसमेन्ट शाखा	२६
२.६.२.६ कर प्रणाली समन्वय तथा विकास शाखा	२९
२.६.२.७ बेरुजु शाखा	३१
२.६.३ सूचना प्रविधि महाशाखा	३१
२.६.३.१ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखा	३१
२.६.३.२ सूचना सञ्चार प्रविधि शाखा	३३
२.६.३.३ सूचना प्रविधि परिपालना तथा सुरक्षा शाखा	३३
२.६.४ अन्तःशुल्क तथा अनुसन्धान महाशाखा	३४
२.६.४.१ अन्तःशुल्क नीति विश्लेषण तथा नियमन, प्रयोगशाला शाखा	३४
२.६.४.१.१ अन्तःशुल्कको संरचनात्मक अवस्था	३५
२.६.४.१.२ आ.व. २०८१/०८२ को अन्तःशुल्क तर्फको संकलन संरचना	३६
२.६.४.१.३ आगामी सुधारको सोच	३६
२.६.४.१.४ अन्तःशुल्क व्यवस्थापन	३६
२.६.४.२ सूचना संकलन तथा जोखिम विश्लेषण अनुसन्धान शाखा	३७
२.६.५ नीति विश्लेषण तथा व्यवस्थापन महाशाखा	३७

२.६.५.१ नीति अनुसन्धान विश्लेषण तथा कार्यान्वयन/अन्तर्राष्ट्रिय कर शाखा..	३७
२.६.५.३ कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखा	३९
२.६.५.४ योजना तथा मानव संसाधन विकास शाखा	४०
२.६.५.५ कानून शाखा	४४
२.६.५.६ सामान्य प्रशासन शाखा	४५
२.६.५.७ आर्थिक प्रशासन शाखा	४७
३. आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण	५०
३.१ कुल आन्तरिक राजस्व संकलनमा शीर्षकगत असुलीको अंश	५१
३.२ विगत पाँच वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था	५२
३.३ मूल्य अभिवृद्धि करमा आन्तरिक र पैठारीको संकलन अनुपात	५४
३.४ शीर्षकगत मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन (आन्तरिक तर्फ)	५४
३.५ मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था	५६
३.६ शीर्षकगत आयकर संकलन	५७
३.७ आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को आयकर संकलनको संरचनागत अवस्था	५८
३.८ अन्तः शुल्कको संरचनात्मक अवस्था	५९
३.९ आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को अन्तः शुल्क तर्फको संकलन संरचना	६०
३.१० आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को राजस्व संकलनको कार्यालयगत अवस्था	६१
३.११ करदाता सेवा कार्यालयहरुको राजस्व संकलनको अवस्था	६६
३.१२ सामाजिक सुरक्षा कर	६८
३.१३ पूँजीगत लाभकर	६९
३.१४ राजस्व संकलनको लागत	७०

तालिकाहरूको सूची

तालिका १	कुल गार्हस्थ उत्पादनमा राजस्व परिचालनको अनुपात	११
तालिका २	कुल गार्हस्थ उत्पादनमा मू.अ.कर, आयकर र अन्तःशुल्कको अनुपात	१२
तालिका ३	कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	१३
तालिका ४	आ.व. २०८१/०८२ मा राजस्वको संरचनात्मक योगदान	१४
तालिका ५	आ.व. २०८१/०८२ को शीर्षकगत राजस्व संकलनको बनौट	१५
तालिका ६	कुल कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	१६
तालिका ७	प्रशासकीय पुनरावलोकन कार्य प्रगति	१७
तालिका ८	करको दायरा तथा कर सहभागिताको अवस्था	१९
तालिका ९	मूल्य अभिवृद्धि कर विवरणको संरचनात्मक अवस्था	२०
तालिका १०	कर फिर्ता विवरण	२३
तालिका ११	आ.व. २०८१/०८२ सम्मको बक्यौताको विवरण	२५
तालिका १२	अन्तःशुल्कको शीर्षकगत संकलन	३५
तालिका १३	आ.व. २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्कको संकलन संरचना	३६
तालिका: १४	दोहोरो कर मुक्ति सम्झौता भएका देशहरू	३९
तालिका १५	आ.व. २०८१/०८२ कर परीक्षण पुनरावलोकनको संख्यात्मक विवरण	४०
तालिका १६	आन्तरिक राजस्व विभाग र मातहतका कार्यालयहरूमा स्वीकृत दरबन्दी, पदपूर्ति र रिक्त संख्याको विवरण (MLTO-२ सहित)	४५
तालिका १७	आ.व. २०८१/०८२ को राजस्व लक्ष्य र प्रगति	५०
तालिका १८	आ.व. २०८१/०८२ को कर राजस्व संकलनको संरचनागत अवस्था	५१
तालिका १९	विगत ५ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था	५३
तालिका २०	मूल्य अभिवृद्धि करमा आन्तरिक र पैठारीको संकलन अनुपात	५४
तालिका २१	मूल्य अभिवृद्धि करको शीर्षकगत संकलन	५५
तालिका २२	मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था	५६
तालिका २३	आयकरको शीर्षकगत संकलन	५७
तालिका २४	विगत ५ वर्षको आयकर संकलनको संरचनागत अवस्था	५८
तालिका २५	अन्तःशुल्कको शीर्षकगत संकलन	५९
तालिका २६	आ.व. २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्कको संकलन संरचना	६०
तालिका २७	कार्यालयको(समूहगत) राजस्व लक्ष्य र संकलन	६२
तालिका २८	कार्यालयगत राजस्व लक्ष्य र संकलन (आ.व. २०८१/०८२)	६३
तालिका २९	करदाता सेवा कार्यालयहरूको राजस्व लक्ष्य र संकलन (आ.व. २०८१/०८२)	६६
तालिका ३०	सामाजिक सुरक्षा कर संकलन	६८
तालिका ३१	पूँजीगत लाभकर संकलन	६९
तालिका ३२	राजस्व संकलनको लागत विवरण	७०

चित्रहरूको सूची

चित्र १	कुल गार्हस्थ उत्पादनसँग राजस्व परिचालनको अनुपात	१२
चित्र २	कुल गार्हस्थ उत्पादनमा मू.अ.कर आयकर र अन्तःशुल्कको अनुपात	१२
चित्र ३	कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	१४
चित्र ४	आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा राजस्वको संरचनात्मक योगदान	१५
चित्र ५	आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को शीर्षकगत राजस्व संकलन	१६
चित्र ६	कुल कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	१७
चित्र ७	आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को राजस्व लक्ष्य र प्रगति	५१
चित्र ८	आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को कर राजस्व संकलनको संरचनागत अवस्था	५२
चित्र ९	विगत ५ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था	५३
चित्र १०	मूल्य अभिवृद्धि करको शीर्षकगत संकलन	५६
चित्र ११	मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था	५७
चित्र १२	आयकर संकलनको संरचनागत अवस्था	५८
चित्र १३	अन्तः शुल्कको शीर्षकगत संकलन	६०
चित्र १४	आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्कको संकलन संरचना	६१
चित्र १५	कार्यालयको (समूहगत) कुल असुलीमा योगदान	६२
चित्र १६	कार्यालयगत लक्ष्य तथा असुली	६५
चित्र १७	करदाता सेवा कार्यालयहरूको राजस्व संकलनको लक्ष्य तथा असुली	६८
चित्र १८	सामाजिक सुरक्षा कर संकलनको अवस्था	६९
चित्र १९	पूँजिगत लाभकर संकलनको अवस्था	७०

अनुसूचीहरू

अनुसूची १	मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ताको अवस्था	७२
अनुसूची २	आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, व्यक्तिगत स्थायी लेखा नं. दर्ताको अवस्था	७६
अनुसूची ३	आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को क्षेत्रगत राजस्व संकलन	७९
अनुसूची ४	आन्तरिक राजस्व विभागको संगठन संरचना	८१
अनुसूची ५	आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूको सम्पर्क नम्बर	८२
अनुसूची ६	महानिर्देशकहरूको नामावली	८४

संकेत सूची

आ.व.	आर्थिक वर्ष
आ.रा.वि.	आन्तरिक राजस्व विभाग
आ.रा.का.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय
उ.म.न.पा.	उपमहानगरपालिका
क.से.का.	करदाता सेवा कार्यालय
का.म.पा.	काठमाण्डौ महानगरपालिका
गा.पा	गाउँपालिका
चा.ए.	चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट
ठू.क.का.	ठूला करदाता कार्यालय
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
म.ले.नि.का.	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय
मू.अ.कर	मूल्य अभिवृद्धि कर
रा.प.प्र.	राजपत्रांकित प्रथम श्रेणी
रा.प.द्वि.	राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी
रा.प.तृ.	राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी
रा.प.अ.	राजपत्र अनंकित
रु.	रुपैयाँ
शा.अ.	शाखा अधिकृत
AA	Amended Assessment
ABBS	Any Branch Banking System
ASYCUDA	Automated System for Customs Data and Management
BPR	Business Process Re-engineering
DTAA	Double Taxation Avoidance Agreement
EASy	Excise Automation System
ECR	Electronic Cash Register
EIMS	e-Internal Monitoring System
e-PAN	electronic- Permanent Account Number
e-TDS	electronic- Tax Deducted at Source
FY	Fiscal Year
GDP	Gross Domestic Product
GIZ	German Institute for International Co-operation
HLTRC	High Level Tax Reform Committee
IT	Income Tax

MA	Management Assessment
NF	Non - Filer
OECD	Orgnization for Economic Cooperation and Development
PAN	Permanent Account Number
PDCR	Posted Data Change Request
RAS	Revenue Accounting System
RD	Return Detail
SMS	Short Massage Service
TPS	Taxpayer Service
TADAT	Tax Administratin Diagnostic Assessment Tool
VAT	Value Added Tax

कार्यकारी सारांश

संघीय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको माध्यमद्वारा दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्ने संविधानले परिलक्षित गरे अनुसारको लक्ष्य हासिल गर्न प्रभावकारी आर्थिक नीतिको आवश्यकता पर्दछ। आर्थिक नीतिको प्रभावकारी नीति उपकरणको रूपमा वित्त नीति रहेको हुन्छ। यस्तो वित्त प्रणालीको लागि आन्तरिक वित्तको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। आन्तरिक वित्तको दिगो परिचालन मार्फत राष्ट्रिय श्रोत सुनिश्चितताका लागि आन्तरिक राजस्व विभागले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ।

संघीय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको अभ्याससँगै आम जनताका आवश्यकता र चाहनामा बढोत्तरी हुँदै गएको छ। यस्ता आवश्यकता र चाहनाको उचित व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त वित्त नीति उपकरणको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन जरुरी देखिन्छ। आर्थिक गतिविधिमा देखिएको केही शिथिलताले अपेक्षित रूपमा राजस्व संकलन हुन सकेको छैन भने सार्वजनिक खर्चमा नियन्त्रण नहुँदा सार्वजनिक वित्तमा दबाव श्रृजना भएको छ। यसरी सार्वजनिक खर्चमा भएको वृद्धि अनुरूप राजस्व संकलनको दरमा तालमेल मिलाउनका लागि करधार विस्तार गर्ने सन्दर्भमा लगानीमैत्री कर कानूनको तर्जुमा, अनौपचारिक अर्थतन्त्रको औपचारिकरण, डिजिटल कारोबारको नियमन, पारदर्शी व्यवहार र स्वयंकर प्रणालीमा आधारित प्रविधि एवम् करदातामैत्री प्रशासनलाई आत्मसात गर्दै विभागले आफ्नो दैनिक काम कारवाही सञ्चालन गर्दै आएको छ।

अर्थतन्त्रमा देखापरेका केही आन्तरिक तथा बाह्य परिघटनाका प्रभावका कारण राजस्व परिचालनमा आशातित परिणाम आउन सकेको छैन। तथापि, गत आर्थिक वर्षको संकलनको तुलनामा केही सकारात्मक वृद्धि देखिएको छ। कर प्रशासनको सक्षमता अभिवृद्धिका लागि कर जोखिम व्यवस्थापन गर्न जोखिम सूचकको व्यवस्था र सूचकका आधारमा जोखिम रणनीतिको कार्यान्वयन, करका लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक सूचनाको संकलन र उपयोग, स्वैच्छिक कर अनुपालनाको अभिवृद्धिको उच्चस्तरको करदाता सेवाको व्यवस्था अभिवृद्धि जस्ता कार्य गरी कर सुधारलाई निरन्तरता दिई कर प्रणालीलाई सक्षम र जवाफदेही बनाई सार्वजनिक खर्चको बढ्दो आवश्यकतालाई धान्न सक्ने गरी आन्तरिक स्रोतको परिचालनमा बढावा ल्याउने कार्यलाई मूर्तरूप दिन आन्तरिक राजस्व विभाग प्रयासरत छ। कर राजस्वलाई दिगो भरपर्दो र अनुमानयोग्य बनाउन समग्र कर प्रणालीको समसामयिक सुधार जरुरी हुन्छ। यसका लागि स्वैच्छिक कर अनुपालना स्तरमा वृद्धिका लागि नीतिगत एवं कानूनी सहजता ल्याउन सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारलाई करको दायरामा ल्याउने, कर संकलन लागत र करदाताको कर परिपालना लागत घटाउने साथै कर प्रशासनलाई स्वच्छ, व्यावसायिक, प्रतिस्पर्धी, सदाचारमूलक बनाउने दिशातर्फ विभागले गरेको प्रयासको परिणाम राजस्व संकलन वृद्धि भएको देखिन्छ। राजस्व संकलनको यस गतिलाई थप चलायमान बनाउनुपर्ने देखिन्छ।

आर्थिक गतिविधिमा देखिएको केही संकुचनका बावजुद पनि आन्तरिक राजस्व विभागले लिएका नीतिगत, कार्यविधिगत र प्रणालीगत सुधारका कारण आन्तरिक राजस्वको आधार विस्तार र संरक्षण भएको देखिन्छ। जसको परिणाम राजस्व संकलनमा सकारात्मक संकेत देखिन थालेको छ। विभागबाट भएका यिनै प्रयासहरूका कारण भविष्यमा सार्वजनिक वित्त थप सुदृढ हुने आशा गर्न सकिन्छ।

बढ्दो सार्वजनिक खर्चको आवश्यकता अनुरूप आन्तरिक राजस्व परिचालनको लक्ष्य हासिल गर्न श्रोतको आवश्यकता र उपलब्धी बीच उचित तालमेल मिलाउनका लागि नीतिगत र संरचनात्मक सुधार समेत थालनी गरीएको छ। यसै अनुरूप विभागले हाल ठूला करदाता कार्यालय १, मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय २, आन्तरिक राजस्व कार्यालय ४३, र करदाता सेवा कार्यालय ३९ गरी जम्मा ८५ वटा कार्यालयहरुबाट सेवा प्रवाह हुंदै आएको छ।

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ का लागि अर्थ मन्त्रालयबाट आन्तरिक राजस्व विभागलाई रु ७ खर्ब ०१ अर्ब ५३ करोड लक्ष्य तोकिएको थियो। विभागबाट यस आर्थिक वर्षमा जम्मा रु.५ खर्ब ८३ अर्ब ८२ करोड राजस्व संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा ८३.२२ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ।

- ⇒ **आयकर:** रु.३ खर्ब ९० अर्ब ७० करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु.२ खर्ब ९२ अर्ब ५९ करोड संकलन हुन गई लक्ष्यको तुलनामा ७४.८८ प्रतिशत प्रगति भएको छ।
- ⇒ **मूल्य अभिवृद्धि कर:** रु. १ खर्ब ६४ अर्ब ३६ करोड लक्ष्य निर्धारण भएकोमा रु. १ खर्ब ४६ अर्ब ८७ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ८९.३५ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **अन्तःशुल्क:** रु.१ खर्ब ३२ अर्ब ४० करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु.१ खर्ब २२ अर्ब ३ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ९२.१६ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **स्वास्थ्य सेवा कर (स्वास्थ्य सेवा जोखिम कर समेत):** स्वास्थ्य सेवा कर रु. ९ अर्ब ४० करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. ६ अर्ब ६४ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ७०.६३ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **शिक्षा सेवा शुल्क:** शिक्षा सेवा शुल्क तर्फ रु. ३ अर्ब ९८ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. ३ अर्ब ६१ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ९०.७० प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **अन्य शुल्क:** अन्य शुल्क तर्फ रु. ६७ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. १ अर्ब २१ करोड संकलन भएको छ।
- ⇒ आ.व २०८१/०८२ मा भन्सार विभागले दिएको तथ्याङ्क अनुसार पैठारी तर्फ मू.अ.कर र अन्तःशुल्क क्रमशः रु. २ खर्ब ८१ करोड र रु.४६ अर्ब ३९ करोड संकलन भएको देखिन्छ।
- ⇒ आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको कुल बेरुजु रकम रु.१७ अर्ब ६१ करोड २१ लाख ९१ हजार सम्परीक्षण भएको (EIMS Data अनुसार देखिन्छ। आ.व २०८१/०८२ को शुरुवातमा कुल बेरुजु रकम रु.९९ अर्ब ५७ करोड ७८ लाख ८४ हजार रहेकोमा सो आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्ममा आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरुको बेरुजु रकम रु.१ खर्ब २ अर्ब ६७ करोड ६० लाख ४ हजार रहेको छ।
- ⇒ विभाग र मातहत कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई कर तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी विभिन्न विषयमा भौतिक तथा भर्चुअल रुपमा तालिम संचालन गरिएको छ। यसैगरी वर्ष भरिमा विभाग र अन्तर्गत कार्यालयमा कार्यरत विभिन्न कर्मचारीहरुलाई वैदेशिक तालिम, सेमिनार, अध्ययन भ्रमणमा सहभागी गराइएको छ।
- ⇒ यस आ.व.मा मू.अ.कर तर्फ २४६४३ करदाताहरु दर्ता गरिएको छ। यस आर्थिक वर्ष सम्ममा ३५९६६० करदाताहरु मू.अ.करमा दर्ता भएका छन्।
- ⇒ यस आ.व.सम्ममा अन्तःशुल्क तर्फ १६१७२४ करदातालाई अन्तःशुल्क इजाजत पत्र प्रदान तथा नविकरण गरिएको छ।

- ⇒ आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को आषाढ मसान्त सम्ममा व्यावसायिक स्थायी लेखा नम्बर (PAN) जम्मा २१४५८२० र व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्बर (P-PAN) जम्मा ४९२०३८९ प्रदान गरी कुल करदाता संख्या ७०६६२०९ पुगेको छ। साथै आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को अन्त्य सम्ममा सरकारी तथा अन्य संस्थाहरू गरी जम्मा ३५८८२ लाई Withholder PAN (W-PAN) प्रदान गरिएको छ।
- ⇒ मदिरा तथा सूतीजन्य वस्तुहरू उत्पादन गर्ने उद्योगहरूले कच्चा पदार्थ राख्ने गोदाम, तयारी पदार्थ राख्ने गोदाम, निष्काशन गर्ने ठाउँमा IP क्यामरा राख्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
- ⇒ आ.व २०८१/०८२ मा ३९५७ करदाताको पूर्ण कर परीक्षण सम्पन्न भएको छ। आय कर निर्धारण तर्फ रु.८ अर्ब ५० करोड २९ लाख आयकर निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.१३ अर्ब ५५ करोड ६७ लाख आयकर निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा १५९.४४ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। मू.अ.कर निर्धारण तर्फ रु.१ अर्ब ८६ करोड ८४ लाख मू.अ.कर निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.३ अर्ब ४४ करोड ४ लाख मू.अ.कर निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको १८४.१३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। अन्तःशुल्क तर्फ रु.१५ करोड ४६ लाख अन्तःशुल्क निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.१६ करोड ५० लाख अन्तःशुल्क निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा १०६.६९ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। नोक्सानी घटाउने तर्फ रु. ११ अर्ब ५५ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.८७ अर्ब ४२ करोड नोक्सानी घटाई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा ७५६.३९ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। जुन उत्साहजनक छ।

भाग-१

सामान्य जानकारी

१. सामान्य जानकारी

१.१ परिचय

स्रोत व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण उपकरणको रूपमा आन्तरिक वित्त रहेको छ। आन्तरिक वित्तका स्रोत परिचालनका विभिन्न माध्यममध्ये आन्तरिक राजस्व संकलन प्रमुख हो। यो निर्विकल्प स्रोतको रूपमा रहेको आन्तरिक राजस्व परिचालनमा आन्तरिक राजस्व विभागको महत्वपूर्ण भूमिका रहि आएको छ। नेपालको कर प्रणालीलाई आधुनिकीकरण गर्ने, आन्तरिक कार्य प्रक्रिया सरलीकरण गर्ने, करदाताको कर सहभागिता लागत घटाउने, प्रविधिमैत्री जनशक्ति विकास गर्ने, विद्युतीय सुशासन कायम गर्ने, जोखिममा आधारित कर परीक्षण गर्ने, नतिजामा आधारित व्यावसायिक संगठन र कार्य विशिष्टीकरणको लागि संस्थागत सुधार गर्ने उद्देश्यले साविकका कर विभाग तथा मूल्य अभिवृद्धि कर विभागलाई एकीकृत गरी विक्रम संवत् २०५८ बैशाख २ गते कर विभागको रूपमा स्थापना भई सम्बत् २०५८ साल श्रावण १ देखि आन्तरिक राजस्व विभागको गठन भएको हो। विश्व अर्थतन्त्र र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई मुलुकको हित अनुकूल बनाउँदै नेपालको कराधारको संरक्षण गर्ने गरी नीतिगत सुधार गर्न नेपालको सार्वजनिक व्यवस्थापनको क्षेत्रमा आन्तरिक राजस्व विभाग एक आधुनिक संगठनको रूपमा रहेको छ।

नेपाल सरकारको कुल राजस्व मध्ये आधा हिस्सा भन्दा बढी यस विभागबाट सङ्कलन हुने गरेको छ। विभागले आयकर ऐन, मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, अन्तःशुल्क ऐन र मदिरा ऐन लगायतका कर कानूनको प्रशासन गर्दै आएको छ। आन्तरिक राजस्वको व्यवस्थापन र परिचालनका लागि विभागले १ ठूला करदाता कार्यालय, २ मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय, ४३ आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू र ३९ करदाता सेवा कार्यालयहरू समेत ८५ वटा कार्यालय मार्फत सेवा प्रदान गर्दै आएको छ। वर्तमान संगठनात्मक संरचना अनुसार यस विभाग अन्तर्गत करिब १६४० जनशक्ति रहने गरी संगठन संरचना र दरबन्दी स्वीकृत भएको छ।

१.२ सोच, गन्तव्य, समग्र उद्देश्य, कार्यादेश, मूल्य मान्यता, कार्य प्रणाली र प्रतिबद्धता सोच (Vision)

फराकिलो कराधार, पारदर्शी एवं न्यायोचित कर प्रणालीमार्फत आर्थिक-सामाजिक विकासमा सहयोगी एवं सवल संगठनको रूपमा विकास गर्ने।

गन्तव्य (Mission)

उपयुक्त कर नीति तथा उत्कृष्ट सेवाको माध्यमबाट कर सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।

समग्र उद्देश्य (Overall Objective)

समतामुलक, प्रगतिशील, पारदर्शी र पूर्वानुमानयोग्य कर प्रणाली सुनिश्चित गर्ने।

कार्यादेश (Mandates)

- कर प्रशासन तथा सुधार
- कर नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन
- करदाता सेवा र शिक्षा
- अनुसन्धान र विकास
- सूचना प्रविधि व्यवस्थापन

मूल्य मान्यता (Values)

- सदाचार
- व्यावसायिकता
- स्वच्छता
- सम्मान
- सहकार्य
- नवप्रवर्तन

विभागको कार्य प्रणाली

यस विभागले कर नीति एवम् कानून तर्जुमाको मस्यौदा तयार गर्नुका साथै आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र अन्य कर नीति तथा कानूनहरूको कार्यान्वयन गर्ने गर्दछ। करको दायरा विस्तार गर्ने, कर कानूनको परिपालना भए नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने, करदाताको स्वेच्छिक कर सहभागिता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक कार्यप्रणाली तथा कार्यक्रम लागू गर्ने र कर जोखिममा आधारित भई कर परिक्षण तथा अनुसन्धान गर्ने, कर कानूनहरूको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने कार्य गर्दै आइरहेको छ।

यस सन्दर्भमा आन्तरिक राजस्व व्यवस्थापन गर्ने, सूचना प्रविधिको उपयोग गर्दै करदाता सेवा प्रदान गर्ने, सबै करदाताको पहिचान दिने गरी स्थायी लेखा नम्बर जारी गर्ने, सूचना प्रविधिको उपयोगबाट करदाता र कर प्रशासनको प्रत्यक्ष सम्पर्क घटाउँदै कर सहभागिता बढाउने, कर संकलन लागत घटाउने, स्वयं कर निर्धारण प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्दै जोखिमको आधारमा सीमित करदाताको कर परीक्षण र अनुसन्धान गर्ने, डिजिटल कारोवारको प्रवर्द्धनलाई प्रोत्साहन गर्दै अनौपचारिक अर्थतन्त्रलाई करको दायरामा ल्याउन जोड दिने जस्ता कार्यनीति तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ। विभाग र अन्तर्गत कार्यालयको कार्य संचालन प्रक्रियामा कार्यमूलक कार्यप्रणाली अवलम्बन गरिएको छ।

प्रमुख कार्यहरू (Functions)

विभागबाट मुख्यतः करदाता सेवा, कर संकलन तथा प्रक्षेपण, कर फिर्ता, कर परीक्षण व्यवस्थापन, सूचना संकलन तथा जोखिम विश्लेषण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, कर नीति तर्जुमामा परामर्श, अन्तर्राष्ट्रिय कर प्रशासन सम्बन्धी कार्य, कर नीति कार्यान्वयनमा कानूनी राय प्रदान गर्ने, प्रशासकीय पुनरावलोकन गर्ने, अन्तःशुल्क प्रशासन गर्ने, वित्तीय सूचनाको अभिलेखका लागि सूचना प्रणालीको विकास एवम् प्रयोग र संस्थागत सुधार, क्षमता विस्तार, आर्थिक प्रशासन, कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू सम्पादन गरिन्छ।

विभागले प्रशासन गर्ने मुख्य ऐन, नियमहरू

ऐनहरू	नियमहरू
आयकर ऐन, २०५८	आयकर नियमावली, २०५९
मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२	मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३
अन्तःशुल्क ऐन, २०५८	अन्तःशुल्क नियमावली, २०५९
मदिरा ऐन, २०३१	मदिरा नियमहरू, २०३३
सालबसाली आर्थिक ऐन	

विभागको प्रतिवद्धता

"समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली" को राष्ट्रिय लक्ष्य हासिल गर्ने दीर्घकालीन सोचलाई साकार पार्न करदाता, लगानीकर्ता र आम नागरिकले अपेक्षा गरेको आदर्श कर प्रणालीबाट स्वैच्छता, समानता, तटस्थता र पारदर्शिता कायम गरी कर प्रशासन र करदाताबीच आपसी विश्वासको वातावरण श्रृजना गर्दै स्वेच्छिक कर सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने, कर कानूनको परिपालनामा जोड दिने, प्रकृयागत सरलीकरण गरी करदातालाई सरल सहज सेवा प्रदान गरी आन्तरिक राजस्व परिचालनमा महत्वपूर्ण योगदान दिने यस विभागको प्रतिवद्धता रहेको छ। उत्कृष्ट सेवा प्रवाहद्वारा करदातामैत्री, प्रविधिमैत्री र लगानीमैत्री कर प्रणालीको कार्यान्वयन गर्दै दक्ष एवं व्यावसायिक कर प्रशासनको परिचय दिन विभाग कटिबद्ध छ।

१.३ संगठनात्मक संरचना र जनशक्ति व्यवस्थापन

करको दायरा विस्तार, स्वयं कर निर्धारण तथा स्वतःस्फूर्त कर परिपालना, गुणस्तरीय कर परीक्षण र प्रभावकारी अनुसन्धान, देशव्यापी रूपमा कर सम्बन्धी चेतनाको अभिवृद्धि व्यवहारिक तथा आवश्यकतामा आधारित करदाता शिक्षा, चुस्त र पारदर्शी सेवा प्रवाह जस्ता आधारभूत मान्यताहरूलाई सार्थक तुल्याउन आन्तरिक राजस्व विभागको संगठनात्मक संरचना पूर्णतया कार्यमूलक प्रणाली (Functional System) अनुरूप कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। विभागमा चार महाशाखाहरू रहेका छन्। प्रत्येक महाशाखा प्रमुखको रूपमा रा.प. प्रथम श्रेणीको उपमहानिर्देशक र प्रत्येक शाखामा रा.प. द्वितीय श्रेणीको निर्देशक रहने व्यवस्था छ। यसका अतिरिक्त महानिर्देशकको प्रत्यक्ष मातहतमा रहने गरी प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखा रहेको छ। जनशक्ति सहितको विस्तृत विवरण अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ।

(क) नीति विश्लेषण तथा व्यवस्थापन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत अन्तराष्ट्रिय कर शाखा, कर प्रणाली सुधार शाखा, नीति विश्लेषण शाखा, कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखा, योजना तथा मानव संसाधन विकास शाखा, कानून शाखा, सामान्य प्रशासन शाखा र आर्थिक प्रशासन शाखा रहेका छन्।

(ख) सञ्चालन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत करदाता सेवा शाखा, कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखा, राजस्व संकलन तथा प्रक्षेपण शाखा, बक्यौता तथा बेरुजू शाखा, अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखा र कर फिर्ता शाखा रहेका छन्।

(ग) अन्तःशुल्क तथा अनुसन्धान महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत अन्तःशुल्क व्यवस्थापन शाखा र अन्तःशुल्क नीति विश्लेषण तथा विकास शाखा, अन्तःशुल्क प्रयोगशाला, अनुसन्धान शाखा, सूचना संकलन तथा जोखिम विश्लेषण शाखा रहेका छन्।

(घ) सूचना प्रविधि व्यवस्थापन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखा, सूचना संचार प्रविधि शाखा र सूचना प्रविधि परिपालना तथा सुरक्षा शाखा रहेका छन्। यस महाशाखाले समग्र कर प्रणालीलाई प्रविधिको सञ्जालमा आवद्ध गर्न र तदनुरूप कार्य सञ्चालन गर्न मातहत कार्यालय एवं करदाताहरूलाई सहजीकरण गर्ने गर्दछ।

१.४ आगामी सुधारको सोच

आगामी दिनमा समग्र विभागको व्यवसायिकताको प्रवर्द्धनबाट प्रभावकारी राजस्व परिचालनका लागि देहायका क्षेत्रहरूमा समसामयिक सुधारका कार्यहरू सम्पादन गर्नुपर्ने देखिन्छ:-

१.४.१ कर प्रणाली सुधार

- उपभोक्तालाई विलिङ्ग प्रणालीमा आकर्षित गर्न डिजिटल माध्यमबाट भुक्तानी गरिएको मूल्य अभिवृद्धि गरेको १० प्रतिशत रकम उपभोक्तालाई फिर्ता दिने व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- Tax Administration Diagnostic Assessment Tool (TADAT) प्रतिवेदन, Business Process Re-Engineering (BPR), High Level Tax Reform Committee (HLTRC) को सुझावका आधारमा समग्र प्रणाली पुर्नसंरचना गर्ने,
- बैंक तथा वित्तीय संस्थामा पेश गरिएका विवरण र कर सूचना प्रणालीमा पेश भएका विवरणबीच आबद्धता कायम गर्ने स्वचालित प्रणाली विस्तार गरी लागू गरिनेछ।
- आन्तरिक राजस्व परिचालन रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा आएको परिवर्तन तथा हाम्रो परिवर्तित परिवेशलाई समेत आत्मसात गर्दै कर कानूनमा समय सापेक्ष सुधार गरिने छ।
- सूचना, प्रमाण र अन्वेषणमा आधारित अनुसन्धान, जोखिमका सूचकमा आधारित गुणस्तरीय कर लेखापरीक्षण, कारोबारमा आधारित करदाताको वर्गीकरण, कार्यगत कार्यबोझमा आधारित संगठनात्मक व्यवस्था, पेशागत दक्षतामा आधारित व्यावसायिक कर प्रशासन, न्यायिक सिद्धान्तमा आधारित कर निर्धारण र पुनरावलोकन, स्वयं घोषणामा आधारित कर प्रणाली अवलम्बन गरी कर प्रशासन सञ्चालन गरिनेछ।
- खोज एवम् अनुसन्धानमा आधारित कर नीति तर्जुमा, करदाताको आवश्यकतामा आधारित चेतनामूलक कर शिक्षा, सूचना प्रविधिमा आधारित करदाता सेवा प्रवाह, वैज्ञानिक प्रक्षेपणमा आधारित कर राजस्वको लक्ष्य निर्धारण गरी लक्ष्य अनुसार प्रगती हासिल गरिनेछ।
- कराधार क्षयीकरण, मुनाफाको स्थानान्तरण तथा आयमा खण्डीकरण जस्ता अभ्यासबाट हुने करछलीको रोकथाम तथा न्यूनीकरणको लागि हस्तान्तरण मूल्यसम्बन्धी निर्देशिकाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- अन्तर्राष्ट्रिय कर नीति अन्तर्गत दोहोरो कर मुक्ति सम्झौता, मूल्य हस्तान्तरण, कर लेखा परीक्षण, कर सम्बन्धी सूचनाको आदान प्रदान समेतलाई व्यवहारिक रूपमा नै कार्यान्वयन गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तर्फ जोड दिइनेछ।

१.४.२ कार्यप्रणाली सुधार

- प्रविधिमैत्री कर प्रणालीको माध्यमबाट प्रक्रियागत सरलीकरण गरिनेछ।
- विद्युतीय माध्यमबाट कर दाखिला गर्न सक्ने प्रणालीलाई थप परिमार्जन गरिनेछ।
- विभाग तथा मातहत कार्यालयहरूबाट करदाता शिक्षा, सूचना, सञ्चार, अन्तरक्रिया लगायत अन्य जागरणका कार्यहरू सम्पादन गरिने छन्।
- नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्था, लेखापरीक्षक संघ लगायतका सम्बद्ध निकायहरूसँग करका विविध पक्षमा र कर कानून कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक राय परामर्श लिने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिनेछ।

१.४.३ करको दायरा बिस्तार

- आय आर्जन र व्यवसाय गर्ने सबैलाई स्थायी लेखा नम्बर प्रदान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई थप करदातालाई करको दायरामा ल्याइने छ।
- करको दर बढाउने भन्दा करको दायरा विस्तारलाई प्राथमिकता दिई करधारलाई थप फराकिलो बनाउँदै लगिने छ।

- ❶ करदाता दर्ता गर्न आवश्यक कागजात, दर्ता सम्बन्धी अभिलेखमा परिवर्तनको सूचना दिने प्रकृया र करदाता दर्ता तथा दर्ता खारेजी सम्बन्धी कार्यहरूलाई चुस्त र पारदर्शी बनाईदैं लगिनेछ।
- ❷ करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई पुरानो अभिलेखलाई सूचना प्रविधिमा आधारित अभिलेखमा रूपान्तरण गरिनेछ। करदाताको अभिलेख तथा कम्प्युटर प्रणालीमा रहेका सूचना एवं अभिलेखहरूको सुरक्षाको विशेष व्यवस्था गरिने छ।
- ❸ विश्वव्यापी राजनीतिक, आर्थिक संकट र महामारीवाट मुलुकको अर्थतन्त्रको पुनरुत्थान गर्दै दिगो र फराकिलो कराधार निर्माण र संरक्षण गर्न प्रविधिमैत्री कर प्रशासन मार्फत राजस्वको दायरा विस्तारमा जोड दिईनेछ।

१.४.४ कर परिपालनामा सुधार

- ❶ सबै प्रकारका आर्थिक सूचनाहरू विभागको सूचना प्रविधि प्रणालीमा प्राप्त हुने गरी एकीकृत सूचना प्रणालीको विकास गरि कर परिपालनाको स्तर सुधार गरिनेछ।
- ❷ व्यावसायिक कारोबारको भुक्तानी विद्युतीय माध्यम वा क्यू आर कोड मार्फत गर्दा व्यावसायिक खातामा भुक्तानी गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्थालाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ।
- ❸ करदाता शिक्षा तथा सचेतनाको अभियानको माध्यमवाट कर परिपालना बढाउने कार्यलाई अभियानको रूपमा अगाडि बढाइने छ।
- ❹ विगतमा ठूलो परिमाणमा नक्कली बिल विजकको प्रयोगवाट मूल्य अभिवृद्धि कर छली भएको प्रकरणलाई ध्यानमा राखी मूल्य अभिवृद्धि कर छली नियन्त्रण गर्न नीतिगत तथा प्रणालीगत व्यवस्था गरिनेछ।
- ❺ स्थलगत अनुगमन तथा सूचना प्रविधिको माध्यमवाट अनुगमन गरी कर परिपालना बढाइनेछ। कर कानूनको अवज्ञा गर्नेहरूलाई कानून बमोजिम सजायको दायरामा ल्याइनेछ।
- ❻ कुनै पेशा तथा व्यावसायिक प्रयोजनका लागि बैंकहरूमा खाता खोल्दा वा अन्य कारोवार गर्दा स्थायी लेखा नम्बर अनिवार्य रूपमा उल्लेख गर्ने व्यवस्थालाई अझ व्यापक बनाइने, साथै व्यावसायिक प्रयोजनका लागि निश्चित रकम भन्दा बढीको ऋण लिँदा वा भुक्तानी गर्दा सो को जानकारी सम्बन्धित बैंक र करदाताले आफ्नो दर्ता रहेको आन्तरिक राजस्व कार्यालयलाई दिनुपर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- ❼ कर परीक्षण तथा अनुसन्धान गर्दा राजस्व अनुसन्धान विभागले संचालनमा ल्याएको VCTS प्रणालीमा भएको तथ्याङ्क तथा भन्सार विभागमा रहेको ASYCUDA WORLD प्रणालीमा रहेको तथ्याङ्क समेतको उपयोग गरिने छ।

१.४.५ न्यून बिजकीकरण नियन्त्रण

- ❶ व्यापार व्यवसायको क्षेत्रमा आयात निर्यात गर्दाको अवस्थामा भन्सारमा हुने न्यून मूल्याङ्कन, घर जग्गाजमिनको खरिद बिक्रीमा मालपोत कार्यालयमा हुने न्यून मूल्याङ्कन, बजारमा बस्तु तथा सेवा बिक्री वितरणमा हुने न्यून बिजकीकरण र घर जग्गा बहालमा हुने न्यून घोषणाले राजस्व परिचालनको थप सम्भाव्यतामा नकारात्मक असर परेको छ। हरेक क्षेत्रमा हुने यस्तो न्यून बिजकीकरण र मूल्याङ्कन नियन्त्रण गर्न सम्बद्ध सबै क्षेत्रसँग सहकार्य गरिनेछ।
- ❷ बजार अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।

१.४.६ कर सूचना सञ्जाल र अनुसन्धान

- ❶ कर प्रशासनमा इन्टेलिजेन्स युनिट खडा गरी सूचना प्राप्ति बर्गीकरण, एकीकरण र विश्लेषण गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ।
- ❷ कर प्रशासनबाट प्रदान हुने सेवालाई पेपरलेस, फेसलेस र कन्ट्याकलेस बनाउन र कर सम्बन्धी सूचना विश्लेषण गर्न कृत्रिम बौद्धिकताको प्रयोग गरिनेछ।
- ❸ करदाता तथा कारोबार सम्बन्धी सूचनाहरूलाई एकीकृत सूचना प्रणालीमा आवद्ध गरिनेछ। राष्ट्रिय परिचयपत्र, नेपाल राष्ट्र बैंक तथा नागरिक एप्समा रहेका महत्वपूर्ण सूचना आदानप्रदान गर्ने गरी सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरिनेछ।
- ❹ करको दायरामा नआएका विलासी जीवनशैली अपनाउने व्यक्तिहरूको विभिन्न श्रोतबाट सूचना संकलन गरी एकीकृत सूची तयार गर्ने, निगरानी बढाई करको दायरामा ल्याउने कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।
- ❺ उद्योग, व्यापार, पेशा, व्यवसाय, संस्था दर्ता गर्ने साथै अन्य नियमनकारी निकायहरू नेपाल राष्ट्र बैंक, उद्योग विभाग, बाणिज्य आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग, सहकारी विभाग, यातायात व्यवस्था विभाग, महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका लगायतका निकायहरू र कर प्रशासनबीच विद्युतीय माध्यमबाट दर्ताकै अवस्थाको सूचना प्राप्त गरी करमा दर्ता नगरी कारोबार गर्न नपाइने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- ❻ राजस्व प्रशासनका विभिन्न क्षेत्र बीच प्राविधिक विषयहरूमा समन्वयात्मक ढंगले नीति निर्माणमा सुझाव आदान प्रदान गर्न तथा कार्यान्वयन तहमा देखिएका समस्या समाधान गर्न प्राविधिक समितिहरू गठन गरी कार्यगत समन्वय कायम गरिनेछ।

१.४.७ कर परीक्षण सम्बन्धी

- ❶ कर परीक्षण तथा अनुसन्धानलाई स्वच्छ पारदर्शी तथा आधुनिक बनाउन ई-एसिसमेन्ट तथा फेसलेस अडिटको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- ❷ विद्यमान कर परीक्षण नीतिमा पुनरावलोकन, कर परीक्षण निर्देशिका परिमार्जन र कर परीक्षण सम्बन्धी प्रतिवेदन प्रणालीमा एकरूपता र प्रभावकारिता ल्याइ कर परीक्षणमा सूचना प्रविधिको उपयोग गरिनेछ।
- ❸ कर परीक्षण पुनरावलोकन प्रणालीलाई अझ तथ्यपरक र मार्गदर्शक बनाउन विशेषज्ञहरूको सेवा लिने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- ❹ करदाताको कर परीक्षण छनौट सम्बन्धमा नयाँ मापदण्ड निर्धारण गरी लागू गरिनेछ।
- ❺ कर विवरण पेश भएको वा पेश गर्नु पर्ने मितिले ४ वर्षभित्र कर परीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी कार्ययोजना बनाई लागू गरिने छ। कर परीक्षण गर्दा स्थलगत रूपमा करदाताको परिसरमा गई गर्ने कार्यबाट यथार्थताको सुनिश्चितता गरिनेछ।

१.४.८ कर बक्यौता असूली तथा बेरुजू फछ्यौट

- ❶ बक्यौता संकलनको लागि विगत वर्षहरूमा जस्तै यस वर्ष पनि कार्ययोजना बनाई संकलन कार्यमा कडाई गरिनेछ।
- ❷ राजस्व न्यायाधीकरण लगायत अन्य न्यायिक निकायमा धेरै मुद्दा टुङ्गो लाग्न बाँकी रहेको कारणले कर संकलनमा असर परेको र ठूलो बक्यौता अंक रहेको हुँदा शिघ्र न्याय निरूपणका लागि विभाग तथा कार्यालयहरूबाट गर्नुपर्ने कार्यहरू तत्काल सम्पादन गरिने र आवश्यक सहजीकरण गरिने छ।

१.४.९ अन्तःशुल्क व्यवस्थापन

- अन्तःशुल्क प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाइनेछ। भौतिक नियन्त्रणमा आधारित सबै प्रतिष्ठानहरूमा जडित IP Camera कार्यालय तथा विभागमा समेत लिंक गराइ कार्यालय तथा विभागबाट समेत अनुगमन गर्न सकिने प्रणालीको विकास गरिनेछ।
- अन्तःशुल्क तर्फ हाल कार्यान्वयनमा रहेको भौतिक नियन्त्रण प्रणालीलाई क्रमशः स्वयं निष्काशन प्रणालीमा रूपान्तरित गर्ने नीति अनुरूप सूति तथा सूतिजन्य पदार्थलाई स्वयं निष्काशन प्रणालीमा लिएको छ। ती वस्तुहरू कारखानाबाट निष्काशन गर्दा स्टीकर लगाउनु पर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- नक्कली स्टिकरको प्रयोग गर्ने र स्टिकर नै प्रयोग नगर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न आकस्मिक निरीक्षण टोली गठन गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ।
- अन्तःशुल्कमा हुने चुहावटलाई नियन्त्रण गर्न नियमित अनुगमन गरी देखिएका अनियमितता समेतलाई आधार लिई अन्य स्रोतहरूबाट समेत प्राप्त हुने सूचनाहरूको विश्लेषण गरी तत्काल अनुसन्धान र कारवाही गरिनेछ।
- अन्तःशुल्क प्रशासनलाई आधुनिक कर प्रणाली तथा विभागको सूचना प्रविधि प्रणालीमा आन्तरिकीकरण गरिनेछ।
- मदिरा एवं चुरोटको बिक्री वितरण नियमनलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
- मदिरा र सूतिजन्य पदार्थहरू र अन्य उपभोग्य सामग्री एकै स्थानबाट बिक्री वितरण गर्न नपाइने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गरी निरन्तर अनुगमन गरिनेछ।

१.४.१० सूचना प्रविधिको प्रयोग

- केन्द्रीय बिजक अनुगमन प्रणाली, आशिकुडा, भिसिटिएस सूचना प्रणाली र भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख सूचना प्रणाली बीच अन्तर आवश्यकता कायम गरी एकीकृत करदाता सूचना प्रणालीको विकास गरिनेछ।
- कर प्रशासनको कार्य प्रक्रिया सरलीकरण गर्न र करदाताको कर परिपालना सहज बनाउन बिजनेस प्रोसेस रि-इन्जिनियरिङको आधारमा सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज र विश्वसनीय बनाइनेछ।
- कर सूचना प्रणालीमा भण्डारण भएका तथ्यांकलाई भरपर्दो र प्रभावकारी बनाउन नियमित रूपमा प्रणाली अडिट गरिनेछ।
- स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गरी एकीकृत रूपमा करदाता दर्ता गर्ने र करका विवरण संकलन गर्ने कार्यमा सहयोग आदान प्रदान गर्न सूचना प्रणालीको विकास गरिनेछ।
- करदाता र कर प्रशासनले प्रयोग गर्ने सूचना प्रविधि प्रणालीबीच अन्तरआवश्यकता कायम गरी करदाता पोर्टलबाट दाखिला हुने सबै विवरण एपिआई मार्फत समेत दाखिला गर्न सक्ने गरी विभागको प्रणालीमा परिमार्जन गरिनेछ।
- विद्युतीय भुक्तानी मार्फत राजस्व दाखिला गर्न सक्ने व्यवस्था शुरुवात भइसकेको सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंक समेतसँगको सहकार्यमा उक्त प्रणालीलाई अझ व्यापक र विस्तारित रूपमा संचालन गरिने छ।

१.४.११ पुनरावलोकन तथा पुनरावेदन प्रणाली

विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकन सम्बन्धी व्यवस्थालाई छरितो र करदाताहरूमा न्यायिक मनको प्रयोग भएको अनुभूति हुने गरी व्यवस्थित गरिनेछ।

१.४.१२ संगठनात्मक तथा भौतिक व्यवस्था

- ❶ करदाताको संख्या र कारोबारको प्रकृतिअनुसार आन्तरिक राजस्व कार्यालय र करदाता सेवा कार्यालयको विस्तार एवम् स्तरोन्नति गरिनेछ।
- ❷ आन्तरिक राजस्व विभागको कार्यबोझ तथा विशेषज्ञतालाई ध्यान दिई विभागको विद्यमान संगठन, जनशक्ति र कार्यप्रणालीको पुनरावलोकन गरी सांगठनिक संरचनालाई अझ बढी सुदृढ गरिनेछ।
- ❸ करदातामैत्री सेवा सञ्चालनका लागि सुविधाजनक भवन निर्माण गर्ने र कार्यालयमा आवश्यक पर्ने सवारी साधन, विद्युतीय उपकरण एवं फर्निचरको व्यवस्था गरिनेछ।
- ❹ कर परीक्षणको कार्यमा करदातासंगको प्रत्यक्ष भेटघाट हुने विद्यमान कार्यविधिलाई फेसलेस बनाइ यसलाई थप पारदर्शी र परिणामुखी बनाउनका लागि विभागमा आवश्यक संरचना विस्तार गरिने छ।

१.४.१३ जनशक्ति विकास तथा तालिम

- ❶ कर प्रशासनमा कार्यरत जनशक्तिलाई शीपयुक्त, क्षमतायुक्त, सदाचारी र मनोबलयुक्त बनाउन नियमित तथा विशेष प्रकारका प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- ❷ कर परीक्षणको गुणस्तर बृद्धि गर्न कर अधिकृतहरूको क्षमता र कार्य अनुभवको आधारमा मात्र कर परीक्षणको जिम्मा दिइनेछ।
- ❸ कर अधिकृतहरूलाई कर परीक्षण तथा अनुसन्धानमा अझ बढी जिम्मेवार बनाउन कर निर्धारणको गुणस्तर र प्रशासकीय पुनरावलोकन तथा आन्तरिक पुनरावलोकनमा देखिएका तथ्यहरूलाई अभिलेखीकरण गरी कार्य सम्पादन मूल्यांकनसँग आबद्ध गरिनेछ।
- ❹ सेवामा प्रवेश गर्ने नव प्रवेशी अधिकृतहरूलाई कर सम्बन्धी सघन तालिम दिएर मात्र पदस्थापन गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

१.४.१४ अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको परिचालन

- ❶ विभागका आवधिक रणनीतिक तथा सुधार योजनाहरू कार्यान्वयन गरी नेपालको समग्र कर प्रणालीलाई प्रतिस्पर्धी, करदाता मैत्री र क्षमतायुक्त बनाउन द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय विकास सहायताहरूलाई परिचालन गरिने छ।
- ❷ विकास साझेदारबाट प्राप्त सहायता र सहयोगलाई विभागको संस्थागत क्षमता र कर्मचारीको क्षमता विकास तथा प्रणाली सुधारमा केन्द्रीत गर्दै नेपालको कर प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको बनाइने छ।

भाग-२

समष्टिगत उपलब्धि

२. समष्टिगत उपलब्धि

२. आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को समष्टिगत उपलब्धि

कर प्रणालीमा निरन्तर सुधार गर्दै करको दायरा विस्तार गर्न आन्तरिक राजस्व विभाग क्रियाशील रहेको छ। राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिपादन गरिएका कर सम्बन्धी नवीनतम मान्यता, प्रविधि, उपकरणको अवलम्बन एवम् प्रशासनिक संरचनाको समसामयिक सुधारका कारणले पछिल्ला वर्षहरूमा करको आधार तथा दायरा फराकिलो हुँदै गएको छ।

प्रविधिमैत्री कर प्रशासन, करको दायरा विस्तार, चुहावट नियन्त्रण, करदातामैत्री वातावरण श्रृजना गरी करदाता सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि, कर सहूलियत तथा सुविधा वृद्धि, राजस्व जोखिमका सूचकांकमा आधारित कर परीक्षण तथा अनुसन्धान, कर्मचारीको क्षमता तथा दक्षता विकास जस्ता कार्यनीतिहरू अवलम्बनको फलस्वरूप स्वेच्छिक कर सहभागिता अभिवृद्धि हुँदै आएको छ। पछिल्ला आर्थिक वर्षहरूमा राजस्व वृद्धि भएको भएता पनि यस आर्थिक वर्षमा आर्थिक क्रियाकलापमा आएको संकुचन, अन्तःशुल्कजन्य पदार्थको उत्पादन र उपभोगमा आएको गिरावट तथा सेयर कारोवार र घरजग्गाको कारोवारमा अपेक्षाकृत सुधार हुन नसक्नु लगायतका कारणहरूले आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा राजस्व संकलनको लक्ष्य हासिल गर्न सकिएन।

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को लागि अर्थ मन्त्रालयबाट आन्तरिक राजस्व विभागलाई रु. ७ खर्ब ०१ अर्ब ५३ करोड लक्ष्य तोकिएको थियो। विभागबाट यस आर्थिक वर्षमा जम्मा रु.५ खर्ब ८३ अर्ब ८२ करोड राजस्व संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा ८३.२२ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। आ.व. २०८०/०८१ को तुलनामा आ.व. २०८१/०८२ को राजस्व संकलनको वृद्धि ९.५२ प्रतिशत हुन गएको देखिन्छ। यसैगरी आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गत गत वर्षको यसै अवधिसँग तुलना गर्दा आयकर संकलनमा वृद्धिदर १४.१२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने मूल्य अभिवृद्धि कर संकलनमा १२.९२ प्रतिशत वृद्धि भएको छ। अन्तःशुल्क संकलनमा १८.९५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। यस प्रगति समीक्षामा राजस्व परिचालनको समग्र अवस्था र संरचनागत विश्लेषण तथा यस वर्षको कर नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनबाट प्राप्त महत्वपूर्ण उपलब्धिहरूको विश्लेषण निम्नानुसार गरिएको छ।

- ⇒ **आयकर:** रु.३ खर्ब ९० अर्ब ७० करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु.२ खर्ब ९२ अर्ब ५९ करोड संकलन हुन गई लक्ष्यको तुलनामा ७४.८८ प्रतिशत प्रगति भएको छ।
- ⇒ **मूल्य अभिवृद्धि कर:** रु. १ खर्ब ६४ अर्ब ३६ करोड लक्ष्य निर्धारण भएकोमा रु. १ खर्ब ४६ अर्ब ८७ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ८९.३५ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **अन्तःशुल्क:** रु.१ खर्ब ३२ अर्ब ४० करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु.१ खर्ब २२ अर्ब ३ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ९२.१६ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **स्वास्थ्य सेवा कर (स्वास्थ्य सेवा जोखिम कर समेत):** स्वास्थ्य सेवा कर रु. ९ अर्ब ४० करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. ६ अर्ब ६४ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ७०.६३ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **शिक्षा सेवा शुल्क:** शिक्षा सेवा शुल्क तर्फ रु. ३ अर्ब ९८ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. ३ अर्ब ६१ करोड संकलन भएको छ। यो लक्ष्यको तुलनामा ९०.७० प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- ⇒ **अन्य शुल्क:** अन्य शुल्क तर्फ रु. ६७ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. १ अर्ब २१ करोड संकलन भएको छ।

२.१ कुल गार्हस्थ उत्पादनसँग राजस्व परिचालनको अनुपात

तालिका १: कुल गार्हस्थ उत्पादनमा राजस्व परिचालनको अनुपात

(रु. अर्वमा)

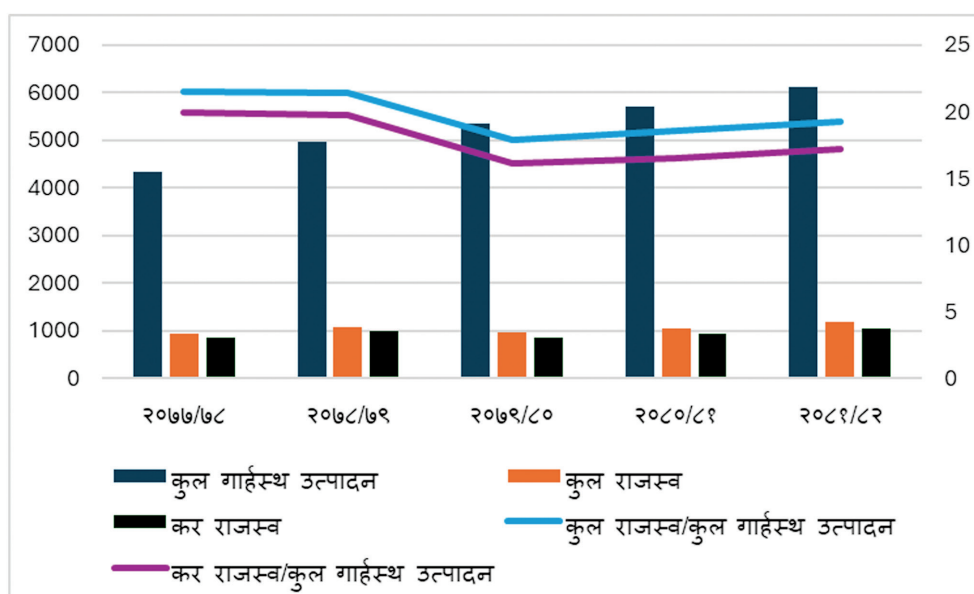
आर्थिक वर्ष	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कुल गार्हस्थ उत्पादन	४३५२.५५	४९७६.६	५३४८.५३	५७०४.८	६१०७.२२
कुल राजस्व	९३८.३२	१०६७.९६	९५७.१५	१०५८.९	११७८.८२
कर राजस्व	८७०.११	९८४.१६	८६५.६२	९४४.६	१०४९.८८
कुल राजस्व/कुल गार्हस्थ उत्पादन	२१.५६	२१.४६	१७.९०	१८.५६	१९.३१
कर राजस्व/कुल गार्हस्थ उत्पादन	१९.९९	१९.७८	१६.१८	१६.५६	१७.१९

(स्रोत: अर्थ मन्त्रालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०८१/८२)

आ.व. २०७७/०७८ मा कुल गार्हस्थ उत्पादनमा राजस्वको अनुपात २१.५६ प्रतिशत रहेकोमा आ.व २०७८/०७९ मा सामान्य कमी आई २१.४६ रहेको थियो तर आ.व. २०७९/०८० मा भने अर्थतन्त्रका आन्तरिक तथा बाह्य क्षेत्रमा सिर्जित प्रतिकुलताहरूका कारण १७.९० प्रतिशतमा सीमित हुन पुगेको थियो । आ.व.२०८०/०८१ मा केही सुधार भै यो अनुपात १८.५६ रहेकोमा क्रमिक सुधार हुँदै आ.व.२०८१/०८२ मा १९.३१ रहेको छ।

आ.व. २०७७/७८ मा विश्वव्यापी कोभिड-१९ महामारीको प्रकोप भएको अवस्थामा सो आ.व.मा राजस्व परिचालनमा केही कमी आएको देखिएको थियो । सो पछि पनि विभिन्न प्रतिकुलताका कारण आ.व.२०७९/०८० मा यो अनुपात झन् घटि १७.९० मा सिमिति भएको देखिन्छ। आ.व.२०८०/०८१ मा भने यस्तो प्रतिशत केही वृद्धि भई १८.५६ मा पुगेकोमा क्रमिक वृद्धि हुँदै आ.व.२०८१/०८२ मा यो अनुपात १९.३१ पुगेको देखिन्छ। यसरी आ.व २०८१/०८२ मा गत आ.व. को तुलनामा कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कुल राजस्व एवम् कर राजस्वको अनुपात दुवै अनुपातहरूमा वृद्धि आएको देखिन्छ। अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउने सरकारले अवलम्बन गरेका विभिन्न उपकरणको प्रभावकारी कार्यान्वयनको कारण आर्थिक गतिविधिमा आएको वृद्धिको परिणाम नै राजस्व परिचालनमा समेत सकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ।

चित्र न १: कुल गार्हस्थ उत्पादनमा राजस्व परिचालनको अनुपात

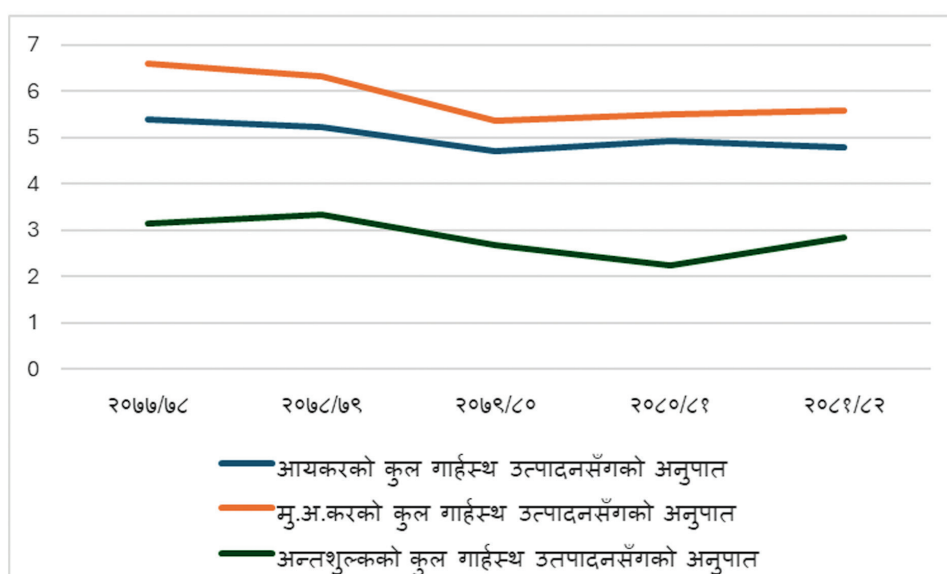
२.२ कुल गार्हस्थ उत्पादनसँग मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर र अन्तःशुल्क परिचालनको अवस्था

तालिका २: कुल गार्हस्थ उत्पादनमा मू.अ.कर, आयकर र अन्तःशुल्कको अनुपात

आर्थिक वर्ष	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
आयकरको कुल गार्हस्थ उत्पादनसँगको अनुपात	५.३९	५.२३	४.७९	४.९३	४.७९	४.७९
मु.अ.करको कुल गार्हस्थ उत्पादनसँगको अनुपात	६.६९	६.३२	५.३६	५.५९	५.६०	५.६०
अन्तःशुल्कको कुल गार्हस्थ उत्पादनसँगको अनुपात	३.९४	३.३५	२.६७	२.२४	२.२४	२.६६

(स्रोत: अर्थ मन्त्रालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०८१/८२)

चित्र नं. २: कुल गार्हस्थ उत्पादनमा मू.अ.कर, आयकर तथा अन्तःशुल्कको अनुपात

तालिका २ मा कुल गार्हस्थ उत्पादनसँग मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर र अन्तःशुल्कको अनुपात विश्लेषण गरिएको छ। आयकरतर्फ कुल गार्हस्थ उत्पादनसँगको अनुपातमा आ.व. २०७७/०७८ मा ५.३९ प्रतिशत रहेकोमा आ.व २०८१/०८२ मा ४.७९ प्रतिशतमा झरेको छ। यस्तो अनुपात २०७८/०७९, २०७९/०८० र २०८०/०८१ मा क्रमश ५.२३, ४.७१ र ४.९३ प्रतिशत रहेको थियो।

कुल गार्हस्थ उत्पादनमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान आ.व.२०७७/०७८ मा ६.६१ प्रतिशत, २०७८/०७९ मा ६.३२ प्रतिशत, आ.व २०७९/०८० मा ५.३६ प्रतिशत, आ.व. २०८०/०८१ मा ५.५१ प्रतिशत र आ.व.२०८१/०८२ मा ५.६० प्रतिशत रहेको छ।

यसैगरी कुल गार्हस्थ उत्पादनमा अन्तःशुल्कको योगदान आ.व. २०७७/०७८ मा ३.१४ प्रतिशतबाट वृद्धि भई आ.व २०७८/०७९ मा आइपुग्दा ३.३५ प्रतिशत पुगेकोमा आ.व.२०७९/०८० मा त्यस्तो अनुपात न्यून भई २.६७ प्रतिशत पुगेको थियो। आ.व.२०८०/०८१ मा त्यस्तो अनुपात झन् न्यून भई २.२४ प्रतिशत पुगेकोमा आ.व.२०८१/०८२ मा भने सामान्य वृद्धि भई २.८६ प्रतिशत पुगेको छ।

विगत ५ वर्षको तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्दा पहिलो तिन वर्षमा कर राजस्वका प्रत्येक क्षेत्रको योगदान क्रमश घट्दै गएकोमा आ.व. २०८०/०८१ मा अर्थतन्त्रमा देखिएको सामान्य सुधारका कारण आ.व.२०८१/०८२ मा सकारात्मक वृद्धि रहेको देखिन्छ। करदाताको कर परिपालनामा भएको वृद्धि, कर कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन, नीतिगत क्षेत्रमा भएका सुधार एवं प्रणालीगत सुधार जस्ता कुराहरुले कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कर राजस्वको अनुपात बढेको छ। तर आ.व २०७८/०७९ को विश्वव्यापी रुपमा फैलिएको कोभिड १९ महामारी, आ.व.२०७९/०८० मा रुस युक्रेन युद्ध, तरलता संकटका कारण लगानीयोग्य पुँजीका अभाव तथा विदेशी विनिमय संचितिमा देखिएको संकुचनलाई अस्थायी रुपमा सम्बोधन गर्न सरकारले अपनाएका आयात नियन्त्रणका नीतिगत औजरहरुले राजस्व संकलनमा नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ। अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन सरकारले अवलम्बन गरेका नीतिहरुको कार्यान्वयनले आर्थिक गतिविधि भएको विस्तार लगायतका कारण आ.व.२०८०/०८१ राजस्व असुली केही बढेको देखिन्छ। तथापि आ.व.२०८१/०८२ मा कुल गार्हस्थ उत्पादनमा आयकरको योगदान भने केहि घटेको देखिन्छ।

२.३ कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागबाट संकलन हुने राजस्वको योगदान आ.व २०७७/०७८ मा ४५.७५ प्रतिशत रहेकोमा त्यस पछिको आ.व.मा केही कमी आएता पनि आ.व.२०७९/०८० र आ.व.२०८०/८१ मा यस्तो योगदान वृद्धि हुदै गएको देखिन्छ। तर आ.व.२०८१/०८२ मा भने योगदान घटेको देखिन्छ। तालिका ३ मा विगत ५ वर्षमा संकलन भएको राजस्वको तथ्यांकलाई विश्लेषण गरिएको छ। जस अनुसार आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान करिव ४५.७५ प्रतिशत रहेकोमा आ.व २०८०/८१ मा आइपुग्दा ५०.३३ प्रतिशत पुगेको र आ.व २०८१/८२ मा ४९.५२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

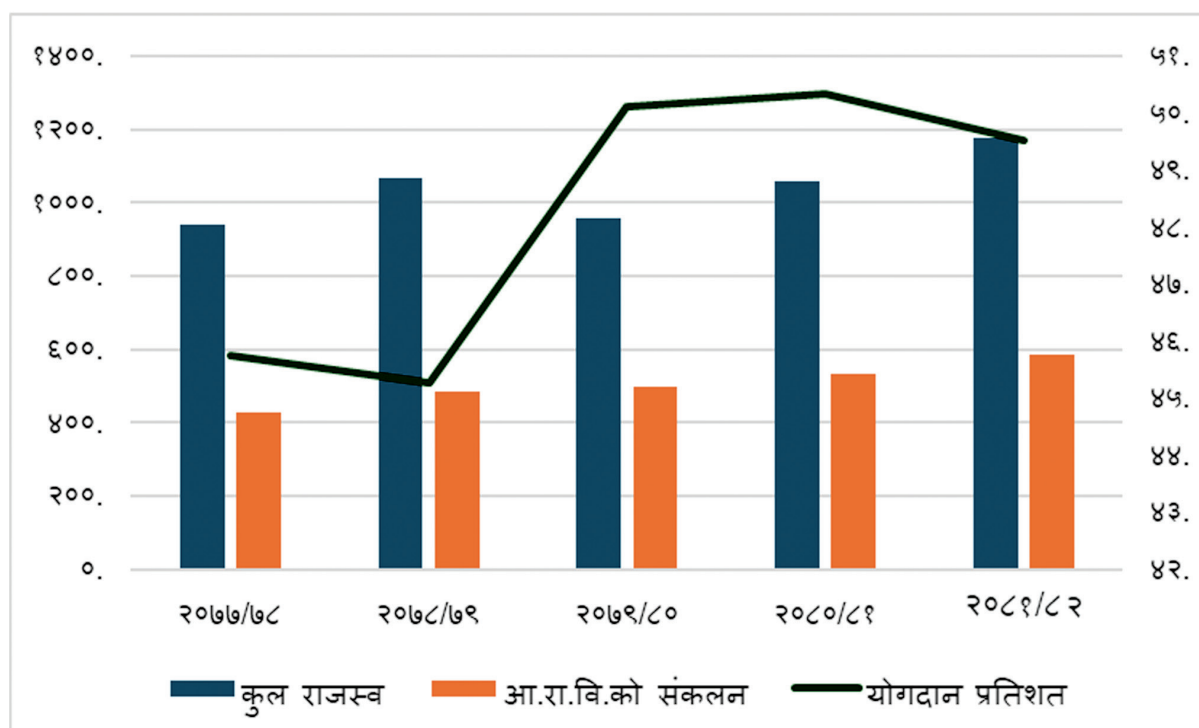
तालिका ३: कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

(रु. अर्वमा)

आर्थिक वर्ष	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२
कुल राजस्व	९३८.३२	१०६७.९६	९५७.१५	१०५८.९	११७८.८२

आ.रा.वि.को संकलन	४२९.१२	४८३.४८	४९७.७९	५३३.०३	५८३.८२
योगदान प्रतिशत	४५.७५	४५.२७	५०.१३	५०.३३	४९.५२

चित्र नं. ३: कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

२.४ राजस्वको संरचनागत योगदान

कर राजस्वको दायरा विस्तार तथा करदतामैत्री कर प्रशासन र सूचना प्रविधिको प्रयोग भई कुल राजस्व संकलनमा कर राजस्वको अंश उल्लेखनीय रूपमा बृद्धि भएको छ। कर प्रशासनको प्रभावकारीता र यसले बहन गरेको उत्तरदायित्व, करदाताको कर सहभागीता लागत र समयमा क्रमशः अपेक्षित सुधार हुँदै जानु साथै कर कानूनका नीतिगत मार्गदर्शनहरू समय सापेक्ष रूपमा उचित दिशातर्फ उन्मुख हुँदै जानु लगायतका कारणहरूले कर राजस्वको दायरा तथा योगदानलाई बृद्धि गर्दै लगेको छ।

तालिका ४: आ.व. २०८१/०८२ मा राजस्वको संरचनात्मक योगदान

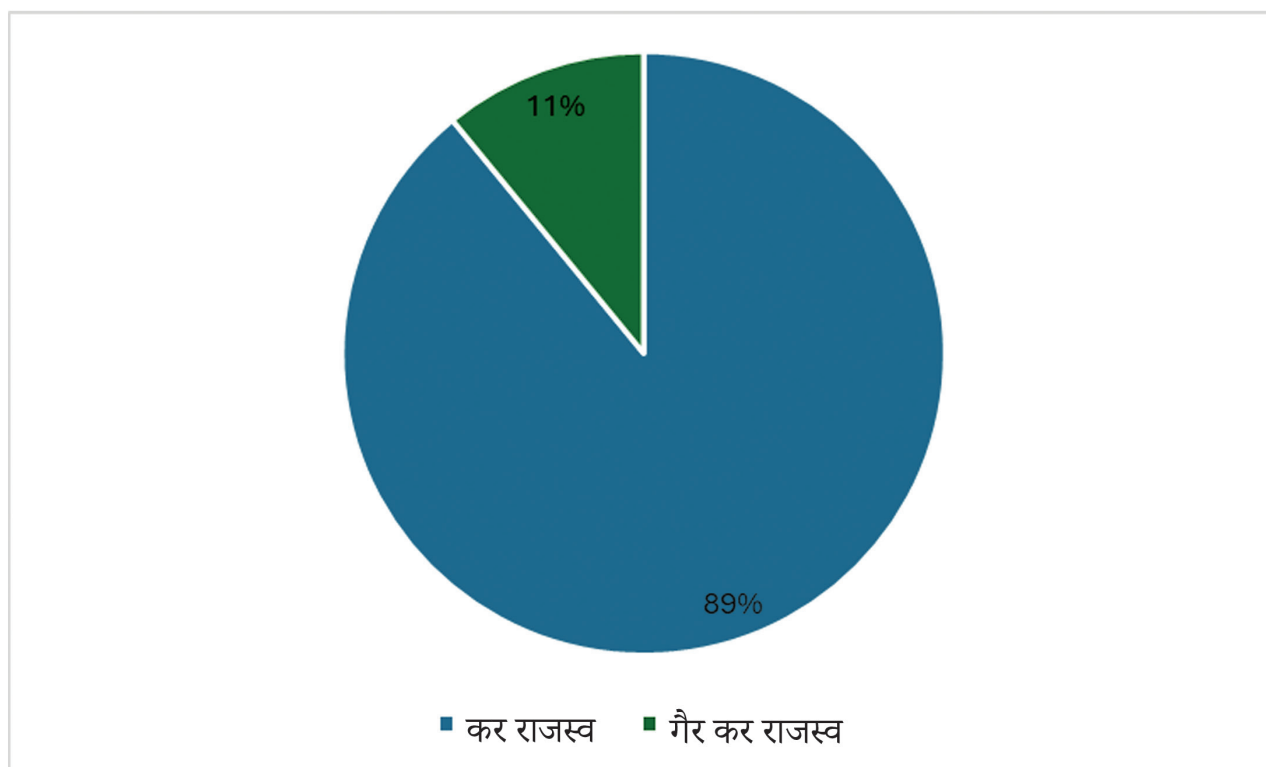
(रु. अर्बमा)

राजस्वको प्रकार	रकम
कर राजस्व	१०४९.८८
गैर कर राजस्व	१२८.९५
कुल राजस्व	११७८.८२
अन्य प्राप्ति	१७.३७
जम्मा राजस्व /प्राप्ति	११९६.१९

(स्रोत: अर्थ मन्त्रालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०८१/८२)

आ.व. २०८१/०८२ को कुल राजस्वको संकलन रु.११ खर्व ७८ अर्व ८२ करोड भएकोमा कर राजस्व रु.१० खर्व ४९ अर्व ८८ करोड संकलन भएको छ भने गैर कर राजस्व रु.१ खर्व २८ अर्व ९५ करोड संकलन भएको छ। कुल राजस्व संकलनमा गत आ.व.२०८०/०८१ मा कर राजस्वको हिस्सा ८९.२० प्रतिशत रहेकोमा यस आ.व २०८१/८२ मा ८९.०६ प्रतिशत भै कर राजस्वको हिस्सा घटेको र गैर कर राजस्वको हिस्सा बढेको देखिन्छ।

चित्र नं. ४: आ.व. २०८१/०८२ मा राजस्वको संरचनात्मक योगदान

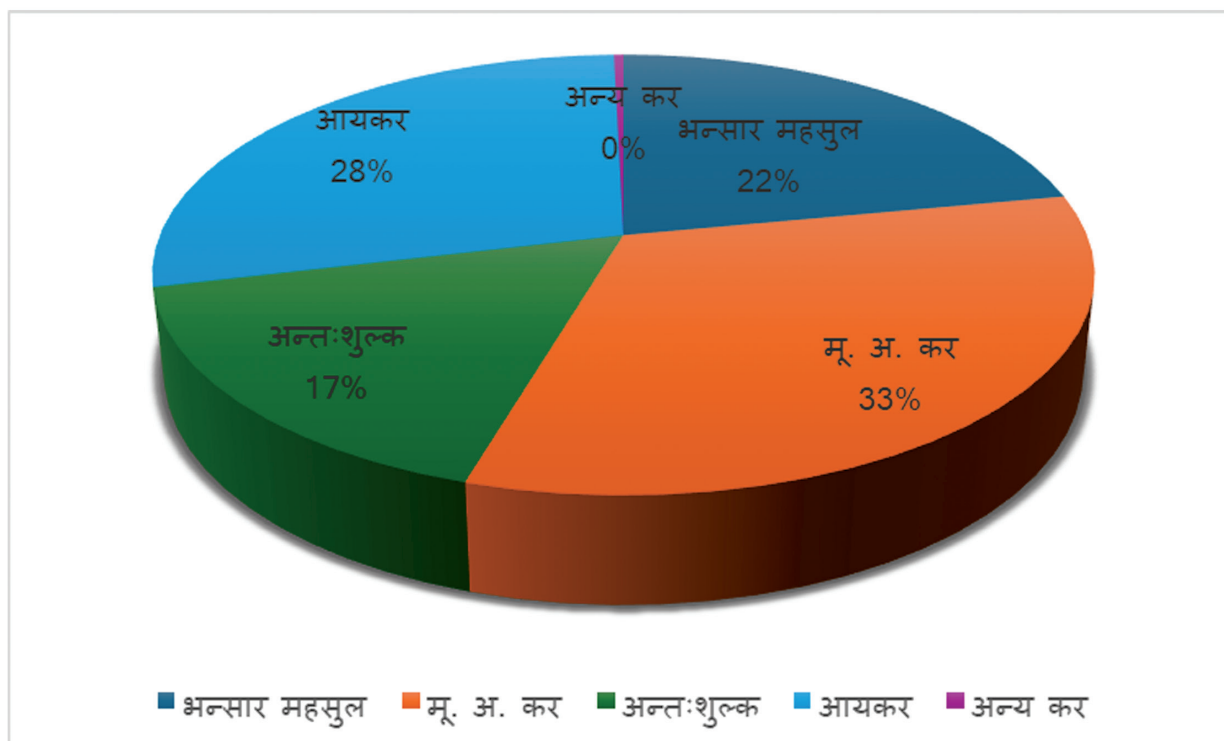
तालिका ५: आ.व. २०८१/०८२ को शीर्षकगत राजस्व संकलनको बोनोट

(रु. अर्वमा)

राजस्व प्रकार	रकम
भन्सार महसुल	२३०.९१
मू. अ. कर	३४१.९३
अन्तःशुल्क	१७५.१७
आयकर	२९७.८१
अन्य कर	४.०६
कुल कर राजस्व	१०४९.८८
गैर कर राजस्व	१२८.९५
जम्मा राजस्व	११७८.८२

(स्रोत: अर्थ मन्त्रालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०८१/८२)

चित्र नं. ५: आ.व. २०८१/०८२ को शीर्षकगत राजस्व संकलन

२.५ कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

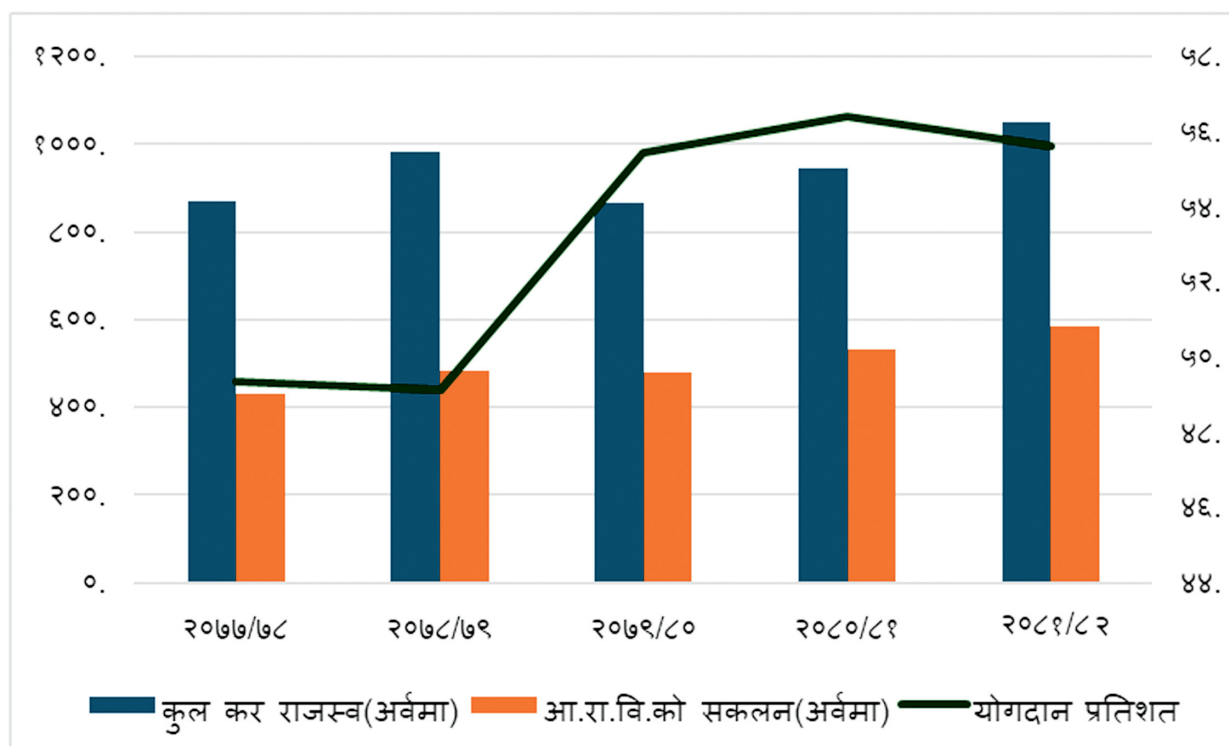
तालिका ६ मा कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान प्रस्तुत गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा कुल कर राजस्व रु.८७०.११ अर्व मध्ये रु.४२९.२७ अर्व करिव ४९.३४ प्रतिशत आन्तरिक राजस्व विभागबाट संकलन भएको थियो। कुल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान पछिल्लो आर्थिक वर्ष घटेको भएतापनि आ.व.२०७९/०८० मा यस्तो योगदानमा बृद्धि भै ५५.४३ प्रतिशत पुगेको थियो। साथै आ.व.२०८०/०८१ मा ५६.४२ प्रतिशत पुगेको योगदान आ.व. २०८१/०८२ मा भने कमी आई ५५.६० प्रतिशत मात्र संकलन भएको देखिन्छ।

तालिका ६: कुल कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

(रु. अर्वमा)

आर्थिक वर्ष	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२
कुल कर राजस्व (अर्वमा)	८७०.११	९८४.१६	८६५.६२	९४४.६	१०४९.८८
आ.रा.वि.को सकलन (अर्वमा)	४२९.२७	४८३.४८	४७९.७९	५३३.०३	५८३.८२
योगदान प्रतिशत	४९.३४	४९.१३	५५.४३	५६.४२	५५.६०

चित्र नं. ६: कुल कर राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

२.६ महाशाखा तथा शाखागत विवरण तथा विश्लेषण

२.६.१ प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखा

आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूबाट भएको कर निर्धारण उपर चित नवुझेमा करदाताले प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन सक्ने सम्बन्धी व्यवस्था मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ३१क, आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ तथा अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १९ ले स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यही व्यवस्थाको अधीनमा रही करदाताबाट प्राप्त हुन आएको निवेदन दर्ता गर्ने, म्याद थप गर्ने तथा करदाताको चित नवुझेको विषयमा प्राप्त निवेदन उपर निर्णय गर्ने कार्य गर्दछ ।

प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखाबाट आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा गरेका कार्यहरूको प्रगति विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७: प्रशासकीय पुनरावलोकन कार्य प्रगति:

सि.नं.	विवरण	संख्या
१	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ बाट जिम्मेवारी सरेर आएका निवेदनको संख्या	१७४२
२	आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा दर्ता हुन आएका निवेदनको संख्या	७४१
३	जम्मा निवेदन संख्या (१+२)	२४८३
४	आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा फछ्यौट भएका निवेदनको संख्या	११०२
५	आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को लागि जिम्मेवारी सरी गएका निवेदन	१३८१

२.६.२ संचालन महाशाखा

२.६.२.१ करदाता सेवा शाखा

करदाता सेवा शाखाले करको दायरा फराकिलो बनाउन तथा कर सहभागिताको स्तरमा सुधार गर्न करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, कर प्रशासनको प्रभावकारिताको लागि सूचना संकलन गर्ने, करदाताका सूचनाहरूको भण्डारण गर्ने, यसको उपयोग गर्नका लागि आन्तरिक रूपमा सूचना प्रवाह गर्ने, करदातालाई विद्युतीय माध्यमबाट सेवा लिन सक्ने र कार्यालयले सेवा दिन सक्ने गरी नवीन प्रविधिको विकासमा जोड दिने लगायतका कार्यहरू गर्दछ। यसका साथै करदाताबाट प्राप्त भएका विवरण र तथ्याङ्कहरू प्रशोधन गरी सूचना प्रणालीमा भण्डारण गर्ने, प्रशोधित हुन नसकेका विवरण र राजस्व जोखिम रहेका करदाता एवं विवरणको पहिचान गरी कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको लागि सूचना उपलब्ध गराउने कार्यमा क्रियाशील छ। कर प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि करदाता र सरोकारवालासँग निरन्तर अन्तरक्रिया गर्ने र समग्र कर प्रणाली सुधारका लागि प्रशासनिक, कार्यविधिगत र नीतिगत सुधार गर्दै लैजाने तथा विभाग मातहतका कार्यालय तथा करदाताबीच सम्पर्क बिन्दु (Focal Point) का रूपमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने कार्य पनि यस शाखाबाट हुँदै आएको छ।

(क) करको दायरा विस्तार:

- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा १,५१,३७७ करदातालाई व्यवसायिक स्थायी लेखा नम्बर (PAN) प्रदान गरिएकोमा आ.व. २०८१/०८२ मा १,१८,१३८ करदातालाई व्यवसायिक स्थायी लेखा नम्बर (PAN) प्रदान गरिएको र यस आर्थिक वर्षसम्ममा व्यवसायिक स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाताको संख्या २१,४५,८२० पुगेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा ६,१७,५३२ जनालाई व्यक्तिगत स्थायी लेखानम्बर (P-PAN) प्रदान गरिएकोमा आ.व. २०८१/०८२ मा ६,५३,२४३ जनालाई व्यक्तिगत स्थायी लेखानम्बर (P-PAN) प्रदान गरिएको र यस आर्थिक वर्षसम्ममा व्यक्तिगत स्थायी लेखानम्बर (P-PAN) लिने करदाताको संख्या ४९,२०,३८९ पुगेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा २६,५४० करदाताहरू मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएकोमा आ.व. २०८१/०८२ मा २४,६४३ करदाताहरू मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएका छन्। यस आर्थिक वर्षको अन्तसम्ममा ३,५९,६६० करदाताहरू मूल्य अभिवृद्धि करको दायरामा समेटिएका छन्।
- आर्थिकवर्ष २०८०/०८१ सम्ममा अन्तःशुल्क तर्फ १,३७,२५९ करदातालाई अन्तःशुल्कको इजाजतपत्र प्रदान तथा नवीकरण गरिएकोमा आ.व. २०८१/०८२ सम्ममा १,६१,७२४ करदातालाई अन्तःशुल्कको इजाजतपत्र प्रदान तथा नवीकरण गरिएको छ।
- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा ५,२२३ सरकारी तथा अन्य संस्थाहरूलाई Withholder PAN (W-PAN) प्रदान गरिएकोमा आ.व. २०८१/०८२ मा २,५५२ सरकारी तथा अन्य संस्थाहरूलाई Withholder PAN (W-PAN) प्रदान गरिएको र यस आर्थिक वर्षको अन्तसम्ममा ३५,८८२ करदाताले Withholder PAN (W-PAN) प्राप्त गरेका छन्।

(ख) करदाता शिक्षा कार्यक्रम:

देशभर १,२३७ वटा करदाता शिक्षा, अन्तर्क्रिया तथा तालिम कार्यक्रमहरू सम्पन्न भई ६३,७६७ करदाता लाभान्वित भएका छन्। करदाता शिक्षा कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकताका साथ थप प्रभावकारी बनाइएको छ।

(ग) कर सहभागितामा वृद्धि:

- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा ११,३५,२१७ आय विवरण प्राप्त भएको, आ.व २०८०/०८१ मा १२,३५,८११ आय विवरण प्राप्त भएकोमा आ.व.२०८१/०८२ मा १५,०२,१२० आय विवरण प्राप्त भएको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा ६,२६,८१९ अग्रिम कर कट्टीको विवरण प्राप्त भएको, आ.व. २०८०/८१ मा ४,४४,५४० अग्रिम कर कट्टी विवरण प्राप्त भएकोमा आ.व.२०८१/८२ मा ५,२७,६९३ अग्रिम कर कट्टी विवरण प्राप्त भएको छ।
- २०७७ सालको असार महिनामा मूल्य अभिवृद्धि करमा समग्र विभागको नन-फाईलर १२.११ प्रतिशत, २०७८ सालको असार महिनामा १०.६५ प्रतिशत, २०७९ सालको असार महिनामा १५.५० प्रतिशत, २०८० सालको असार महिनामा ३७.५३ प्रतिशत, २०८१ सालको असार महिनामा २७.९५ प्रतिशत र २०८२ सालको असार महिनामा ४५.४९ प्रतिशत करदाता नन-फाईलर रहेका छन्।
- आर्थिक वर्ष आ.व.२०७८/७९ देखि करदाता स्वयंमले आफ्नो विवरण आफैं अद्यावधिक गर्न सक्ने प्रणालीगत व्यवस्था भए वमोजिम सो वर्षमा जम्मा १०,१५,९१० करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गरेको, आ.व.२०७९/८० मा ३,३६,४५८ करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गरेको, आ.व.२०८०/८१ मा १३४८४७ करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक रहेको र यस आ.व.मा १,३२,४०६ करदाताहरूको विवरण (Know your taxpayer - KYT बाहेक) अद्यावधिक भएको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा १०,२१६ आय विवरणको Rapid verification गरी रु.४२,४६,०१ हजार कर निर्धारण भएको, आ.व २०८०/०८१ मा १०,३९४ आय विवरणको Rapid verification गरी कर रु.३७,६२,५६ हजार कर निर्धारण भएकोमा आ.व.२०८१/०८२ मा १०,६४९ आय विवरणको Rapid verification गरी कर रु.२९,९४,९७ हजार कर निर्धारण गरिएको छ।

तालिका ८: करको दायरा तथा कर सहभागिताको अवस्था:

सि.नं.	विवरण	आ.व.			
		२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
१.	करको दायरा विस्तार				
	व्यवसायिक स्थायी लेखा नम्बर	२८४४३५	१४२६९९	१५१३७७	११८१३८
	व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्बर	७१८८००	६१३४८३	६१७५३२	६५३२४१
	मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता	३०९५६	२४१८९	२६५४०	२४६४३
	अन्तःशुल्क इजाजत	१३११२७	११६६७५	१३७२५९	१६१७२४
	Withholder PAN	८०९८	१००२८	५२२३	२५५२
२.	कर सहभागितामा वृद्धि				
	आय विवरणको प्राप्ति	१०५७४९०	११३५२१७	१२३५८११	१५०२१२०
	आय विवरण ननफाइलर (%)	४५	४७.७६	४९.७८	४६.२३
	मूल्य अभिवृद्धि कर ननफाइलर (करदाता संख्याको आधारमा) (%)	१५.५०	३७.५३	२७.९५	४५.४९
	मूल्य अभिवृद्धिकर विवरण प्राप्ति संख्या	२८८६००४	२७६८८९३	१९८३४३५	१६३५८५४
	मूल्य अभिवृद्धि करमा प्राप्त विवरण मध्ये डेविट विवरण संख्या	३१५५४६	३१३०७८	३२१४२२	२८१७७१

	मूल्य अभिवृद्धि करमा प्राप्त विवरण मध्ये क्रेडिट विवरण संख्या	१६८९१४३	१६२७४१४	११८१९६६	१०२०९६५
	मूल्य अभिवृद्धि करमा प्राप्त विवरण मध्ये शुन्य विवरण संख्या	८८१३१५	८२८४०१	४८००४७	३४३११८
	अग्रिम करकट्टी (e-TDS) विवरण प्राप्ति	४७१२३०	६२६८१९	४४४५४०	५२७६९३
३.	Rapid verification				
	Rapid verification No	१२६१९	१०२१६	१०३९७	१०६४९
	Rapid verification Amount (000)	६५११३३	४२४६०१	३७६२५६	२९९४९७

मूल्य अभिवृद्धि कर विवरणको संरचनात्मक अवस्था

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्थालाई हेर्दा जम्मा २८,८६,००४ विवरण प्राप्त भएको देखिन्छ। प्राप्त विवरण मध्ये डेबिट विवरण संख्या ३,१५,५४६ क्रेडिट विवरण १६,८९,१४३ र शुन्य विवरण ८,८१,३१५ रहेका थिए। जसको प्रतिशतको आधारमा डेबिट विवरण १०.९३ प्रतिशत, क्रेडिट विवरण ५८.५३ प्रतिशत र शुन्य विवरण ३०.५४ प्रतिशत रहेको अवस्था देखियो। आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा जम्मा विवरण २७,६८,८९३ प्राप्त भएका थिए। जसमध्ये डेबिट विवरणको संख्या ३,१३,०७८, क्रेडिट विवरण १६,२७,४१४ र शुन्य विवरण ८,२८,४०१ रहेका थिए। प्रतिशतको आधारमा हेर्दा सो वर्ष डेबिट विवरण ११.३१ प्रतिशत, क्रेडिट विवरण ५८.७७ प्रतिशत र शुन्य विवरण २९.९२ प्रतिशत रहेको अवस्था देखियो। आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा जम्मा विवरण १९,८३,४३५ विवरण प्राप्त भएका छन। प्राप्त विवरण मध्ये डेबिट विवरण २,२१,४२२, क्रेडिट विवरण ११,८१,९६६ र शुन्य विवरण ४,८०,०४७ रहेका छन। जसको प्रतिशतको आधारमा हेर्दा डेबिट विवरण १६.२१ प्रतिशत, क्रेडिट विवरण ५९.५९ प्रतिशत र शुन्य विवरण २४.२० प्रतिशत रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा जम्मा विवरण १६,३५,८५४ विवरण प्राप्त भएका छन। प्राप्त विवरण मध्ये डेबिट विवरण २,८१,७७१, क्रेडिट विवरण १०,२०,९६५ र शुन्य विवरण ३,४३,११८ रहेका छन। जसको प्रतिशतको आधारमा हेर्दा डेबिट विवरण १७.२२ प्रतिशत, क्रेडिट विवरण ६२.४१ प्रतिशत र शुन्य विवरण २०.५७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ९: मूल्य अभिवृद्धि कर विवरणको संरचनात्मक अवस्था

विवरणको प्रकार	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
Debit Returns (%)	१०.९३	११.३१	१६.२१	१७.२२
Credit Returns (%)	५८.५३	५८.७७	५९.५९	६२.४१
Zero Returns (%)	३०.५४	२९.९२	२४.२०	२०.५७

शुन्य विवरणको अवस्था हेर्दा आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा ३०.५४ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा २९.९२ प्रतिशत, आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा २४.२० प्रतिशत र आ.व. २०८१/०८२ मा २०.५७ प्रतिशत रहेको अवस्था विश्लेषण गर्दा शुन्य विवरणमा सुधार हुँदै गएको देखिन्छ। यसलाई उल्लेख्य रूपमा घटाउन विभागले अन्तरगतका कार्यालयहरूको अनुगमन गर्दा थप प्राथमिकता दिनुपर्ने देखिन्छ।

करदाता सेवा शाखाबाट सम्पादित अन्य कार्यहरु

१. करदाता सेवा तर्फः

मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १७ को उपदफा (८) बमोजिम लगातार छ महिनासम्म कर विवरण पेश नगर्ने करदाताको दर्ता निलम्बन गर्न सक्ने व्यवस्था बमोजिम यस आर्थिक वर्षमा लगातार छ महिनासम्म विवरण पेश नगर्ने ९५,३४९ करदाताको मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता निलम्बन गरिएको छ ।

२. राष्ट्रिय कर दिवस, २०८१

राष्ट्रिय कर दिवस, २०८१ मूल समारोह आयोजक समिति र विभिन्न कार्यगत उपसमितिहरु गठन गरी २०८१ मार्ग १ गते विभागमा र कार्यालयहरुमा १ देखि ७ गतेसम्म सप्ताह व्यापी रूपमा भव्यताका साथ सम्पन्न गरियो। सोही अवसरमा राजस्वमा उल्लेखनीय योगदान गर्ने विभिन्न क्षेत्रका करदाताहरु र उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने कर्मचारीहरुलाई सम्मान तथा पुरस्कार वितरण गर्ने लगायत कर सम्बन्धी जागरण र सचेतना सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरी सम्पन्न गरियो।

३. सूचना, प्रकाशन तथा प्रसारणः

- कर कानूनमा भएका प्रावधानहरुका सम्बन्धमा करदाताहरुलाई सुसूचित गरी करसहभागिता अभिवृद्धि गर्न विभिन्न जानकारीमूलक सूचना तथा सामग्रीहरु तयार गरी प्रचार प्रसार गरिएको।
- कर सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थाहरु तथा आर्थिक ऐन, २०८१ ले प्रदान गरेका सुविधाहरु तथा कर कानूनहरु मागरिएका परिवर्तनहरु सम्बन्धी सूचना प्रकाशन र प्रसारण गरिएको।

४. Call Centre मार्फत सेवा प्रवाहः

Call Centre मार्फत सेवाग्राहीहरुको जिज्ञासाहरुको उत्तर दिने कार्य निरन्तर रूपमा सम्पादन हुँदै आएको छ।

५. सूचना सम्प्रेषणको Focal Point का रूपमा कार्यः

आन्तरिक राजस्व विभागको आधिकारिक सूचनाहरु सम्प्रेषण गर्ने तथा सेवाग्राही, पत्रकार तथा करदाताहरुले माग गरेको विभिन्न सूचना तथा तथ्यांकहरु उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा Focal Point का रूपमा रही कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ।

६. हेलो सरकारको Focal Point का रूपमा कार्यः

यस शाखाले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय अन्तर्गत संचालित हेलो सरकार कक्षबाट यस विभाग तथा अन्तर्गतका कार्यालयहरुका सम्बन्धमा प्राप्त गुनासोहरु समाधान गर्न Focal Pointको रूपमा रही गुनासो व्यवस्थापन गर्दै आएको छ।

७. Biometric प्रणालीको कार्यान्वयनः

Quality Registration को अभिन्न अंगको रूपमा रहेको बायोमेट्रिक प्रणालीबाट करदाताको रेकर्ड अपडेट गरिदै आएकोमा हाल सबै किसिमको दर्तामा बायोमेट्रिक दर्तालाई अनिवार्य गरिएको छ। यस वर्षको अन्तसम्ममा ९ लाख २९ हजार ९ सय त्रिपन्न करदाताको बायोमेट्रिक दर्ता अद्यावधिक भएको छ।

८. विभाग मातहत रहेका कार्यालयहरु:

हाल देशभर १ ठूला करदाता कार्यालय, १ मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय, ४३ आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु र ३९ करदाता सेवा कार्यालयहरु गरि कुल ८४ कार्यालयहरुबाट सेवा प्रवाह भइरहेको छ। साथै डोल्पा, मुगु, रुकुम पश्चिम, रुकुम पूर्व र मुस्ताङमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट स्थायी लेखा नम्बर जारी गर्ने कार्य भएको छ।

९. थप केही उल्लेखनीय कार्यहरु:

- ❶ विभागले आ.व २०८१/०८२ मा २५ करोड भन्दा बढीको कारोवार गर्ने करदाताहरुको कारोवारलाई केन्द्रीय बिजक अनुगमन प्रणाली (CBMS) प्रणालीमा आवद्ध गर्ने नीति अनुरूप यस वर्षसम्म ७,१५८ करदाताको कारोवारलाई प्रणालीमा आवद्ध गरिएको छ।
- ❷ यस वर्षमा Computer Billing अनुमति लिएका २४९ करदाताको Billing Software को अनुगमन भएको छ।
- ❸ सबै सरकारी निकायहरु समेतलाई तत् कार्यालयहरुबाट हुने सबै किसिमका भुक्तानीमा लाग्ने अग्रिमकर कट्टीको रकमलाई अनिवार्यरूपमा कट्टा गरी विद्युतीय माध्यमबाट अग्रिम कर कट्टी विवरण पेश गर्नुपर्ने तथा त्यसरी कट्टा गरिएको रकमलाई अनिवार्य रूपमा E-TDS गरी स्वयम् Verify गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ।
- ❹ CBMS को नयाँ तथा सुधारिएको प्रणाली लागू गरिएको छ।

२.६.२.२ कर फिर्ता शाखा

संचालन महाशाखा अन्तर्गत रहेको यस कर फिर्ता शाखाले कुटनीतिक निकायहरु तथा कुटनीतिज्ञहरुको मू.अ. कर फिर्ता गर्ने, अर्थ मन्त्रालयले मू.अ.कर छुटको सुविधा प्रदान गरेको अन्तराष्ट्रिय संस्थाको मू.अ.कर फिर्ता सम्बन्धी कार्य गर्ने लगायत मातहत कार्यालयहरुको कर फिर्ता सम्बन्धी कार्यको अनुगमन तथा सहजीकरण सम्बन्धी कार्यहरु गर्दै आईरहेको छ। यस शाखाले कर फिर्ता सम्बन्धमा आईपर्ने नीतिगत एवं कानुनी जटिलता निरूपणका लागि निर्णयका लागि तालुक महाशाखा तथा माथिल्लो पद एवं निकायमा पेश गर्ने, कुटनीतिक सुविधाप्राप्त कुटनीतिज्ञ एवं कुटनीतिक निकायहरुको मू.अ.कर फिर्ता कार्यलाई छिटो छरितो र सहज सम्पन्न गर्ने, मातहत कार्यालयहरुको कर फिर्ता सम्बन्धी कार्यप्रक्रिया सहजीकरण तथा अनुगमन गर्ने एवं कर फिर्ता सम्बन्धी कार्यहरुको अभिलेखीकरण लगायतका गतिविधिहरु संचालन गर्दै आएको छ।

कुटनीतिक नियोग कुटनीतिज्ञ एवं विभिन्न कुटनीतिक एजेन्सीहरु तथा निकायहरुको हकमा विद्युतीय माध्यम मार्फत मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ता सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० मिति २०८०/०७/२० मा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ। साविकमा सकल विल विजक पेश गर्ने व्यवस्था रहेकोमा हाल अनलाइन माध्यमबाट विजकको Details Entry मार्फत फिर्ता दिने गरी प्रणाली विकास गरिएको छ। आ.व. २०८१/०८२ मा कर फिर्ताको अवस्थालाई हेर्दा आन्तरिक राजस्व विभागमा कुटनीतिक नियोग कुटनीतिज्ञ एवं विभिन्न कुटनीतिक एजेन्सीहरुले रु.५२,६२,१४,०१४.६० कर फिर्ता माग दावी गरेको मध्ये रु.४५,५८,८४,०३७.४३ फिर्ता गर्ने निर्णय कर फिर्ता शाखाबाट गरी भुक्तानिको लागी आर्थिक प्रशासन शाखामा पठाईएको छ।

आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुको कर फिर्ताको अवस्थालाई हेर्दा आ.व. २०८१/०८२ मा लगातार क्रेडिटको आधारमा, निकासीको आधार तथा परियोजनाहरु अन्तर्गत रहेका विभिन्न करदाताहरुले

रु.२२,५२,२०,६६,४०३.१३ कर फिर्ता माग दावी गरेको मध्ये रु.४,३८,९३,५२,४६१.१५ फिर्ता गर्ने निर्णय भएको देखिन्छ ।

यसरी हेर्दा आन्तरिक राजस्व विभागबाट (कुटनीतिक नियोग कुटनीतिज्ञ एवं विभिन्न कुटनीतिक एजेन्सीहरु तथा निकायहरु) र सो अन्तर्गत कार्यालयहरुबाट (लगातार क्रेडिटको आधारमा, निकासीको आधार तथा परियोजना) समेतबाट यस आ.व.मा कुल १४३३ क्लेम नं. बाट जम्मा रु.२३,०४,८२,८०,४१७।२९ कर फिर्ता माग दावी गरेको मध्ये यस आ.व.मा कुल जम्मा रु.४,८४,५२,३६,४९८.५८ फिर्ता गर्ने निर्णय भएको देखिन्छ ।

नोट: मू.अ.कर फिर्ता गर्ने निर्णय सम्बन्धीत शाखाबाट भएतापनि मू.अ.कर फिर्ता रकम भुक्तानी तथा निकाशा गर्ने कार्य आर्थिक प्रशासन तथा लेखा शाखाबाट हुने हुदाँ सो आ.व मा मू.अ.कर फिर्ता दिने निर्णय भएको रकम र भुक्तानि दिएको रकममा फरक पर्न सक्ने देखिन्छ ।

तालिका १०: करफिर्ता विवरण

सि.नं.	आर्थिक वर्ष	दावी रकम (रु.अर्ब)	स्वीकृत रकम (रु.अर्ब)
१	२०८१/०८२	२३.०४	४.८४
२	२०८०/०८१	१८.५८	४.७३
३	२०७९/०८०	१९.०१	४.५८
४	२०७८/०७९	२३.६३	५.३७
५	२०७७/०७८	१८.५८	३.४२
६	२०७६/०७७	६.६८	३.८
७	२०७५/०७६	३.०६	२.२६
८	२०७४/०७५	५.६०	४.५९
९	२०७३/०७४	५.७८	४.७६
१०	२०७२/०७३	७.२२	४.२३
११	२०७१/०७२	९.९१	५.०५

२.६.२.३ राजस्व संकलन तथा वक्यौता शाखा

आन्तरिक स्रोतको प्रभावकारी परिचालन गरी अधिकतम आन्तरिक राजस्व संकलनद्वारा राज्य निर्माणमा योगदान गर्न विभागका लक्ष्य, उद्देश्य र कार्यनीतिहरु परिलक्षित रहेका छन्। त्यसैगरी, विभागका नियमित गतिविधिहरु समेत राजस्व संकलनको प्रमुख उद्देश्यले नै लक्षित भएका छन्। विभागले प्रशासन गर्नुपर्ने करबाट हुनुपर्ने कर राजस्व संकलनको प्रक्षेपण र भएको संकलनको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने मूल प्रयोजनका लागि विभागमा राजस्व संकलन तथा प्रक्षेपण शाखा रहेको छ। उक्त मूल उद्देश्य प्राप्तिका लागि गरिएको विभिन्न कार्यका साथै यस शाखाबाट आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा सम्पादन गरेका अन्य मुख्य मुख्य कार्यहरुको विवरण तपसिल बमोजिम रहेको छ:

- अर्थ मन्त्रालयबाट विभागलाई प्राप्त राजस्व संकलनको वार्षिक लक्ष्यलाई कार्यालयगत रूपमा मासिक लक्ष्य विभाजन गरिएको।

- मासिक एवं वार्षिक लक्ष्य बमोजिम राजस्व संकलन गर्न सबै आन्तरिक राजस्व कार्यालय र करदाता सेवा कार्यालयहरूमा समन्वय सहजीकरण गरिएको।
- राजस्वको वार्षिक लक्ष्य प्राप्तीका लागि सबै कार्यालयहरूबाट कार्ययोजना माग गरि विभागको समग्र वार्षिक राजस्व संकलन कार्ययोजना तयार गरि सो बमोजिम कार्यसमपादन गरिएको।
- विभागबाट सम्पादन गरिएका कार्यहरू समेटेर आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको।
- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को राजस्व संकलनसंग सम्बन्धित तथ्यांकहरू समेटिएको वार्षिक आर्थिक विवरण तयार गरिएको।
- आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को लागि राजस्वको लक्ष्य प्रक्षेपण गरि अर्थ मन्त्रालयमा लक्ष्य प्रस्ताव गरिएको।
- राजस्व संकलनसंग सम्बन्धित विषयमा कार्यालयहरूबाट उठान भई आएका समस्याहरूको यथाशिघ्र समाधान गरिएको।
- राजस्व संकलन संग सम्बन्धित सूचना प्रविधि प्रणालीमा देखिएका समस्याहरूका विषयमा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयसंग छलफल र समन्वय गरि समाधानको प्रयास गरिएको।

बक्यौता तर्फः

नेपालमा व्यवसाय, रोजगारी र लगानीबाट करयोग्य आय आर्जन गर्ने व्यक्तिले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ अनुसार स्वयंमं घोषणा गरी आय विवरण पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। आय विवरण बमोजिमको रकम तोकिएको समय भित्र दाखिला नगरेमा तथा कर परीक्षण तथा अनुसन्धानबाट कर निर्धारण भएमा तथा अन्य कुनै कारणबाट आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क तथा साविकमा कर प्रशासनले कार्यान्वयन गर्ने करहरू प्रचलित कानून बमोजिम निर्धारण भई तोकिएको समय भित्र दाखिला नभएका रकम बक्यौता कायम रहन्छ। त्यसरी कायम भएको बक्यौता रकमहरूको अभिलेख राख्ने, बक्यौता संकलनको मासिक तथा वार्षिक कार्यालयगत लक्ष्य निर्धारण गर्ने, बक्यौता संकलन रणनीति तयार गर्ने, बक्यौता संकलन प्रगति अनुगमन गर्ने, कार्यालयहरूबाट बक्यौता सम्बन्धी विषयहरूमा सोधिएका विषयहरूमा प्रष्ट पार्ने लगायतका कार्यहरू यस शाखाको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत पर्दछन्। आ.व.२०८१/०८२ को अन्त सम्ममा आईपुग्दा लागेको ब्याज, थप दस्तुर, विलम्ब शुल्क समेत उठ्न बाँकी कुल बक्यौता रकम रु.९४ अर्ब ९५ करोड रहेको छ भने कर कार्यालयहरूबाट भएको कर निर्धारण उपर करदाताले चित्त नबुझाई आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनमा रहेको तथा अन्य न्यायीक निकायमा अपिलमा रहेको विवादित रकम रु.१ खर्ब ८० अर्ब १० करोड रहेको छ।

आ.व २०८१/०८२ मा ४५०० करदाताको संकलन भ्रमण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ५०२५ प्रगति भई लक्ष्यको तुलनामा १११.६७ प्रतिशत प्रगति भएको छ। बक्यौता संकलन तर्फ आ.व.२०८१/०८२ मा आयकर तर्फ रु.२२ अर्ब ७६ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.८ अर्ब ७१ करोड असुल भै लक्ष्यको तुलनामा ३८.२९ प्रतिशत प्रगति भएको छ भने मू.अ.कर तर्फ रु.१६ अर्ब ३३ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.१० अर्ब ३३ करोड असुल भै लक्ष्यको तुलनामा ६३.२८ प्रतिशत प्रगति भएको छ। बक्यौता समायोजनतर्फ आयकर तर्फ रु.२७ अर्ब ३८ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.२१ अर्ब ३९ करोड प्रगति भै लक्ष्यको तुलनामा ७८.१ प्रतिशत प्रगति भएको छ भने मू.अ.कर तर्फ रु.१८ अर्ब १७ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.२२ अर्ब २९ करोड प्रगति भै लक्ष्यको तुलनामा १२२.६३ प्रतिशत प्रगति भएको छ। कानूनी कारवाही गरी असुल गर्ने कुल लक्ष्य रु.४ अर्ब ३९ करोड रहेकोमा रु.१ अर्ब ७९ करोड असुली भै लक्ष्यको तुलनामा ४०.७७ प्रतिशत प्रगति भएको छ।

तालिका ११: आ.व. २०८१/०८२ सम्मको बक्यौताको विवरण

(रु.अर्वमा)

शिर्षक	बक्यौता रकम		अपिलमा रहेको रकम		जम्मा रकम	
	करदाता संख्या	रकम	करदाता संख्या	रकम	करदाता संख्या	रकम
आयकर	१९२५०९	५४.९६	११११	१६४.१५	१९३६२०	२१९.११
मू.अ.कर	१३६४५६	३८.३४	७९७	१०.३६	१३७२५३	४८.७०
अन्तःशुल्क	२८७	०.६८	७७	३.४१	३६४	४.०९
अन्य	१६६०	०.९७	११०	२.१८	१७७०	३.१५
जम्मा	३३०९१२	९४.९५	२०९५	१८०.१०	३३३००७	२७५.०५

नोट: २०८२/०३/३१ सम्मको व्याज समेत गणना गरिएको

२.६.२.४ अनुगमन, मूल्यांकन तथा सुशासन शाखा

विभागको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बमोजिमको कार्य प्रगति प्रतिवेदन गर्ने, राजस्व असुली लगायत स्वीकृत कार्यमूलक परिसूचकहरूको मासिक/अर्धवार्षिक/वार्षिक लक्ष्य तथा कार्य प्रगतिको मासिक समीक्षा गर्ने, कार्यमूलक परिसूचक संशोधन तथा थपघट गर्ने, विभाग मातहतका कार्यालयहरूको विभागीय अनुगमन तथा निरीक्षण कार्यक्रमको समन्वय तथा संयोजन गर्ने, महानिर्देशक र कार्यालय प्रमुखबीच कार्यसम्पादन सम्झौता गरी समग्र विभागको राजस्व असुली तथा कार्यमूलक परिसूचकको कार्यान्वयन तथा कार्य सम्पादन व्यवस्थापन लगायतका कार्य यस शाखाबाट सम्पादन हुँदै आएको छ। आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूको कार्यसम्पादनस्तरलाई थप गुणस्तरीय, सेवाग्राहीमैत्री बनाउँदै कार्यसम्पादनमा देखिएका कमी कमजोरीलाई तत्काल सुधार गर्नको लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने उद्देश्यले आ.व. २०८१/८२ मा ठूला करदाता कार्यालय, मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय सहित ४२ वटा आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू तथा ३७ वटा करदाता सेवा कार्यालयहरू गरी जम्मा ८१ वटा कार्यालयहरूको अनुगमन सम्पन्न गरियो। अनुगमनका क्रममा महानिर्देशक, उप-महानिर्देशकहरूबाट कार्यालय प्रमुख लगायत सबै कर्मचारीहरूलाई तोकिएको राजस्व असुली तथा कार्यमूलक परिसूचकहरूको लक्ष्य अनुरूप प्रगति हासिल गर्न थप प्रयास गर्न, कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको कार्यलाई थप गुणस्तरीय बनाउन, सेवाप्रवाहलाई छिटो, छरितो एवं थप प्रविधिमैत्री बनाउन, उच्च मनोबल, सदाचार र सुशासनमा जोड दिई कार्यसम्पादन गर्न निर्देशन प्रदान भएको छ।

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ का लागि कार्यालयहरूको राजस्व संकलन एवं अन्य कार्यगत परिसूचकहरूमा गरेको प्रगतिका आधारमा गरिएको मूल्याङ्कनका आधारमा कार्यालयको ग्रेडिङ गर्ने गरिएको छ। जस अनुसार विभागको सूचना प्रणालीमा प्रविष्ट विवरण तथा तथ्याङ्कको आधारमा समग्र मूल्याङ्कनमा ८४ वटा कार्यालयहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा ४ वटा कार्यालयहरूले A++, ३८ वटा कार्यालयहरूले A+, ३७ वटा कार्यालयहरूले A, २ वटा कार्यालयले B, २ वटा कार्यालयले C र १ वटा कार्यालयले D ग्रेड प्राप्त गरेका छन्।

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा कार्यालयहरूलाई तोकिएको कार्यगत लक्ष्य र प्रगति अनुसारको विभागको समग्र कार्यसम्पादन ८३.९७ प्रतिशत / ग्रेड A रहेको छ।

२.६.२.५ कर परीक्षण व्यवस्थापन तथा इ-एसेसमेन्ट शाखा

यस विभाग अन्तर्गत ठूला करदाता कार्यालय, मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूको लागि आ.व.२०८१/८२ मा कर परीक्षणका लागि लक्ष्य निर्धारण गरिएको विवरण तालिकामा समावेश छ। उक्त लक्ष्यको आधारमा कार्यालयहरूबाट यस आ.व.मा सम्पादन भएका समग्र कार्य प्रगति, कामको सिलसिलामा आइपरेको अवरोध तथा समस्या/चुनौतीहरू र आगामी वर्षमा सुधारको लागि गर्नुपर्ने अपेक्षित पहलको रूपरेखा समेत देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

आ.व.२०८१/८२ मा पूर्ण कर परीक्षणको लागि विभागबाट स्वीकृत परिसूचकहरूको आधारमा विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूलाई पूर्ण कर परीक्षण (Full Audit) सुचकमा नयाँ छनौट तर्फ २२७१ र बाँकी बक्यौता रहेको पुरानो छनौट तर्फ ४९४३ समेत जम्मा ७२१४ विवरण कर परीक्षणको वार्षिक लक्ष्य तोकिएको थियो। सो लक्ष्य मध्ये ३९५७ करदाताको विवरण परीक्षण गरी निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा ५२.२९५ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ।

उक्त संख्यात्मक लक्ष्य बाहेक रु.११ अर्ब ५५ करोड नोक्सानी घटाउने लक्ष्य रहेकोमा रु.८७ अर्ब ४२ करोड नोक्सानी घटाई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा ७५६.३९ प्रतिशत उत्साहजनक प्रगति हासिल भएको छ।

आयकर निर्धारण तर्फ रु.८ अर्ब ५० करोड २९ लाख लक्ष्य रहेकोमा रु.१३ अर्ब ५५ करोड ६७ लाख निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा १५९.४४ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। त्यस्तै रु.१ अर्ब ८६ करोड ८४ लाख मू.अ.कर निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.३ अर्ब ४४ करोड ४ लाख निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको १८४.१३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। अन्तःशुल्क तर्फ रु.१५ करोड ४६ लाख निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.१६ करोड ५० लाख निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा १०६.६९ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। प्रति करदाता औषत नोक्सानी रु.२ करोड २० लाख घटेको, प्रति करदाता औषत रु.३४ लाख २६ हजार आयकर निर्धारण भएको, प्रति करदाता औषतमा रु. ८ लाख ६९ हजार मू.अ.कर निर्धारण भएको र प्रति करदाता रु. ४१ हजार अन्तःशुल्क निर्धारण भएको देखिन्छ।

चालु वर्षको कर परीक्षण तर्फ ७०० करदाताको कर परीक्षण गर्ने लक्ष्य निर्धारण रहेकोमा ६६२ करदाताको कर परीक्षण सम्पन्न भई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा ९४.५७ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। त्यसै गरी रु.५० करोड मू.अ.कर निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.८१ करोड ६० लाख मू.अ.कर निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा १६२.९४ प्रतिशत प्रगति हासिल हुँदा प्रति करदाता रु.१२ लाख ३२ हजार मू.अ.कर निर्धारण भएको छ। अग्रिम कर कट्टी परीक्षण तर्फ २५५० करदाताको कर परीक्षण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा २५८१ करदाताको कर परीक्षण गरी लक्ष्यको तुलनामा १०१.२२ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ साथै रु.६५ करोड ५० लाख अग्रिम कर निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.९८ करोड २० लाख अग्रिम कर निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा १४९.९३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको देखिन्छ। प्रति करदाता औषत रु ३ लाख ८० हजार माग श्रृजना भएको देखिन्छ। बजार अनुगमनमा ५ हजार करदाताको कारोवार स्थल अनुगमन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ६ हजार ६ सय २६ करदाताको बजार अनुगमन हुन गई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा १३२.५२ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ भने बजार अनुगमनबाट रु.५१ लाख जरिवाना निर्धारण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.१ करोड ४९ लाख जरिवाना निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा २९२.४५ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। यस आ.व.मा दर्ता खारेजी तर्फ VAT De-registration of old CB को कर परीक्षणको लक्ष्य ७९ हजार ५ सय ४९ रहेकोमा १९ हजार ७

सय ६० करदाताको DX भई लक्ष्यको तुलनामा २४.८४ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ। ठूला करदाता कार्यालय र मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालयहरूको लागि समूह परीक्षणको लक्ष्य ४ वटा तोकिएकोमा ३ वटा समूह करदाताको समूह कर परीक्षण भई लक्ष्यको तुलनामा ७५ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ। समूह कर परीक्षणबाट आयकरतर्फ रु.४ करोड निर्धारण लक्ष्य तोकिएकोमा रु. २३ लाख ८ हजार निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा ५.७७ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। मू.अ.कर तर्फ रु २ करोड निर्धारण लक्ष्य तोकिएकोमा रु. ५ लाख १६ हजार निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा २.५८ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको देखिन्छ। समग्रमा आ.व.२०८१/०८२ मा कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखाको केही सूचकहरूको बाहेक अन्य सूचकको प्रगतिलाई उत्साहजनक नै मान्नु पर्ने देखिन्छ।

कर परीक्षण तर्फको आ.व.२०८१/८२ का लागि कायम गरिएको कुल विभागीय लक्ष्यहरू र सो बमोजिम हासिल भएको प्रगति विवरण देहाय बमोजिम तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

Internal Monitoring System (EIMS)

Target Performance Summary Report upto Asadh - 8182

Top of Form Audit Section : Bottom of Form				
Indicator Code	Indicators	Target	Performance	Percentage(P)
Full Audit(No.)				
374	Total (VAT, ITx & Excise) New Selection	2271	1031	45.4
66	Total (VAT, ITx & Excise) Old Selection	4943	2926	59.19
Target for Assessment				
36	Full Audit AA in ITx (in '000)	8502922	13556750	159.44
37	Full Audit MA in VAT (in '000)	1868458	3440432	184.13
38	Full Audit Excise Assessment (in '000)	154695	165041	106.69
107	Full Audit Loss Recovery(in '000)	11558889	87429880	756.39
Current Year Audit				
149	Current Year Audit of VAT (No)	700	662	94.57
150	CYA MA in VAT (in '000)	500800	816007	162.94
151	TDS Audit (No)	2550	2581	101.22
152	TDS Demand (Rs in 000)	655000	982059	149.93
Group Audit				
207	Group Audit (No)	4	3	75
231	IT and VAT De registration of old CB appliation (No)	79549	19760	24.84
198	AA from Group Audit (Rs. 000)	40000	2308	5.77
241	MA From Group Audit (Rs. 000)	20000	516	2.58

Market Monitoring				
171	Market Monitoring (No)	5000	6626	132.52
400	Refer to Further Analysis/Audit/Investigation(No)	755	583	77.22
242	Fine and Penalty from Market Monitoring (000)	5125	14988.26	292.45
301	Monitoring of Counterfeit Sticker and Illegal Liquor	1340	1418	105.82
54	Legal Action Against Illegal Liquor (No)	113	157	138.94
302	Monitoring of compliance of Computer Billing Software (No)	409	492	120.29
De-registration				
65	De-registration of current CB as per Taxpayer Request	0	6161	100
Re-Assessment				
55	Backlog Files (Enter 1 for Timely Reassessed)	552	537	97.28

उल्लेखित तथ्याङ्कहरूको आधारमा कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखाको आ.व.२०८१/८२ को लागि निर्धारण गरिएका कुल विभागीय लक्ष्यहरू र सो बमोजिम हासिल भएको प्रगति विवरण समेतको आधारमा विश्लेषण गर्दा आर्थिक गतिविधिमा उतारचढाव आएको यो अवस्थामा हासिल गरेको उपर्युक्त प्रगतिलाई सन्तोषजनक नै मान्नु पर्ने देखिन्छ।

कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखाबाट गरिने मुख्य कार्यहरू:

१. जोखिम सूचकांकहरू परिमार्जन गरी स्वीकृत गराउने: कर परीक्षणको लागी करदाता Full Audit तर्फ पुरानो र नयाँ छनौट भएको करदातालाई विभाजन गरी अंक भार विभाजन।
२. कर परीक्षणको लागी करदाता छनौट गर्ने: Full Audit, TDS Audit, Current Year Audit(CYA) को समयमा छनौट गरी कार्यालयबाट पनि समयमा छनौट कार्य गरी सम्बन्धित सूचकहरूको लक्ष्य निर्धारण।
३. कर परीक्षणको अनुगमन गर्ने: छनौट भएका करदाताको कार्यालयगत अनुगमन गरी परीक्षणबाट देखिएका विविध विषयमा सुझाव दिने।
४. आवश्यकता अनुसार कागजातको ढाँचा तोक्ने तथा परिमार्जन गरी थप व्यवस्थित बनाउने।
५. कर परीक्षणको क्रममा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २० उपदफा (४) बमोजिम म्याद गएका तर ती विवरणको छानविन परीक्षण गर्दा झुट्टा लेखा वा विजक वा अन्य कागजात तयार गरी वा जालसाजी गरी कर छलेको देखिई सम्बन्धित कार्यालयबाट म्याद थपको अनुमती माग भई आएकोमा विभागले अनुमति दिने।
६. कर परीक्षणको समयमा उठेका सबाल(Issues) का विषयमा विभागीय परिपत्र भएकोमा विभागीय परिपत्र बमोजिम कर निर्धारण भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमनको क्रममा छानविन गरी सुझाव दिने।

कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखाले आ.व.२०८१/८२ मा सम्पादन गरिएका मुख्य कार्य र शाखासँग सम्बन्धित कार्यहरूको लक्ष्यको आधारमा कार्यालयहरूबाट यस आ.व.मा सम्पादन भएका नियमित कार्य प्रगति माथि प्रस्तुत भैसकेको छ भने सो बाहेक शाखाबाट मुख्य रूपमा सम्पादन गरिएका कार्यहरू देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छः

- कार्यालयबाट कर अधिकृतले गर्ने कर परीक्षणमा करदातासंगको सम्पर्क कम गरी Electronic media बाट सबै आवश्यक सूचना, कागजात प्राप्त गर्ने र सो को आधारमा करपरीक्षण गरी करदातालाई सूचना दिने सम्मको काम system बाटै गरी e-assessment /faceless audit लाई गन्तव्य बनाउने उद्देश्यका साथ गत आ.व. देखि Audit Report Management System- ARMS को कार्यान्वयन गरिएको छ तथापी ARMS मा सुधार आवश्यक देखिएको छ ।
- पुराना फायलहरूको Inventory घटाउने उद्देश्यले पूर्ण कर परीक्षणको कार्यसम्पादनमा पुराना र नयाँ छनौटलाई आधार मानी फायलहरूको कर परीक्षण गर्ने व्यवस्था गरिएको र यसको कारणले पुराना फायलहरूको परीक्षण हुने क्रम बढेको ।
- आयकर तर्फ संशोधित कर निर्धारणको सूचनामा परिमार्जन गरी थप व्यवस्थित बनाईएको ।
- डे ०१ र डे ०२ विवरण पेश गर्ने करदाताको संशोधित कर निर्धारण सुचनाको ढाँचा तयार गरिएको ।
- पूर्ण कर परीक्षणलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाई गुणस्तरीयता अभिवृद्धि गर्न नयाँ फायल छनौट गर्ने समय परिमार्जन गरी यस आ.व.मा मू.अ.कर तर्फका करदाता मात्र छनौट गरिएको ।

२.६.२.६ कर प्रणाली समन्वय तथा विकास शाखा

आ.व.२०८१/०८२ मा कर प्रणाली सुधार शाखाबाट सम्पन्न भएका कार्यहरू

क्र.सं.	सम्पन्न कार्यहरू
१.	चालु वर्षको व्यवसायिक कार्य योजना तयार गरी पेश गर्ने ।
१.	<u>बैंक तथा वित्तीय संस्थामा पेश गरिएका वित्तीय विवरण र कर सूचना प्रणालीमा पेश भएका विवरणबीच आवद्धता कायम गर्ने स्वचालित प्रणाली विस्तार गरी लागू गर्न सहजिकरण</u> बैंकहरूले ऋण प्रदान गर्दा प्रयोग गरेको ऋण लिने करदाताको एकीकृत कर प्रणालीबाट प्राप्त तथ्याङ्क अफिसर पोर्टलबाट हेर्न मिल्ने गरी एकीकृत कर प्रणालीमा अफिसर पोर्टलको Central Report Menu भित्र Bank Loan Report Menu थप गर्ने गरी Bank Loan Report को प्रारम्भिक ढाँचा तयार गरी सो अनुसार प्रणाली विकास गर्ने कारवाही अगाडी बढाउन सूचना संकलन तथा जोखिम विश्लेषण शाखामा जानकारी गराइएको ।
२.	<u>करदाताले बुझाउनुपर्ने विवरण बुझाएको र कर बक्यौता नरहेको अवस्थामा करदाता स्वयंले क्यूआर कोड सहितको कर चुक्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गर्न सक्ने प्रणालीको विकास गर्न सहजिकरण</u> - डे ०३ र डे ०४ आय विवरणको करचुक्ता प्रमाण पत्र करदाताले स्वचालित माध्यमबाट प्रिन्ट गर्न सक्ने प्रणाली विकास सम्बन्धमा अवधारणा पत्र (Concept Paper) तयार गरिएको । - डे ०४ आय विवरण पेश गर्ने करदाताको लागि रोजगारी, लगानी, गैर व्यवसायिक करयोग्य सम्पत्तिको निःसर्गबाट प्राप्त लाभ, व्यवसाय सञ्चालनमा संलग्न नरहेको वासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको आय र अन्तिम रूपमा कर कट्टी तथा कर सुविधा भएका आय समेत देखिने गरी कर चुक्ता प्रमाणपत्रको नयाँ ढाँचा तर्जुमा भई ITS मा Tax Clearance D04 मेन्यू थप गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

क्र.सं.	सम्पन्न कार्यहरू
	डे ०३ आय विवरण पेश गरेको प्रोप्राइटरशिप फर्मको करचुक्ता प्रमाणपत्रमा हरेक आय शिर्षकको कारोबार अंक, करयोग्य आय र जम्मा आयकर रकम देखिने गरी करचुक्ता प्रमाणपत्रको नयाँ ढाँचा तर्जुमा गरीएको ।
३.	केन्द्रीय बीजक अनुगमन प्रणाली, आशिकुडा प्रणाली, भिसिटिएस सूचना प्रणाली, भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख सूचना प्रणालीबीच अन्तर- आवद्धता कायम गरी एकीकृत करदाता सूचना प्रणालीको विकास गर्न सहजिकरण - VCTS, ASYCUDA र ITS बीच सूचना आदान प्रदान गर्न अनुसन्धान शाखाबाट कारवाही अगाडि बढाई सकेको । - भन्सार विभाग र आन्तरिक राजस्व विभाग बीच करदाताको सूचना आदान प्रदान गर्न अनुसन्धान शाखाबाट प्रणालीगत व्यवस्था गर्न व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखामा पत्राचार भएको ।
४.	कर प्रशासनको कार्य प्रक्रिया सरलीकरण गर्न र करदाताको कर परिपालना सहज बनाउन बिजनेस प्रोसेस रि-इन्जिनियरिङको आधारमा सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज, भरपर्दो र विश्वासनीय बनाउन विज्ञबाट प्राप्त प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्न सहजिकरण BPR प्रतिवेदनको कार्यान्वयन प्रकृया शुरू भएको ।
५.	उपभोक्ताले डिजिटल माध्यमबाट गरेको खरिदको भुक्तानीमा १० प्रतिशत मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ता दिने कार्य प्रारम्भ गर्न सहजीकरण - विभागको मिति २०८१/०५/२१ को निर्णयानुसार उपभोक्ताले तिरेको मूल्य अभिवृद्धि करको दश प्रतिशत फिर्ता हुने सेवाहरू तोकेर सार्वजनिक सूचना प्रकाशन भईसकेको । - कर फिर्ता शाखाको समन्वयमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयाँसडकको करदाताबाट कर फिर्ताको कारवाही सुरुवात गरिएको ।
६.	करपरीक्षण तथा अनुसन्धानलाई स्वच्छ, पारदर्शी र आधुनिक बनाउन ई- एसिसमेन्ट तथा फेसलेस अडिट लागू गर्न सहजीकरण - Audit Record Management System (ARMS) मिति २०८०/०७/०१ देखि लागू भएको । - ARMS कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या पहिचान गरी क्रमशः सुधार गर्दै लगेको । - विज्ञबाट प्राप्त e- Assessment को प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्न कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखाबाट कारवाही अगाडि बढेको ।
७.	आन्तरिक राजस्व विभागको केन्द्रीय बीजक अनुगमन प्रणालीमा सुधार गरी करदाताले उक्त प्रणालीबाटै वस्तु तथा सेवा बिक्रीको बीजक जारी गर्न सक्ने व्यवस्था गर्न सहजीकरण - CBMS को Final Report GIZ बाट प्राप्त भएको । - उक्त Report कार्यान्वयन गर्न अनुसन्धान शाखाबाट कारवाही अगाडि बढेको ।

२.६.२.७ बेरुजू शाखा

बेरुजू तर्फ

विभाग तथा अन्तर्गत कार्यालयहरूको बेरुजू अभिलेख राख्ने, बेरुजू फछ्यौटको मासिक तथा वार्षिक लक्ष्य निर्धारण गर्ने, बेरुजू फछ्यौटको रणनीति तयार गर्ने, बेरुजू फछ्यौटको प्रगति अनुगमन गर्ने, बेरुजू फछ्यौटको मासिक प्रगति तयार गर्ने, म.ले.प. प्रतिवेदनहरूको जवाफ तयार गर्ने, ठूला करदाता कार्यालय, मध्यमस्तरिय करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू तथा करदाता सेवा कार्यालयहरूलाई बेरुजू फछ्यौट सम्बन्धी विषयमा आवश्यक समन्वय तथा निर्देशन दिने, अर्थ मन्त्रालय तथा महालेखा परीक्षकको कार्यालयमा बेरुजू फस्यौट विषयमा आवश्यक समन्वय गर्ने लगायतका कार्यहरू यस शाखाबाट सम्पादन हुने गर्दछ। आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको कुल बेरुजू रकम रु.१७ अर्ब ६१ करोड २१ लाख ९१ हजार सम्परीक्षण भएको (EIMS Data) अनुसार देखिन्छ। आ.व २०८१/०८२ को शुरुवातमा कुल बेरुजू रकम रु.९९ अर्ब ५७ करोड ७८ लाख ८४ हजार रहेकोमा सो आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्ममा आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको बेरुजू रकम रु.१ खर्व २ अर्ब ६७ करोड ६० लाख ४ हजार रहेको छ।

२.६.३ सूचना प्रविधि महाशाखा

सूचना प्रविधि व्यवस्थापन महाशाखा अन्तर्गतका शाखाहरू (व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखा, सूचना सञ्चार प्रविधि शाखा र सूचना प्रविधि परिपालना तथा सुरक्षा शाखा) बाट

आ.व.२०८१/८२ मा सम्पन्न भएका प्रमुख कार्यहरू

२.६.३.१ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखा

१. स्थानीय तहको भुक्तानीमा SUTRA बाट नयाँ TDS Portal मार्फत ETDS प्राप्त गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको,
२. प्रणालीमा सुधार गरी QR Code सहितको स्वचालित करचुक्ता प्रमाणपत्र जारी हुने व्यवस्था गरिएको,
३. आर्थिक ऐन, २०८१ ले व्यवस्था गरेको छुटका सुविधाहरू कार्यान्वयन गर्न प्रणाली विकास तथा परिमार्जन गरिएको,
४. VAT तर्फ ६ महिना भन्दा बढी non-Filer रहेका करदातालाई Suspend गरिएको र निज करदाताले बाँकी सबै VAT Return File गरेको खण्डमा Automatically Suspension बाट हट्ने गरी एकीकृत कर प्रणाली र वेवसाइट परिमार्जन गरिएको,
५. गैर बासिन्दा व्यक्तिले प्रदान गर्ने अफलाईन हवाई यातायात सेवामा मूल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१ मा भएका अनुसूचीहरू एकीकृत कर प्रणालीमा विकास गरी अनलाईन विवरण पेश गर्ने व्यवस्था मिलाइएको,
६. कर प्रणालीको प्रकृया पुनर्संरचना (Business Process Reengineering- BPR) का लागि DPR को TOR बनाउने कार्यमा समन्वय गरिएको,
७. आय विवरण तथा कर भुक्तानीको आधारमा आयकरको ATR परिमार्जन गरी आयकर बक्यौता हिसाब गर्ने व्यवस्था परिमार्जन गरिएको,
८. राष्ट्रिय परिचय पत्रको विवरणसँग एकीकृत कर प्रणालीको अन्तर आबद्धताको लागि भएको समझदारी पत्र (MOU) अनुसार API विकास तथा परीक्षण गरिएको,
९. गृह मन्त्रालय, सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय र श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयसँग एकीकृत कर प्रणालीको अन्तर आबद्धताको लागि भएको समझदारी पत्र (MOU) अनुसार API विकास तथा परीक्षण गरिएको,

१०. TDS को Pre Assessment र Final Assessment Report को छपाई गर्न मिल्ने गरि एकीकृत कर प्रणाली परिमार्जन गरिएको,
११. डे-०१ र डे-०२को संशोधित कर निर्धारणको प्रणाली विकास गरिएको,
१२. आयकर तर्फको ATR मा प्रविष्टी भईसकेको Rapid Assessment र सोबाट सृजना भएको बक्यौता हटाउन मिल्नेगरि प्रणाली विकास गरिएको,
१३. IRO/TSO को कर्मचारीहरुको Officer Portal को Password Reset गर्ने तथा ITS System मा Role Assign गर्न सम्बन्धित कार्यालयका प्रमुखलाई दिने गरि प्रणाली परिमार्जन गरिएको,
१४. डे-०४ को Print Preview गर्न मिल्नेगरि प्रणालीमा सुधार गरिएको,
१५. CBMS मा Connect गर्न करदाताको जेनेरल लगइन को पासवर्ड प्रयोग हुँदै आएकोमा, छुट्टै पासवर्ड प्रयोगमा ल्याउने गरि प्रणालीमा विकास गरिएको,
१६. अन्तःशुल्क प्रशासन कार्य गर्ने सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयका करदाता Log on रहेको MLTO र LTO बाट समेत एकीकृत कर प्रणालीमा अन्तःशुल्क निर्धारण प्रविष्ट गरी अन्तःशुल्क निर्धारण आदेश जारी गर्न मिल्ने गरि प्रणालीमा सुधार गर्न अनुरोध भई आएकोमा सो अनुसार मोड्युल प्रणाली अद्यावधिक गरिएको,
१७. Diplomatic refund cheque multiple claims verify गर्दा Memo अनुसार Preview गर्न मिल्ने गरि प्रणालीमा परिमार्जन गरिएको,
१८. राजस्व दाखिलाका भौचरहरुको Payment Hold गर्न मिल्ने गरि प्रणालीमा सुधार गरिएको,
१९. Online Payment गरेको Payment भौचरलाई तुरुन्त RIMS बाट RAS मा ल्याउन मिल्ने गरि प्रणालीमा परिमार्जन गरिएको,
२०. विभागले प्रशासन तथा प्रतिवेदन गर्ने नयाँ कर लगायत थप राजस्व शीर्षकलाई Revenue Accounting System (RAS) मा थप गरिएको,
२१. RMIS मा उपलब्ध राजस्व भौचरको विवरण एकीन गरी कार्यालयबाटै RAS मा Voucher Synchronize गरी तुरुन्तै सेवा दिन सक्ने व्यवस्था मिलाइएको,
२२. Electronic Internal Monitoring System (EIMS) मा विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुको लागि विभिन्न कार्यसम्पादन सूचक अनुसार वार्षिक तथा मासिक कार्यगत लक्ष्य कायम गर्ने कार्यमा आवश्यक सहजीकरण गरिएको,
२३. Audit Record Management System (ARMS) मा विवरणसहज रूपमा प्रविष्टि गर्न परिमार्जन गरिएको,
२४. डे.-०४ (D-०४) आय विवरणमा पनि अनुसूची १० को क्रेडिट विवरण तयार गर्ने व्यवस्था समावेश गरिएको र डे.-०४ (D-०४) करदाता स्वयमले Verify गर्ने गरि प्रणालीमा सुधार गरिएको,
२५. करदाताको अन्तः शुल्क विवरण, अन्तः शुल्क निर्धारण (MA) तथा Appeal Entry कार्यालयबाटै Authorized Update मार्फत् Correction गर्न सकिने गरि प्रणालीमा सुधार गरिएको,
२६. करदाताको बैंक खाताको विवरण अद्यावधिक गर्न ITS को KYT फाराम प्रणालीमा परिमार्जन गरिएको,
२७. करदाता सेवा कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका करदाताहरुको हकमा मूल कार्यालयको अभिलेखमा देखिने गरी Audit Review को कैफियत प्रगति EIMS मा प्रविष्टि हुनु पर्नेमा करदाता सेवा कार्यालयकै अभिलेखमा देखिने गरेकाले मूल कार्यालयमै प्रविष्टि र लगत कायम हुने गरी System मा व्यवस्था गरिएको,
२८. ATR मा प्रविष्टी भई सकेको Rapid Assessment र सोबाट सृजना भएको बक्यौता हटाउन मिल्ने गरी प्रणाली विकास गरिएको,

२९. विद्युतीय सेवा कर (Digital Service Tax) को अनलाईन विवरण सम्बन्धित कर कार्यालयबाट हेर्न तथा छुपाई गर्न सक्ने गरी व्यवस्था मिलाइएको,
३०. नयाँ पदस्थापन भएका कर्मचारी लगायत कार्यरत कर्मचारीलाई एकीकृत कर प्रणाली सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको,
३१. आर्थिक ऐन, २०८२ को व्यवस्था अनुसार विभागका एकीकृत कर प्रणालीमा परिमार्जन तथा अद्यावधिक गरिएको,
३२. विभाग तथा कार्यालयका साथै अन्य निकायबाट माग भए अनुसार आवश्यक रिपोर्ट उपलब्ध गराइएको,
३३. वेबसाइट नियमित अद्यावधिक गर्ने गरिएको र इमेलमा युजर व्यवस्थापन गर्ने गरिएको।

२.६.३.२ सूचना सञ्चार प्रविधि शाखा

१. वार्षिक कार्यक्रम अनुसार निम्न बमोजिमका परामर्श सेवाहरु खरिदका लागि TOR लगायत अन्य आवश्यक कार्य सम्पादन गरिएको ।
- क. Support Maintenance and Development of IRD Application and Database Administration सम्बन्धी सेवा,
- ख. Support Maintenance and Development of QR processing System सम्बन्धी सेवा,
- ग. Support and maintenance of System Software, Hardware, Communication Network and Power System सम्बन्धी सेवा,
२. Primary Internet, Intranet तथा Dark core fiber को Specification तयार तथा खरिद पश्चात संचालनको व्यवस्था गरिएको।
३. ३ वटा High end Server खरिदका लागि Specification लगायत आवश्यक कार्यहरु सम्पादन गरिएको।
४. Antivirus र SSL लाइसेन्सहरु नवीकरण गरिएको ।
५. यस विभागको डाटा सेन्टर तथा डिजाष्टर रिक्भरी सेन्टर नियमित रुपमा सञ्चालन गरिएको,
६. Near DC को लागि सरकारी एकीकृत डाटा सेन्टर (GIDC) र भैरहवा स्थित DRC मा डाटा Backup को व्यवस्था मिलाइएको,
७. विभिन्न निकायहरुसँगको अन्तर आवश्यकताका लागि समन्वय गर्नुका साथै Network तथा Connectivity को आवश्यक व्यवस्था मिलाइएको,
८. सूचना प्रविधि उपकरणको Specification तथा परामर्श सेवाको लागि कार्य विवरण (TOR) तयार गरी खरिद प्रक्रियामा सहजीकरण गरिएको,
९. विभागमा उपलब्ध विद्युत प्रणालीबाट विद्युत प्रसारण रोकिएको समयमा स्वचालित रुपमा डिजेल जेनेरेटरबाट डाटासेन्टर लगायत विभागको भवनहरुमा विद्युत उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइएको,
१०. अनलाइन माध्यमबाट विभाग अन्तर्गतका कार्यालयका प्रमुखहरुलाई Video Conferencing मार्फत भाग लिने व्यवस्थाका साथै सोही अनलाइन मार्फत तालिम लिने व्यवस्था मिलाइएको,
११. डाटा सेन्टरका उपकरणहरुको Data Center Integrated Management (DCIM) बाट Monitoring गर्ने व्यवस्थालाई थप परिमार्जन गरिएको।

२.६.३.३ सूचना प्रविधि परिपालना तथा सुरक्षा शाखा

१. विभागमा विभिन्न चरणमा गरेको छलफल तथा अन्तरक्रियाबाट प्राप्त राय सुझावलाई समेत समावेश गरी विभागको विद्युतीय बीजक सम्बन्धी काम कारवाही लाई थप विश्वसनीय र पारदर्शी रुपमा

कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्बन्धमा “बीजक सम्बन्धी कार्यविधि, २०८२” को खाका तयार गरी तीन महले विवरण सहित प्रतिवेदन पेश गरिएको,

२. केन्द्रीय बीजक अनुगमन प्रणाली (CBMS) को VAPT (सुरक्षा परीक्षण) गराई प्राप्त सुझावहरू कार्यान्वयन गरेको,
३. केन्द्रीय बीजक अनुगमन प्रणाली (CBMS) कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न अवश्यक्तानुसार CBMS Dashboard को स्तरोन्नति, विभिन्न प्रतिवेदनहरू (Reports) तयार तथा परिमार्जन, CBMS को Performance Increase गर्न Code Optimization गरिएको साथै Onboarding प्रकृयालाई थप सरल तथा सहज बनाउन User Management लगायतका कार्यहरूको गरिएको,
४. अन्तःशुल्क व्यवस्थापन शाखाको माग बमोजिमको रिपोर्ट निकाल्न मिल्ने गरि IRD- Sticker Printing Software प्रणाली सुधार गरिएको,
५. विभिन्न प्रतिष्ठानबाट अन्तःशुल्क टिकटको विवरण क्यु आर कोड Scan गर्ना साथ विभागमा पठाउने प्रणाली व्यवस्थापन तथा सो को प्रयोगमा समन्वय गरेको,
६. विभागका उपकरण, नेटवर्क तथा प्रणालीहरूको सुरक्षा व्यवस्थाको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको,
७. विभागको Application Software हरूमा क्रमशः Strong Password Policy Enforce गर्न Password Policy तयार गरी कार्यान्वयनका लागि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखासंग समन्वय गरिएको,
८. IRD- Sticker Printing Software मा User Activity तथा API Log राख्ने व्यवस्था गरिएको।

२.६.४ अन्तःशुल्क तथा अनुसन्धान महाशाखा

२.६.४.१ अन्तःशुल्क नीति विश्लेषण तथा विकास, अन्तःशुल्क व्यवस्थापन, र प्रयोगशाला शाखा

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्क नीति विश्लेषण तथा विकास शाखा, अन्तःशुल्क व्यवस्थापन र अन्तःशुल्क प्रयोगशाला शाखाबाट सम्पादित मुख्य मुख्य कार्यहरू:

- १) अन्तःशुल्क निर्देशिका, २०६८ (परिमार्जित संस्करण २०७६) मा संशोधन तथा अद्यावधिक गरी अन्तःशुल्क निर्देशिका, २०६८ (परिमार्जित संस्करण, २०८१) जारी गरिएको ।
- २) आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को बजेट तर्जुमा प्रयोजनार्थ अन्तःशुल्क ऐन तथा नियममा सुधारको लागि अन्तःशुल्क कार्यदलको प्रतिवेदन सहित सुझाव पेश गरिएको।
- ३) अन्तःशुल्क टिकट छपाईका लागि मद्रास सेक्युरिटी प्रिन्टर्स प्रा. लि. चेन्नई, भारतसँग १० अक्टोवर, २०२२ मा खरिद सम्झौता भई विभिन्न ४२ प्रकारका ९ अर्व ७७ लाख थान अन्तःशुल्क टिकट छपाई कार्य अगाडि बढाइ अन्तःशुल्क टिकट छपाई तथा आपूर्ति कार्य भइरहेको। २०८२ असार मसान्तसम्म विभिन्न ३४ वर्ग (Category) का ५ अर्व ५५ करोड ७६ लाख ८० हजार अर्थात करिब ६२ प्रतिशत अन्तःशुल्क टिकट आपूर्ति भएको। बाँकी अन्तःशुल्क टिकटको छपाई तथा आपूर्तिको प्रक्रिया द्रुत रूपमा भइरहेको ।
- ४) Integrated Tax System मा अन्तःशुल्कको Return Detail (RD) र मासिक विवरण प्राप्त गर्न सकिने गरी प्रणाली सुधारको कार्य भइरहेको। Audit Trial Report (ATR) पूर्णरूपमा कार्यान्वयनका लागि कर प्रणाली सुधार र व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखासँगको समन्वयमा प्रणाली सुधारको कार्य भइरहेको।
- ५) भौतिक नियन्त्रण तथा स्वयं निष्कासन प्रणाली अन्तरगतका प्रतिष्ठानहरूको ३९६ पटक अनुगमन सम्पन्न गरिएको।

- ६) अवैध मदिरा नियन्त्रणका लागि स्थानीय प्रहरी समेतको सहकार्यमा ३७३ पटक बजार अनुगमन सम्पन्न गरिएको ।
- ७) संभावित नक्कली अन्तःशुल्क टिकट एवम् अवैध मदिरा नियन्त्रणका लागि १९६९ पटक बजार अनुगमन सम्पन्न गरिएको ।
- ८) अवैध मदिरा नियन्त्रणको लागि १५७ वटा कानूनी कारबाही गरिएको ।
- ९) अवैध मदिरा नियन्त्रणको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय लगायत अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग छलफल, अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गरिएको ।
- १०) विभाग तथा जिल्ला वा कार्यालय स्तरमा रहने अवैध मदिरा नियन्त्रण समितिको आवश्यकता अनुसार बैठक बसी अवैध मदिरा नियन्त्रणको कार्यलाई प्रभावकारी बनाईएको ।
- ११) यस अधिमा १३७,७६३ वटा अन्तःशुल्क इजाजतपत्र नवीकरण तथा जारी गरिएको ।
- १२) अन्तःशुल्क विवरण तथा प्रारम्भिक र अन्तित अन्तःशुल्क निर्धारण आदेशको विवरण कार्यालयबाट संशोधन गर्न सकिने गरी ITS मा सुधार/व्यवस्था गरिएको ।
- १३) आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा मदिराका २९, बियरका ४, वाइनका ४, चुरोटका ३, र सुर्तीजन्य वस्तुका १६ र बिडीको २ गरी जम्मा ५८ वटा उद्योग प्रतिष्ठानहरूले मदिराका १०६, बियरका १०, वाइनका ५, चुरोटका ४, र सुर्तीजन्य वस्तुका २४ र बिडीको ५ गरी जम्मा १५४ वटा ब्राण्डका वस्तु उत्पादन गर्न व्यवसायिक उत्पादनको स्वीकृति प्रदान गरिएको ।
- १४) उपत्यका तथा उपत्यका बाहिरको केही स्थानमा अवस्थित बजारमा बिक्री वितरणमा राखिएका मदिरा तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरूको खरिद गरी अल्कोहल शक्ति, अन्तःशुल्क टिकट, तौल तथा प्याकेजिङ्ग र बोटलिङ्गको जाँच, परीक्षण तथा निरीक्षण गरी आवश्यक कारबाहीको लागि सम्बन्धित कार्यालयहरूलाई लेखि पठाईएको ।
- १५) अन्तःशुल्क प्रयोगशाला स्थापनार्थ आवश्यक उपकरणहरू खरिदका लागि Technical Specification तयार गरिएको ।

२.६.४.१.१ अन्तःशुल्कको संरचनात्मक अवस्था:

आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गत संकलन हुने आन्तरिक राजस्व संकलनमा अन्तःशुल्क राजस्वको योगदान करिब २१ प्रतिशत रहेको छ । विगत चार आ.व.को अन्तःशुल्कको शीर्षकगत संकलनको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२: अन्तःशुल्कको शीर्षकगत संकलन (रकम रु. अर्बमा)

शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सुर्तीजन्य पदार्थ	२०.३९	२४.५६	२६.२२	२६.६३	२७.७१
मदिरा	२४.३२	३०.४१	२५.९२	२५.२०	३२.२७
बियर	२१	३१	३२.६१	३०.४३	३८.१५
अन्य औद्योगिक उत्पादन	१५.८	१७.०५	१९.२१	२०.३२	२३.८९
जम्मा अन्तःशुल्क	८१.५१	१०३.०२	१०३.९६	१०२.५९	१२२.०२

माथिको तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्दा आ.व. २०८०/०८१ बाहेक अन्य आ.व.मा अघिल्लो आ.व.को तुलनामा अन्तःशुल्कको संकलनवृद्धि भएको देखिन्छ । आ.व. २०७७/०७८ र आ.व. २०८०/०८१ को अन्तःशुल्क राजस्व संकलनको अवस्थालाई तुलना गर्दा चार वर्षको अन्तरालमा करिब ४९ प्रतिशतले अन्तःशुल्क संकलनमा वृद्धि भएको देखिन्छ । आ.व. २०८०/०८१ मा अघिल्लो आ.व.को तुलनामा

करिब ०.०१ प्रतिशतले न्यून अन्तःशुल्क संकलन भएकोमा आ.व. २०८१/०८२ मा अघिल्लो आ.व.को तुलनामा करिब १९ प्रतिशतले अन्तःशुल्क संकलनमा वृद्धि भएको देखिन्छ। आ.व. २०७७/०७८ बाहेक अन्य आ.व.मा अन्तःशुल्क राजस्वमध्ये शीर्षकगत रुपमा सबैभन्दा बढी हिस्सा वियरको र सबैभन्दा न्यून योगदान अन्य औद्योगिक उत्पादनको रहेको देखिन्छ ।

२.६.४.१.२ आ.व. २०८१/०८२ को अन्तःशुल्क तर्फको संकलन संरचना:

आ.व. २०८१/०८२ मा संकलित कुल अन्तःशुल्क रु.१२२ अर्ब २ करोड रहेकोमा शीर्षकगत रुपमा देहाय बमोजिम योगदान रहेको देखिन्छ।

तालिका १३: आ.व. २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्कको संकलन संरचना:(रकम रु. अर्बमा)

शीर्षक	रकम रु.	योगदान (%)
सुर्तिजन्य पदार्थ	२७.७१	२२.७०
मदिरा	३२.२७	२६.४५
वियर	३८.१५	३१.२७
अन्य औद्योगिक उत्पादन	२३.८९	१९.५८
जम्मा अन्तःशुल्क	१२२.०२	१००

माथिको तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा अन्तःशुल्क राजस्वमध्ये शीर्षकगत रुपमा सबैभन्दा बढी हिस्सा वियरको र सबैभन्दा न्यून योगदान अन्य औद्योगिक उत्पादनको रहेको देखिन्छ ।

२.६.४.१.३ आगामी सुधारको सोच

आगामी दिनमा अन्तःशुल्क प्रशासनको प्रभावकारी परिचालन मार्फत अन्तःशुल्क राजस्वको योगदान उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि गर्नका लागि देहायका सुधारका कार्यहरू सम्पादन गर्नुपर्ने देखिन्छ:-

२.६.४.१.४ अन्तःशुल्क व्यवस्थापन

- अन्तःशुल्क प्रशासनलाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाइनेछ। भौतिक नियन्त्रणमा आधारित सबै प्रतिष्ठानहरूमा जडित IP Camera कार्यालय तथा विभागमा समेत लिंक गराइ कार्यालय तथा विभागबाट समेत अनुगमन गर्न सकिने प्रणालीको विकास गरिनेछ।
- अन्तःशुल्कतर्फ हाल कार्यान्वयनमा रहेको भौतिक नियन्त्रण प्रणालीलाई क्रमशः स्वयं निष्कासन प्रणालीमा रूपान्तरित गर्ने गरी नीतिगत प्रविधिगत र प्रणालीमा सुधार गर्दै लगिएको छ। राजस्व जोखिमका आधारमा अन्तःशुल्क टिकटको प्रयोगलाई डिजिटल टिकट (Digital Stamp) मा रूपान्तरण गर्दै प्रभावकारी Track and Trace प्रविधिमार्फत जोखिम न्यूनीकरण विधि अवलम्बन गरिनेछ ।
- नक्कली अन्तःशुल्क टिकटको प्रयोग गर्ने र अन्तःशुल्क टिकट नै प्रयोग नगर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न आकस्मिक निरीक्षण टोली गठन गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ।
- अवैध मदिरा नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउन सरोकारवाला निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।
- अन्तःशुल्कमा हुने चुहावटलाई नियन्त्रण गर्न नियमित अनुगमन गरी देखिएका अनियमितता समेतलाई आधार लिई तथा अन्य स्रोतहरूबाट समेत प्राप्त हुने सूचनाहरूको विश्लेषण गरी तत्काल अनुसन्धान र कारबाही गरिनेछ।
- अन्तःशुल्क प्रशासनलाई आधुनिक कर प्रणाली तथा विभागको सूचना प्रविधि प्रणालीमा

आन्तरिकीकरण गरिनेछ ।

- मदिरा एवं चुरोटको बिक्री वितरण नियमनलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- मदिरा तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरू र अन्य उपभोग्य सामग्री एकै स्थानबाट बिक्री वितरण गर्न नपाइने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गरी निरन्तर अनुगमन गरिनेछ ।

२.६.४.२ सूचना संकलन, जोखिम विश्लेषण तथा अनुसन्धान शाखा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू:

- राजस्व चुहावटका हुन सक्ने नयाँ क्षेत्र, बजारमा राजस्व चुहावट तथा कर छलीसंग सम्बन्धित कारोबारको पहिचान, करदाताले Integrated Tax System मा पेश गरेको आयविवरण, मू.अ.कर विवरण तथा अन्तःशुल्क विवरणको विश्लेषण तथा अनौपचारिक रूपमा प्राप्त सूचना समेतलाई ध्यानमा राखि सूचनाको प्राप्ति, वर्गीकरण, एकीकरण र विश्लेषण गर्ने र राजस्व जोखिमको क्षेत्र पहिचान गरी उक्त क्षेत्रलाई व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले विभागमा इन्टिलिजेन्स युनिटको गठन गरिएको ।
- शंकास्पद तथा नक्कली बीजकको कारोबार गर्ने करदाताहरू छनौट गरी आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूमा पठाइएकोमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगर, पुतलीसडक र नयाँबानेश्वर अन्तर्गतका ६ करदाताहरूको सम्बन्धित कार्यालयहरूबाट अनुसन्धान सम्पन्न गरी करिब २ अर्ब ४ करोड रुपैया बराबरको कर निर्धारण गरिएको ।
- Investigation from ITS Information अन्तर्गत २४१५ करदाताहरू छनौट गरी आवश्यक कारबाहीका लागि ४५ वटा कार्यालयहरूमा पठाइएकोमा मिति २०८२ असार मसान्तसम्ममा कार्यालयहरूबाट १४७४ करदाताहरूको अनुसन्धान सम्पन्न गरी आयकरतर्फ रु.२३.१० करोड र मू.अ.करतर्फ रु.१६.३८ करोड गरी कुल रु.३९.४८ करोड कर निर्धारण गरिएको ।
- अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, अर्थ मन्त्रालय, हेलो सरकार, सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग, राजस्व अनुसन्धान विभाग, अपराध अनुसन्धान महाशाखा र वित्तीय जानकारी इकाइ लगायत अन्य निकायहरूबाट प्राप्त तथा विभागमा प्राप्त उजुरी तथा सूचनाहरूको छानविनको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउने, ताकेता गर्ने, अनुगमन गर्ने तथा सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउने काम भएको ।
- सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनि लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ तथा प्रचलित कानून बमोजिम सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्ककारी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी एवं आम विनासकारी हात हतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी एवं सम्बद्ध कसूरको विश्लेषण एवं अनुसन्धान सम्बन्धमा एक आपसमा प्रभावकारी रूपमा सहयोग आदान प्रदान तथा सहजीकरण गर्नका लागि नियमनकारी निकाय तथा अनुसन्धानकारी निकायका हैसियतले वित्तीय जानकारी इकाइसँग पारस्परिक समझदारी कायम गरी कार्य अगाडी बढाइएको ।
- बजार अनुगमनलाई कर अनुसन्धानका लागि सूचना संकलन गर्ने उद्देश्यमा केन्द्रित गर्न राजस्व जोखिमका सम्भावित कारोबारहरूलाई प्राथमिकतामा राखी अनुगमनका लागि मातहत कार्यालयहरूलाई निरन्तर परिचालन गरिएको ।

२.६.५ नीति विश्लेषण तथा व्यवस्थापन महाशाखा

२.६.५.१ नीति विश्लेषण शाखा / अन्तर्राष्ट्रिय कर शाखा

यस शाखाले सम्पादन गरेका प्रमुख कार्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

१. आर्थिक ऐन, २०८१ ले संशोधन गरेका विषयहरू समावेश गरी आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्क ऐन नियमको एकीकृत सँगालो प्रकाशन गरिएको ।
२. कर कानूनहरूमा देखापरेका द्विविधा र समस्याहरूलाई स्पष्ट पार्न आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को विभिन्न मितिहरूमा यस विभागबाट जारी गरिएका परिपत्र र निर्देशनहरूलाई संग्रहित गरी पुस्तकको रूपमा परिपत्र सँगालो २०८०/०८१ प्रकाशन गरिएको ।
३. आयकर निर्देशिका, २०६६ (पाँचौं संशोधन) परिमार्जन गरी वेबसाईटमा राखिएको साथै निर्देशिका प्रकाशन गरिएको ।
४. हस्तान्तरण मूल्यसम्बन्धी निर्देशिका, २०८१ जारी गरी वेबसाईटमा राखिएको साथै निर्देशिका प्रकाशन गरिएको ।
५. मू.अ.कर निर्देशिका, २०६९ परिमार्जन प्रक्रिया शुरू भएको ।
६. २०८१/०८२ सम्म विभागबाट जारी भएका पूर्वदिश तथा परिपत्रहरूलाई GIZ को सहकार्यमा डिजिटलाईज्ड गरिएको ।
७. GIZ को सहकार्यमा कर खर्च सम्बन्धी अध्ययन (आ.व. २०७९/८० र २०८०/८१) सम्पन्न गरिएको ।
८. Online Targeted advertising एवं User's Data Sales लाई समेत विज्ञात अध्ययन गराई Digital Service Tax मा समाहित गरी करको दायरा फराकिलो पारिएको ।
९. नेपालको लागि अन्य देशहरूसँग गरिने DTAA को Draft Model तयार गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन कार्य शुरू गरिएको ।

अन्तर्राष्ट्रिय कर शाखा

अन्तर्राष्ट्रिय कर शाखाको प्रमुख कार्य आयकर ऐन, २०५८ को दफा ७३ मा व्यवस्था भए बमोजिम नेपाल सरकारको तर्फबाट अन्य देशहरूसँग गरिने र गरिएका दोहोरो कर मुक्ति सम्झौतासँग सम्बन्धित कार्य सम्पादन गर्नु रहेको छ । द्विपक्षीय हित र आवश्यकताका आधारमा दोहोरो कर मुक्ति सम्झौता गर्नुपर्ने मुलुकहरूका कर प्रशासनहरूसँग आवश्यक पत्राचार, वार्ताको तयारी र वार्ता सम्बन्धी कार्यहरूको समन्वय गर्ने कार्य यो शाखाले गर्ने गर्दछ । वार्ताद्वारा दुई राष्ट्रहरू सहमतिमा पुगेपछि सम्झौतामा औपचारिक हस्ताक्षर गर्ने कार्यको समन्वय समेत यो शाखाले गर्दछ । द्विपक्षीय हित र आवश्यकताका आधारमा सम्पन्न भईसकेका दोहोरो कर मुक्ति सम्झौताका व्यवस्थाहरू संशोधन सम्बन्धी कार्य गर्ने र सम्झौतामा उल्लेख भएका विषयहरूको कार्यान्वयन गर्ने तथा सूचना आदान प्रदान गर्ने कार्य समेत यस शाखाले गर्दछ । सम्झौताका प्रावधानहरूको विषयमा द्विविधा भई सरोकारवालाहरूबाट अनुरोध भएमा द्विविधा निराकरण गर्ने कार्य समेत यस शाखाको अर्को प्रमुख कार्यको रूपमा रहेको छ । दोहोरो करमुक्ति सम्झौता गर्नुको प्रमुख उद्देश्य विदेशी लगानी आकर्षित गर्नु हो । विदेशी लगानीकर्ताहरूलाई नेपालको कर कानून तथा कर सम्बन्धी व्यवस्थाहरूको बारेमा जानकारी उपलब्ध गराउने र अन्तर्राष्ट्रिय करका विविध विषयहरूमा अध्ययन गर्ने गराउने कार्य समेत यस शाखाले सम्पादन गर्दै आइरहेको छ । नेपालले हाल सम्म देहाय बमोजिम एघार देशहरूसँग दोहोरो कर मुक्ति सम्झौता सम्पन्न गरिसकेको छ भने केही देशहरूसँग सम्झौताको लागि वार्ता प्रक्रिया अगाडि बढेको अवस्था छ ।

तालिका १४: दोहोरो कर मुक्ति सम्झौता भएका देशहरु

क्र.सं.	देश	सम्झौता मिति	कैफियत
१	गणतन्त्र भारत (Republic of India)	२७ नोभेम्बर २०११	सन १९८७ मा सम्पन्न पुरानो सम्झौतालाई प्रतिस्थापित गरेको
२	नर्वे अधिराज्य (Kingdom of Norway)	१३ मे १९९६	
३	थाइल्याण्ड अधिराज्य (Kingdom of Thailand)	१९९८ फेब्रुअरी २	
४	प्रजातान्त्रिक समाजवादी गणतन्त्र श्रीलंका (Democratic Socialist Republic of Sri Lanka)	६ जुलाई १९९९	
५	गणतन्त्र मौरिसस (Republic of Mauritius)	३ अगष्ट १९९९	
६	गणतन्त्र अष्ट्रिया (Republic of Austria)	१५ डिसेम्बर २०००	
७	इस्लामिक गणतन्त्र पाकिस्तान (Islamic Republic of Pakistan)	२५ जनवरी २००१	
८	जनवादी गणतन्त्र चीन (People's Republic of China)	१४ मे २००१	
९	गणतन्त्र कोरिया (Republic of Korea)	५ अक्टोबर २००१	
१०	कतार (State of Qatar)	१५ अक्टोबर २००७	
११	गणतन्त्र बंगलादेश (Republic of Bangladesh)	५ मार्च २०१९	

२.६.५.३ कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखा

कर परीक्षणमा एकरूपता ल्याई गुणस्तरीयता कायम गर्न, कर चुहावट न्यूनीकरण गर्न र राजस्व असुली कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूले पूर्ण कर परीक्षण र अनुसन्धानात्मक कर परीक्षण सम्पन्न गरेका करदाताको कारोबार र आय वर्षका फाइलहरू छनौट गरी प्रचलित कर कानून, ऐन, नियम, निर्देशिका एवं विभागिय परिपत्रमा भएको व्यवस्था अनुसार कर परीक्षण भए नभएको विषयमा पुनरावलोकन गरी विभागले कर परीक्षण पुनरावलोकन गर्दै आएको छ ।

करदाताले स्वयं कर निर्धारण गरी पेश गरेको आयविवरण साथ संलग्न कर लेखा परिक्षण प्रतिवेदन, वित्तीय विवरण (वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, लेखा सम्बद्ध टिप्पणीहरू आदि) मा उल्लेख भएका शीर्षक अन्तर्गत देखाईएका रकमहरूलाई कारोबारसंग, विगत वर्षहरूको वित्तीय विवरण तथा पूर्ण करपरीक्षण प्रतिवेदनसंग तुलना गरी करदातालाई कागजात तथा प्रमाण उपलब्ध गराउन जारी गरिएको सुचना, उल्लिखित सुचना बमोजिम आयविवरणसाथ संलग्न वित्तीय विवरण, कर लेखा एवं कारोबारलाई पुष्टि गर्ने गरी पेश भएका स्रेस्ता तथा कागजातहरूको परीक्षण गरी सो सम्बन्धमा कर अधिकृतले कर

लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेको विषय, कर परीक्षण गर्दा लिएका आधार एवं कारणहरू प्रचलित कर कानून, ऐन, नियम, निर्देशिका एवं विभागिय परिपत्रमा भएका व्यवस्था अनुरूप भए नभएको, करदाताले राखेको सेस्ता प्रचलित मापदण्ड बमोजिम भए नभएको, कर निर्धारण गर्नु पर्नाका आधार र कारण खुलाई सुचना जारी भए नभएको, करदाताले लिएको जिकिर एवं पेश गरेको प्रमाणहरूको अध्ययन एवं छानविन गरी थप कर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिएको विषय तथा सुधार गर्नुपर्ने देखिएका विषयहरूमा आवश्यक कारवाहीका लागि मातहत कार्यालयमा पठाउने, कार्यालयहरूले सो विषयहरूमा आवश्यक छानविन तथा पुनः कर निर्धारण गरे नगरेको विषयमा कार्यालयबाट प्रगति प्रतिवेदन लिने एवं अनुगमन गर्ने समेतका कार्य विभागको कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखाले गर्दछ ।

तालिका १५: आ.व.२०८१/०८२ कर परीक्षण पुनरावलोकनको संख्यात्मक विवरण

यस आ.व.को लागि जिम्मेवारी सरी आएका विवरण संख्या	यस आ.व.मा छनौट भएको संख्या	यस आ.व.मा विभागबाट पुनरावलोकन सम्पन्न भई कार्यालयमा पठाएको संख्या	यस आ.व.को लागि जिम्मेवारी सरेको समेत कार्यालयबाट छानविन परीक्षण हुन बाँकी संख्या	यस आ.व.मा कार्यालयबाट छानविन एवं परीक्षण सम्पन्न विवरण संख्या	कार्यालयबाट छानविन परीक्षण सम्पन्न गर्न बाँकी संख्या
१५२	२०	९०	१६९	५८	१११

२.६.५.४ योजना तथा मानव संसाधन विकास शाखा

१. परिचय:

आर्थिक उदारीकरण एवं विश्वव्यापीकरणको प्रभावसंगै मुलुकको अर्थतन्त्रको क्रमिक सुधार भएको छ । क्रमिक रूपमा बढी रहेको वैदेशिक लगानीका साथै आन्तरिक अर्थतन्त्रको विस्तारका कारण एकातर्फ आन्तरिक राजस्व परिचालनलाई चुस्त र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने आवश्यकता छ भने अर्कातर्फ दक्ष जनशक्तिको विकास मार्फत आन्तरिक राजस्व विभागको संस्थागत सफलता निर्माण गर्नुपर्ने भएको छ । आन्तरिक राजस्व विभाग र यस अन्तर्गत कार्यरत मानव संसाधनको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै कार्यशैली तथा कार्यकुशलतामा समय सापेक्ष परिवर्तन गरी विभागलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमै राजस्व परिचालनका दृष्टिले प्रतिस्पर्धी संस्थाको रूपमा स्थापित गराउनु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ । उपरोक्त आवश्यकता पूर्तिका लागि यस शाखाले विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरूको संस्थागत सुधार एवं जनशक्ति विकासका लागि योजना तर्जुमा गर्ने, योजनाको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने-गराउने र कार्यान्वयनबाट प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा निरन्तर सुधारको कार्य गरिरहेको छ । विभाग तथा मातहतका कार्यालयमा रहेको मानव पूँजीको विकास एवं उपयोगका लागि यस शाखाले तालिमको आवश्यकता पहिचान गर्ने, तालिम संचालन गर्ने र नयाँ क्षेत्रहरूमा करारोपणका लागि सीप एवं दक्षता विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गरिआएको छ । यस शाखामा एकजना निर्देशक र एकजना शाखा अधिकृत कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । यस शाखाका प्रमुख कार्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

१. कर्मचारीहरूको क्षमता तथा वृत्ति विकासको लागि आवश्यक तालिम, गोष्ठी तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
२. विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरूबाट सञ्चालित तालिम, गोष्ठी तथा सेमिनारमा विभाग तथा मातहत कार्यालयका कर्मचारीको चयन गरी मनोनयनका लागि सिफारिस गर्ने ।
३. वार्षिक रूपमा व्यवस्थापन गोष्ठी आयोजना गर्ने ।
४. कर सम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गरी वार्षिक रूपमा स्मारिका प्रकाशन गर्ने ।

५. अन्तर्राष्ट्रिय विकास साझेदार GIZ सँग सम्पर्क शाखाको रूपमा कार्य गर्ने ।
६. विभाग र अन्तरराष्ट्रिय निकायहरु बिच समन्वय, सम्पर्क र सहजीकरणको कार्य गर्ने।
२. सम्पादित मुख्य मुख्य कार्यहरु:

२.१. व्यवस्थापन गोष्ठी सम्पन्न:

आन्तरिक राजस्व विभागले मिति २०८१ आश्विन २१ र २२ गते व्यवस्थापन गोष्ठी, २०८१ सम्पन्न गरेको छ । उपप्रधानमन्त्री तथा अर्थमन्त्री माननीय विष्णु प्रसाद पौडेलले पानसमा दीप प्रज्वलन गरी गोष्ठीको औपचारिक शुभारम्भ गर्नुभएको थियो । गोष्ठीमा विभाग र मातहतका कार्यालयबाट समेत प्रतिनिधित्व गरी करदाता सेवा, करप्रणाली सुधार तथा सूचना प्रविधि समूह, अन्तःशुल्क व्यवस्थापन समूह, करपरीक्षण तथा अनुसन्धान समूह र कर संकलन बक्यौता तथा बेरुजू व्यवस्थापन समूह गरी ४ वटा Thematic समूह निर्माण गरी समूहगत प्रस्तुतीहरु गरिएका थिए । गोष्ठीमा विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुले समूहगत रूपमा समग्र रूपमा कार्यालयको प्रगति, भएका अनुकरणीय कार्यहरु, लक्ष्य पूरा हुन नसकेको भए सोको कारण, चालु आर्थिक वर्षको लक्ष्य हासिल गर्न लिईएका रणनीति र कार्यालयका आइपरेका समस्या तथा विभागसँगको अपेक्षाका विषयमा संक्षेपमा प्रस्तुती गरिएको थियो । सो अवसरमा विभागको तर्फबाट चालु आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्यहरुका सम्बन्धमा २४ बुँदे प्रतिवद्धता पत्र जारी गरिएको थियो ।

२.२ Theme Day event सम्पन्न:

आन्तरिक राजस्व विभागले The Belt and Road Initiative Tax Administration Cooperation Mechanism (BRITACOM) का सदस्य राष्ट्रहरुका कर प्रशासनका प्रतिनिधीहरु सहभागी हुने The Belt and Road Initiative Tax Administration Cooperation Forum(BRITACOF) को छैठौँ सम्मेलन नेपालमा ९-११ September, २०२५ मा आयोजना हुने निर्णय भए अनुसार उक्त सम्मेलनलाई प्रभावकारी रूपमा सम्पन्न गर्न सम्मेलन तयारीको क्रममा BRITACOM सचिवालय र यस विभागको सहकार्यमा मिति २०८२/०२/०१ मा पूर्वाभ्यासको रूपमा Tax Policies, Tax Administration, Taxpayer Services and Tax Incentives शीर्षकमा काठमाण्डौमाएक दिवसीय The Ninth Theme Day Event आयोजनागरिएको थियो ।

२.३ विभागको तेस्रो पाँचवर्षे रणनीतिक योजना (२०८२/०८३-२०८६/०८७) तर्जुमा:

कर नीति तथा कार्यक्रम बमोजिम प्रणालीगत सुधार कार्यहरुलाई व्यवस्थित गर्न आन्तरिक राजस्व विभागले तेस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना (२०८२/८३-२०८६/८७) तर्जुमा गरिएको छ । विभागको तेस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना (२०८२/८३-२०८६/८७) मध्यम अवधिको सुधार योजना हो । यसले कर प्रशासन र यसका मुख्य सरोकारवाला निकायहरुमा गरिने सुधार कार्यका सम्बन्धमा बृहद् खाकासहित मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ । विद्यमान कर कानून र प्रणालीप्रति करदाता र कर प्रशासन दुबैको अनुपालन अभिवृद्धि गरी आन्तरिक राजस्व परिचालनलाई उच्च र दिगो बनाउनु नै यसको मुख्य लक्ष्य रहेको छ । नेपाल सरकारको आन्तरिक राजस्व परिचालन रणनीति (२०८१/८२-२०८५/८६), बजेटमार्फत घोषणा गरिएका वित्त नीतिहरु, विभिन्न समयमा सरकारले गठन गरेका उच्चस्तरीय आर्थिक सुधार सुझाव आयोग तथा कर प्रणाली सुधार सुझाव आयोग, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले समय समयमा दिएका सुझाव, निजीक्षेत्र र अन्य सरोकारवाला निकायका सुझाव तथा कर प्रशासनले आ.व. २०६९/७० देखि कार्यान्वयन गर्दै आएको दुईवटा पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाको कार्य-अनुभव समेतका आधारमा प्रस्तुत रणनीतिक योजना निर्माण गरिएको हो । यस रणनीतिक योजनामा ४ वटा मुख्य रणनीतिक क्षेत्र कायम गरिएका छन् । पहिलो रणनीतिक क्षेत्र - अनुपालन व्यवस्थापन, दोस्रो रणनीतिक क्षेत्र- जोखिम व्यवस्थापन,

तेस्रो रणनीतिक क्षेत्र - संसाधन व्यवस्थापन र चौथो रणनीतिक क्षेत्र - कार्यसम्पादन व्यवस्थापन हुन। यी रणनीतिक क्षेत्र अन्तरगत २३ वटा रणनीति तथा १४६ वटा सुधारका कार्यहरू समावेश गरिएको छ।

२.४ विभाग र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय बिच अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न:

आन्तरिक राजस्व विभाग तथा मातहत कार्यालयहरूबाट भएका कर सम्बन्धी कारवाहीको सम्बन्धमा करदाताहरूले सम्मानित अदालतमा न्यायिक निरूपणका लागि निवेदन पेश गर्ने र अदालती प्रक्रियामा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकिल कार्यालयहरूबाट प्रतिरक्षा हुने गरेको सन्दर्भमा उक्त प्रतिरक्षाको क्रममा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र यस विभागबीच कर सम्बन्धी बुझाईमा एकरूपता निर्माण गर्न एवं राजस्व प्रशासनमा कार्यरत जनशक्तिमा कानूनको व्याख्या सम्बन्धमा प्रक्रियागत ज्ञान अभिवृद्धि गर्न र उक्त कार्यालय मातहतका जनशक्तिहरूमा राजस्व सम्बन्धी मुद्दा मामिला हेर्नेअधिकृत तहका कर्मचारीहरूसँग करका अवधारणागत नम्सर कार्यपद्धतिका विषयमा २०८२ वैशाख ५ र ६ मा दुवै निकायको संयुक्त सहभागितामा एक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ।

२.५. विभिन्न तालिम, गोष्ठी सेमिनार सञ्चालन: यस शाखाबाट आ.व. २०८१/०८२ मा देहायबमोजिमका तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरियो ।

२.५.१ आन्तरिक राजस्व विभागमा सञ्चालित तालिमहरू: यस शाखाको समन्वयमा आ.व. २०८१/०८२ मा देहाय बमोजिमका तालिमहरू सञ्चालन गरिएको थियो ।

क्र.सं.	तालिमको विषय	मिति	स्थान
१.	Financial Analysis From Taxperspective	मिति २०८१/०५/१७, १८ र १९	बिराटनगर (GIZ RAS Project)
२.	Financial Analysis From Tax perspective	मिति २०८१/०७/०६, ०७ र ०८	पोखरा (GIZ RAS Project)
३.	Financial Analysis From Tax perspective	मिति २०८१/०८/२०, २१ र २२	नेपालगन्ज (GIZ RAS Project)
४.	Basic Accounting, Advance Accounting र Accounting with other Discipline तालिम कार्यक्रम	(मिति २०८१/०९/११ देखि १९ सम्म, मिति २०८१/०९/२१ देखि २८ सम्म र मिति २०८१/०९/२९ देखि १०/१० सम्म)	सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र
५.	राजस्व प्रशासन सम्बन्धी सहायकस्तरीय सेवा प्रवेश तालिम कार्यक्रम	मिति २०८१/११/०५ देखि २०८१/१२/०८	सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र
६.	हस्तान्तरण मूल्य सम्बन्धी Workshop	मिति २०८१/१०/११	आन्तरिक राजस्व विभाग
७.	NFRS/NAS तालिम	२०८१/१२/१५-१६ भैरहवा	लेखा परीक्षणमान बोर्ड
८.	Tax Treaty Negotiations तालिम कार्यक्रम	१४- २४ March, २०२५	विश्व बैंक
९.	सामान्य प्रशासन/लेखा/राजस्व समूहका अधिकृत कर्मचारीहरूको न्यायिक क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम	मिति २०८२/०१/०८	न्याय सेवा तालिम केन्द्र
१०.	प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम	मिति २०८२/०१/२५- २०८२/०१/३१	सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र

११.	An Orientation Program on Nepal Standards on Auditing with special focus on Recent Proposed Amendments	2082/01/18-19 मा जनकपुर, धनुषा	Nepal Auditing Standards Board
१२.	An Orientation Program on Nepal Standards on Auditing with special focus on Recent Proposed Amendments	२०८२/०२/२३ र २४	Nepal Auditing Standards Board
१३.	An Orientation Program on Nepal Standards on Auditing with special focus on Recent Proposed Amendments	२०८२/०२/३० र ३१	Nepal Auditing Standards Board
१४.	Oracle Database Training	२०८२/०३/१० देखि २५ सम्म	आन्तरिक राजस्व विभाग

२.२.२ वैदेशिक तालिम, गोष्ठी, सेमिनारमा मनोनयन: आ.व. २०८१/०८२ मा निम्नानुसारका वैदेशिक तालिम, गोष्ठी तथा सेमिनारमा मनोनयन गरिएको थियो ।

क्र.सं.	आयोजक निकाय/संस्था	तालिम/सेमिनार/बैठको विषय	अवधि	बैठको विधि
१	IMF SARTTAC	(Tax Investigation tools and Techniques)	2-6 December, 2024	भर्चुअल
२	IMF SARTTAC	Strengthening revenue administration for Gender Equity	9-11 December, 2024	In Person
३	IMF SARTTAC	Effective leadership for tax administration	07-13 Feb 2025	In Person
४	BRITAC OF, CHINA	Conference preparation 6 th BRITAC OF Conference preparation	21-23 April 2025	In Person
५	International Monetary Fund, South Asia Regional Training and Technical Center and Fiscal Affairs Department (FAD)	Development of Compliance Improvement Plans	8-11 April, 2025	भर्चुअल
६	SARTTAC (SOUTH ASIA REGIONAL TRAINING AND TECHNICAL ASSISTANCE CENTER)	Cross-Regional Webinar Series on Digital Transformation of Revenue Administration	28 May 2025 25 June 2025	भर्चुअल
७	ATI General Assembly, Addis Ababa, Ethiopia	Domestic Revenue Mobilization a turning point for achieving the SDGs	22- 24 July 2025	In Person
८	OECD	Multilateral Tax Center	7-11 July 2025	In Person
९	IMF SARTTAC	Tax and Expenditure Policies to Promote Women Economic Empowerment	11 June 2025	भर्चुअल
१०	IMF SARTTAC	An Introduction to Navigating eCommerce and Customs	11 June 2025	भर्चुअल
११	Asian Development Bank	Digital Tax Transformation	25-27, June 2025	भर्चुअल

२.६. स्मारिका प्रकाशन: राष्ट्रिय कर दिवस, २०८१ को अवसरमा २०८१ मंसिर १ गते कर सम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गरिएका लेख/रचनालाई समावेश गरी स्मारिका प्रकाशन गरिएको छ ।

३. आगामी सोच:

- कर प्रशासनमा कार्यरत जनशक्तिलाई सिपयुक्त, क्षमतायुक्त, सदाचारी र मनोबलयुक्त बनाउन नियमित र विशेष प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू निरन्तर सञ्चालन गर्ने,

- सेवा प्रवेश गर्ने नवप्रवेशी अधिकृतहरूलाई कर सम्बन्धी सघन तालिम दिएर मात्र पदस्थापना गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याउने,
- सक्षम, दक्ष, व्यवसायिक, उत्प्रेरित, प्रतिस्पर्धी र क्षमतावान जनशक्ति विकास र परिचालनमार्फत कार्यसम्पादनमा गुणस्तरीयता हासिल गर्न व्यावसायिक तथा क्याडरमा आधारित जनशक्ति विकास गर्ने,
- कर्मचारीलाई व्यवसायिक, प्रतिस्पर्धी र क्षमतायुक्त बनाउन विभिन्न Roster बनाई राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।

२.६.५.५ कानून शाखा

यस विभागबाट सम्पादन हुने कर प्रशासन तथा अन्य कार्य सम्पादन गर्दा आइपर्ने कानूनी समस्या, अड्चन र दुविधाहरूलाई कानूनको मान्य सिद्धान्त र कानूनी व्यवस्था बमोजिम सरलीकरण गरी कार्य सम्पादनमा सहजता प्रदान गर्न, कानूनी विषयमा राय प्रदान गर्ने एवं यस विभाग र मातहत कार्यालयहरूलाई विपक्षी बनाई विभिन्न न्यायिक निकायहरूमा दायर भएका रिट निवेदनहरूमा विभागको तर्फबाट लिखित जवाफ तयार गरी पेश गर्ने तथा कानूनी विषयमा मातहतका कार्यालयहरूलाई उचित राय प्रदान गरी यस विभाग तथा मातहतका कार्यालयबाट सम्पादित कार्यमा कानूनी प्रश्नको निराकरण गर्ने हेतुले यस विभागमा नीति विश्लेषण तथा व्यवस्थापन महाशाखा अन्तर्गत कानून शाखाको व्यवस्था गरिएको छ। यस शाखाबाट लिखित जवाफको तयारी गर्ने, कानूनी राय पेश गर्ने, महानिर्देशकको निर्देशन बमोजिम विभिन्न निकायसँग समन्वय गर्ने, लगायतका कानूनी परामर्श समेतका कार्यहरू सम्पादन गरिदै आएको छ।

कानून शाखाबाट आ.व २०८१/०८२ मा सम्पादन भएका मुख्य मुख्य कार्यहरू:

१. सम्मानित सर्वोच्च अदालत लगायत अन्य न्यायिक निकायमा यस विभागलाई विपक्षी बनाई दायर भएका रिट निवेदनहरूमा विभागको तर्फबाट म्याद भित्रै लिखित जवाफ तयार गरी दर्ता गरिएको छ।
२. यस विभाग अन्तर्गतका कर कार्यालयहरूलाई विपक्षी बनाइ अदालत तथा न्यायिक निकायमा पेश भएका निवेदनहरूका हकमा समेत लिखित जवाफ तयारी गर्न सहयोग गर्ने साथै आवश्यकता अनुसार सुधार तथा मस्यौदा गर्ने र अन्य कानूनी विषयका हकमा परामर्श प्रदान गर्ने गरिएको छ।
३. विभिन्न कानूनी प्रश्नका विषयहरूमा राय माग भएको अवस्थामा कानूनबमोजिम यस विभाग र मातहत कार्यालयलाई कानूनी राय प्रदान गर्ने कार्य गरिएको छ।
४. यस विभाग अन्तर्गतका कार्यहरूको सम्पादनका सम्बन्धमा विभिन्न समिति तथा उपसमितिहरूमा प्रतिनिधित्व गरि कानूनी राय प्रदान गरिएको साथै प्रशासकिय पनरावलोकन समेतका कार्यहरूमा सहयोग तथा सहजीकरण गरिएको छ।
५. यस विभाग, अर्थ मन्त्रालय एवं मातहत कार्यालयलाई विपक्षी बनाई दायर भएका विभिन्न रिट निवेदन तथा अन्य मुद्दामा आवश्यक प्रतिनिधित्वको लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय तथा अन्य सरकारी वकिल कार्यालयसँग आवश्यक समन्वय कायम गरी मुद्दामा गरिने प्रतिनिधित्वलाई प्रभावकारी बनाइएको छ।
६. सम्मानित सर्वोच्च अदालत तथा अन्य न्यायिक निकायबाट भएका फैसला कार्यान्वयनका लागि यस विभाग मातहतका कार्यालयलाई लेखि पठाउने गरिएको छ।

७. आन्तरिक राजस्व विभागबाट हुने अर्धन्यायिक प्रकृतिको काम कारवाहीमा एकरूपता, कार्य सम्पादनमा सहजता, जनशक्तिलाई मार्ग निर्देशन गर्न र सम्पादित कार्यको कानूनी प्रकृया पूरा गर्ने प्रयोजनार्थ कर सम्बद्ध विषयको “कानूनी कार्यविधि र ढाँचा, परिमार्जित संस्करण २०८२” प्रकाशन गरिएकोछ।
८. सम्मानित सर्वोच्च अदालत लगायत अन्य न्यायिक निकायबाट माग भएका मिसिल कागजात,फाईल,निर्णयहरु उपलब्ध गराई न्याय सम्पादन गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने कार्य गरिएको छ।
९. यस विभाग तथानेपाल सरकारको हक हित वा सरोकार निहित रहेको कर प्रशासन सम्बन्धी विषयमा सर्वोच्च अदालत, उच्च अदालत समेतबाट भएका अन्तरिम आदेशमा चित्त नबुझेको अवस्थामा त्यस्तो अन्तरिम आदेश खारेजको लागि सोहि अदालतमा निवेदन दिने कार्य समेत गरिएको छ।

२.६.५.६ सामान्य प्रशासन शाखा

नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०८२/०१/३१ को निर्णयानुसार यस विभाग अन्तर्गत ८५ वटा कार्यालय रहेका छन्। विभागमा रहेका महाशाखा र शाखाको विवरण समावेश भएको संगठन तालिका अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ। विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरुको पद अनुसार दरबन्दी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १६: आन्तरिक राजस्व विभाग र मातहतका कार्यालयहरुमा स्वीकृत दरबन्दी, पदपुर्ति र रिक्त संख्याको विवरण (MLTO-२ सहित)

श्रेणी	पद	स्वीकृत दरबन्दी	पदपुर्ति	रिक्त
रा. प. प्रथम	महानिर्देशक	१	१	०
रा. प. प्रथम	उप-महानिर्देशक	३	३	०
रा. प. प्रथम	सूचना प्रविधि विज्ञ	१	१	०
रा. प. प्रथम	प्रमुख कर प्रशासक	३	२	१
रा. प. द्वितीय	निर्देशक/प्रमुख कर अधिकृत	१०१	१००	१
रा. प. द्वितीय	निर्देशक(प्रशासन)	१	१	०
रा. प. द्वितीय	सूचना प्रविधि निर्देशक	३	३	०
रा. प. द्वितीय	लेखा नियन्त्रक	१	१	०
रा. प. द्वितीय	उपन्यायधिवक्ता	१	१	०
रा. प. द्वितीय	सिनियर डिभिजनल केमिष्ट	१	१	०
रा. प. तृतीय	शाखा/कर अधिकृत (राजस्व)	४८४	४५५	२९
रा. प. तृतीय	लेखा अधिकृत	४	३	१
रा. प. तृतीय	सहायक जिल्ला न्यायधिवक्ता	४	३	१
रा. प. तृतीय	कानून अधिकृत	१	१	०
रा. प. तृतीय	कम्प्युटर इन्जिनियर	२०	९	११
रा. प. तृतीय	सूचना सुरक्षण अधिकृत	१	०	१

रा. प. तृतीय	कम्प्युटर/सुचना प्रविधि अधिकृत	२०	३०	-१०
रा. प. तृतीय	इलेक्ट्रिकल इञ्जिनियर	२	०	२
रा. प. तृतीय	तथ्याङ्क शास्त्री	१	०	१
रा. प. तृतीय	तथ्याङ्क अधिकृत	२	०	२
रा. प. तृतीय	शाखा अधिकृत (प्रशासन)	५	४	१
रा. प. तृतीय	केमिष्ट	१	१	०
रा. प. अन. प्रथम	नायव सुब्बा	४६६	३६६	१००
रा. प. अन. प्रथम	नायव सुब्बा (सा.प्र.)	१	१	०
रा. प. अन. प्रथम	लेखापाल	५०	५०	०
रा. प. अन. प्रथम	असिस्टेन्ट केमिष्ट	१	०	१
रा. प. अन. प्रथम	असिस्टेन्ट ल्याव टेक्निसियन	१	०	१
रा. प. अन. प्रथम	कम्प्युटर टेक्निसियन	१	०	१
रा. प. अन. प्रथम	कम्प्युटर अपरेटर	१६१	१५७	४
श्रेणी विहीन	हलुका सवारी चालक	१३१	१२८	३
श्रेणी विहीन	कार्यालय सहयोगी	१६७	१६२	५
	जम्मा	१६४०	१४८५	१५६

सामान्य प्रशासन शाखाबाट आ.ब. २०८१/०८२ मा भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूका कर्मचारीहरूको सरुवा तथा पदस्थापन गरी आवश्यकता अनुसार जनशक्ति व्यवस्थापन गरिएको ।
- विभागका कर्मचारीको सरुवा, बढुवा, अवकाश, दैनिक हाजिरी तथा बिदा लगायतका अभिलेखहरू व्यवस्थापन गरिएको ।
- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूका कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन फारमहरू व्यवस्थापन गरिएको ।
- विभागको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण सम्बन्धी काम गरिएको ।
- विभागका विभिन्न कार्यक्षेत्र तथा परिसरहरूमा मर्मत तथा सजावटका कामहरू गरिएको ।
- विभागको सम्पत्ति तथा साधनहरूको सुरक्षा एवम् व्यवस्थापन लगायतका कामहरू गरिएको ।
- विभागका लागि आवश्यक जिन्सी सामग्रीहरू तथा परामर्श सेवा खरिद गरिएको ।
- विभागको सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित प्रणाली विकासका लागि आवश्यक खरिद गरिएको ।
- विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा अनुगमन तथा निरीक्षण गरी देखिएका समस्याहरू समाधानका लागि सुझाव प्रदान गरिएको ।
- व्यवस्थापन गोष्ठी, कर दिवस, वैदेशिक सहायता प्रदान गर्ने निकायहरूबाट हुने विभागको अनुगमन तथा निरीक्षण, माननीय मन्त्रीज्यूको भ्रमण तथा निर्देशन, उच्च पदाधिकारीहरूको भ्रमण लगायतका विभागका महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरू सहज एवम् व्यवस्थित तवरमा सम्पन्न गर्न आवश्यक सहयोग गरिएको ।

- BRITACOF को छैटौँ सम्मेलन सञ्चालनका लागि आवश्यक समन्वय एवं सहजीकरण गरिएको ।
- विभाग मातहतका सम्पूर्ण कार्यालयहरूमा ई-हाजिरीलाई अनिवार्य गरिएको ।
- कर्मचारी अभिलेख व्यवस्थापन प्रणाली (ERMS) का लागि विवरण संकलन गरिएको ।
- ३ थान Server हरू खरिदका लागि सम्झौता गरिएको ।
- ITS Software र Hardware Support का लागि सम्झौता गरिएको ।

२.६.५.७ आर्थिक प्रशासन शाखा

आर्थिक प्रशासन शाखा

आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ मा आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयको खर्चको विश्लेषण देहाय अनुसार रहेको छ ।

(क) आन्तरिक राजस्व विभाग

चालु खर्चतर्फ

आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ मा चालु खर्च तर्फ जम्मा ८० करोड २ लाख ९३ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म २० करोड ६७ लाख ८२ हजार अर्थात् २५.८३ प्रतिशत खर्च प्रगति भएको छ । यस आ.व.मा विभागका नियमित कार्यक्रमहरू कर दिवस, कर सप्ताह, स्टिकर आपूर्ति, अनुसन्धान तथा अनुगमन, सरसफाइ र सुरक्षा लगायतका कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् ।

पूँजीगत खर्चतर्फ

आ.व. २०८१।०८२ मा पूँजीगत खर्चतर्फ १६ करोड २८ लाख ९० हजार बजेट विनियोजन भएकोमा आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म १ करोड १४ लाख ३२ हजार खर्च भएको अर्थात् ७ प्रतिशत खर्च भएको छ । स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार मेशिनरी औजारहरू तथा फर्निचरहरू खरिद गर्ने काम सम्पन्न भएका छन् । ल्यापटप, डेस्कटप खरिद कार्य सूचना प्रविधिसंग सम्बन्धित हार्डवेयर तथा सफ्टवेयर सम्बन्धी खरिद कार्य सम्पन्न भएका छन् ।

(ख) आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू

चालु खर्चतर्फ

यस विभाग मातहत रहेका ठूला करदाता कार्यालय, मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू, करदाता सेवा कार्यालयहरू र को.ले.नि.काहरूको लागि समेत जम्मा २ अर्ब ९८ करोड १४ लाख १० हजार बजेट विनियोजन भएकोमा आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म जम्मा २ अर्ब ६३ करोड ७४ लाख ०१ हजार खर्च भएको छ । यो खर्च कुल विनियोजनको ८८।४६ प्रतिशत हो । स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार नियमित रूपमा सन्चालन गर्नुपर्ने कार्यालयका कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् ।

पूँजीगत खर्चतर्फ

यस विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूको लागि आ.व.२०८१।०८२ मा जम्मा रु.२६ करोड ३४ लाख ६० हजार विनियोजन भएकोमा आर्थिक वर्षको अन्तसम्म रु.१७ करोड १५ लाख २ हजार खर्च भएको छ । यो खर्च कुल विनियोजनको ६५।०९ प्रतिशत हो । आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमराको भवन निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको र आन्तरिक राजस्व कार्यालय धनगढीको नया भवन निर्माणको लागि ठेक्का सम्झौता भई निर्माण कार्य भइरहेको छ । आन्तरिक राजस्व कार्यालय डडेलधुराको भवन मर्मत सम्पन्न

भएको। कार्यालयहरूले स्विकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार कार्य सन्चालनको लागि आवश्यक पर्ने फर्निचर, मेशिनरी औजार आदि खरिद कार्य सम्पन्न गरेका छन् ।

(क) चालु खर्चतर्फ

चालु खर्च ब.उ.शि.नं. ३०५०४०११३ तर्फ देहाय अनुसार प्रगति भएको छ ।

- कार्यालयको सरसफाइ र सुरक्षा गार्डको व्यवस्था भइ कार्यालय सुचारु रहेको ।
- स्टेशनरी र छपाईको आपूर्ति बोलपत्रको माध्यमबाट भएको ।
- व्यवस्थापन गोष्ठी, कर दिवस एवं कर सप्ताह मनाउने कार्य सफलता साथ सम्पन्न भएको ।
- मातहतका कार्यालयहरूको अनुगमन नियमित रूपमा भएको ।
- विभागको नियमित रूपमा बुलेटिन, स्मारिका, वार्षिक प्रतिवेदन लगायका प्रकाशनहरू भएका ।
- विभिन्न पत्र पत्रिकाहरूबाट कर जागरण सम्बन्धी विज्ञापनहरू नियमित रूपमा प्रकाशन हुने गरेको ।
- कर संकलन तथा अनुगमन सम्बन्धी कार्य भएको ।
- कार्यालयहरूबाट कर जागरण सम्बन्धी विभिन्न क्रियाकलापहरू सन्चालन भएको ।

(ख) पूँजीगत तर्फ

पूँजीगत खर्च ब.उ.शि.नं. ३०५०४०११४ तर्फ देहाय अनुसारहरूको प्रगति भएको छ ।

- स्विकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार मेशिनरी औजारहरू, फर्निचर खरिद भएको ।
- विभागको सूचना प्रविधि शाखाको माध्यमबाट सूचना प्रविधि प्रणाली सन्चालनको लागी आवश्यक पर्ने हार्डवेयर तथा सफ्टवेयर लगायतका सामानहरू खरिद तथा जडान कार्य सम्पन्न भएका छन् ।
- कार्यालयमा फाइल व्यवस्थापनको काम भएको ।

भाग-३

आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण

आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण

३. आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आन्तरिक राजस्व संकलनको संरचनात्मक अवस्थाको विश्लेषण तर्फ हेर्दा राजस्वको लक्ष्य रु.७ खर्व ०१ अर्व ५३ करोड रहेकोमा संकलन रु.५ खर्व ८३ अर्व ८२ करोड भएको छ। जुन लक्ष्यको तुलनामा ८३.२२ प्रतिशत संकलन भएको देखिन्छ। अघिल्लो वर्षको संकलनको तुलनामा ९.५२ प्रतिशत वृद्धि रहेको देखिन्छ। शीर्षकगत रूपमा आयकर तर्फ रु.३ खर्व ३६ अर्व १२ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.२ खर्व ५९ अर्व ४३ करोड संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा ७७.१८ प्रतिशत प्रगति भएको छ। त्यसैगरी मूल्य अभिवृद्धि करतर्फको लक्ष्य रु.१ खर्व ६४ अर्व ३६ करोड रहेकोमा रु.१ खर्व ४६ अर्व ८७ करोड असुली भई लक्ष्यको तुलनामा ८९.३५ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ। त्यस्तै अन्तःशुल्क तर्फ यस आर्थिक वर्षमा रु.१ खर्व ३२ अर्व ४० करोड लक्ष्य रहेकोमा रु.१ खर्व २२ अर्व ३ करोड संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा ९२.१६ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।

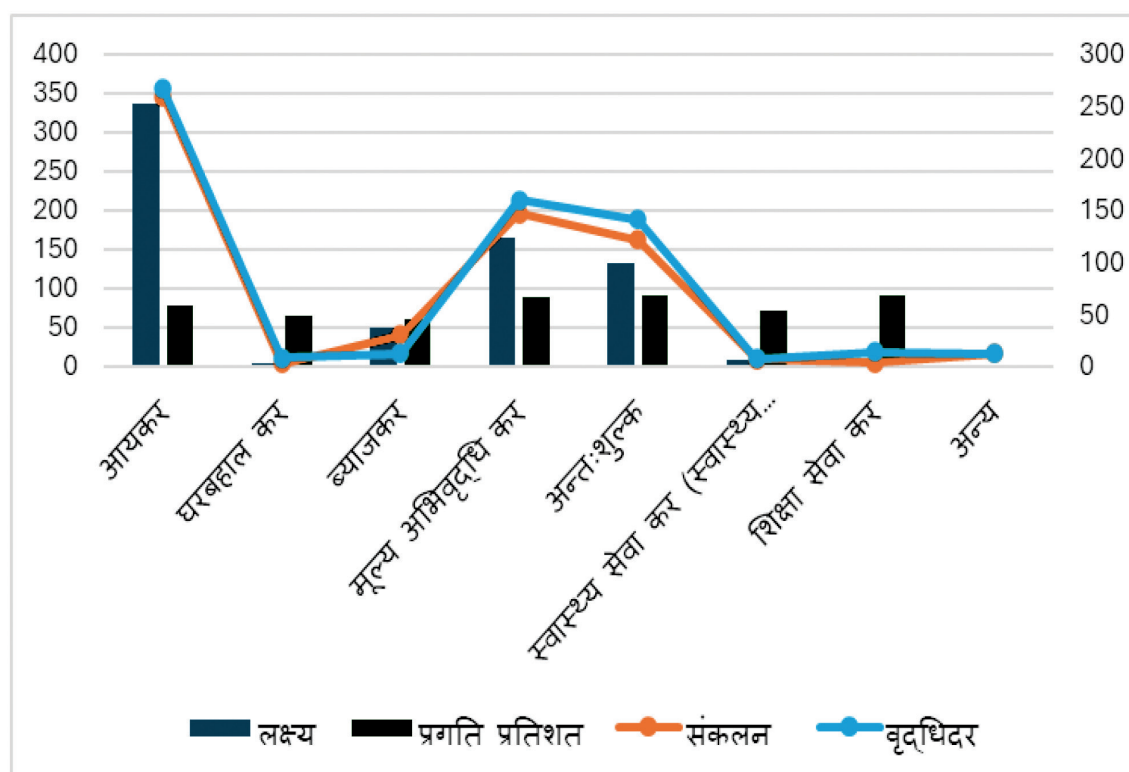
तालिका १७: आ.व. २०८१/०८२ को राजस्व लक्ष्य र प्रगति

(रु अर्वमा)

राजस्व शीर्षक	आ.व.२०८०/८१ को संकलन	आ.व.२०८१/८२		प्रगति प्रतिशत	वृद्धिदर
		लक्ष्य	संकलन		
आयकर	२४१.९६	३३६.१२	२५९.४३	७७.१८	७.२२
घरबहाल	२.७४	४.४९	२.९०	६४.५८	५.८३
ब्याजकर	३६.८५	५०.०८	३०.२५	६०.४०	-१७.९१
जम्मा आयकर	२८१.५६	३९०.७१	२९२.५८	७४.८८	३.९१
मूल्य अभिवृद्धि कर	१३०.१०	१६४.३६	१४६.८७	८९.३५	१२.८९
अन्तःशुल्क	१०२.५९	१३२.४०	१२२.०३	९२.१६	१८.९४
स्वास्थ्य सेवा कर (स्वास्थ्य सेवा जोखिम कर समेत)	६.५९	९.४०	६.६४	७०.६३	०.७५
शिक्षा सेवा शुल्क	३.२६	३.९८	३.६१	९०.७०	१०.७३
अन्य	८.९७		१२.०७		
जम्मा	५३३.०३	७०१.५३	५८३.८२	८३.२२	९.५२

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आन्तरिक राजस्व संकलन संरचनाको प्रगति प्रतिशतको विश्लेषण तर्फ हेर्दा आयकर, बहालकर, व्याजकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर र शिक्षा सेवा शुल्कको रकम क्रमशः रु.२५९ अर्ब ४३ करोड, रु.२ अर्ब ९० करोड, रु.३० अर्ब २५ करोड, रु.१४६ अर्ब ८७ करोड, रु. १२२ अर्ब ३ करोड, रु. ६ अर्ब ६४ करोड, र रु. ३ अर्ब ६१ करोड रहेको छ भने आन्तरिक राजस्व संकलनमा उक्त शीर्षकहरूको हिस्सा क्रमशः ४४.४३, ०.५०, ५.१८, २५.१५, २०.९१, १.१३ र ०.६१ प्रतिशत रहेको छ। सोही आर्थिक वर्षको राजस्व संकलनमा संस्थागत आयकरको योगदान उच्च रहेको छ। व्यक्तिगत आयकरको योगदान कुल कर राजस्वमा उल्लेखनीय हुनुपर्नेमा अपेक्षित राजस्व संकलन हुन नसकेतापनि हिस्सा बढ्दै गएको छ। मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ विगत वर्षको तुलनामा राजस्व संकलन १२.८९ प्रतिशतले बृद्धि भएको छ। मूल्य अभिवृद्धि करको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारले लक्ष्य अनुसारको पूजीगत खर्च गर्न नसक्नु, न्यून विजकीकरण र बिल लिने दिने बानीमा परिवर्तन ल्याउन नसकिएको कारण राजस्वमा सोचे अनुसारको योगदान बृद्धि गर्न नसकिएको हो। गत आ.व. भन्दा यस आ.व.मा अन्तःशुल्कको संकलन १८.९४ प्रतिशतले बृद्धि भएको देखिन्छ। अन्तःशुल्क प्रशासनका कार्यप्रणाली र कार्यविधि अझै पनि पूर्णरूपमा स्वचालित बनाउने दिशातर्फ हाम्रा प्रयास केन्द्रित रहेका छन्। यसलाई आधुनिकीकरण गर्दै पूर्ण स्वचालित रूपमा प्रयोगमा लैजाने प्रक्रिया सम्पन्न भए पश्चात अन्तःशुल्कको प्रणालीगत सुधार भई चुहावट नियन्त्रण हुन गई राजस्व संकलनमा यसको योगदान बढ्दै जाने निश्चित छ।

चित्र नं. ७: आ.व. २०८१/०८२ को राजस्व लक्ष्य र प्रगति

३.१ कुल आन्तरिक राजस्व संकलनमा शीर्षकगत असुलीको अंशः

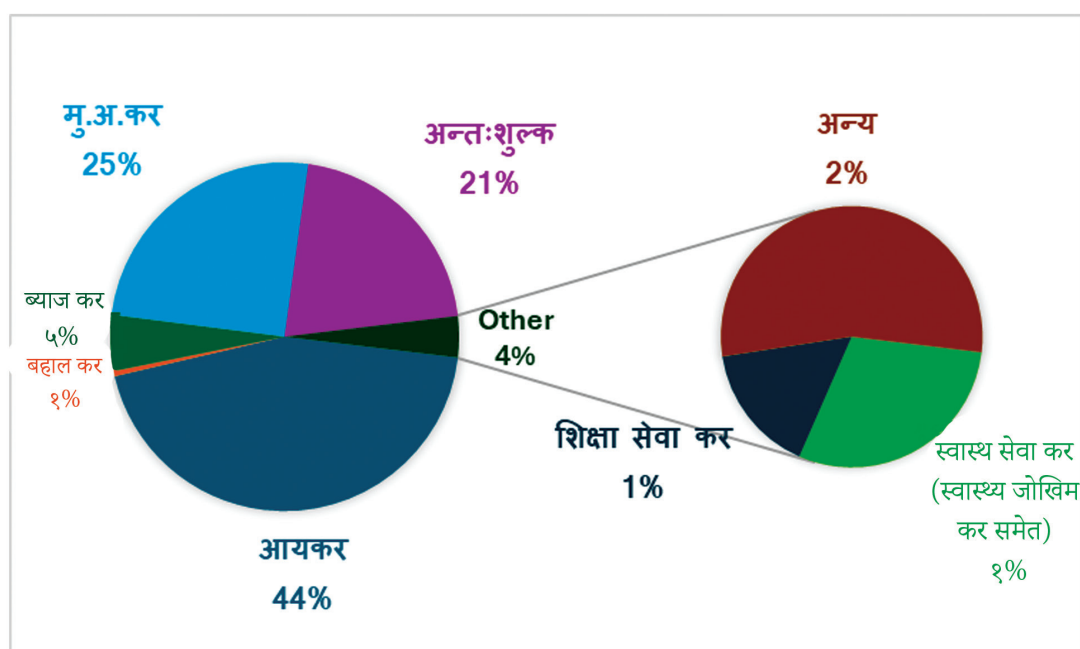
तालिका १८: आ.व.२०८१/०८२ को कर राजस्व संकलनको संरचनागत अवस्था

शीर्षक	राजस्वको हिस्सा प्रतिशतमा
आयकर	४४.४३

घरबहाल	०.५०
व्याजकर	५.१८
आयकर जम्मा	५०.११
मु.अ.कर	२५.१५
अन्तःशुल्क	२०.९१
स्वास्थ्य सेवा कर(स्वास्थ्य जोखिम कर समेत)	१.१३
शिक्षा सेवा कर	०.६१
अन्य	२.०७
जम्मा	१००.००

आ.व. २०८१।८२ मा आन्तरिक राजस्वको शीर्षकगत प्रगतिको प्रतिशतलाई तालिका १९ मा प्रस्तुत गरिएको छ। सवैभन्दा बढी योगदान आयकरको ४४.४३ प्रतिशत रहेको छ भने त्यसपछि दोस्रो स्थानमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान २५.१५ प्रतिशत रहेको छ। अन्तःशुल्कको आन्तरिक राजस्व संकलनमा योगदान २०.९१ प्रतिशत रहन गएको छ। व्याजकरको योगदान ५.१८ प्रतिशत छ भने बहालकरको योगदान ०.५० प्रतिशत रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी स्वास्थ्य सेवा कर (स्वास्थ्य जोखिम कर समेत)को अंश १.१३ प्रतिशत शिक्षा सेवा करको अंश ०.६१ प्रतिशत रहेको छ।

चित्र नं. ८: आ.व.२०८१/०८२ को कर राजस्व संकलनको संरचनागत अवस्था

३.२ विगत ५ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था:

प्रस्तुत तालिकामा आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ देखि आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ सम्म प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आयकर, बहालकर, व्याजकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर(स्वास्थ्य सेवा जोखिम कर समेत) र शिक्षा सेवा कर संकलनको प्रगति प्रस्तुत गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७७-०७८ मा आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्कको संकलन क्रमशः रु.२२६ अर्ब, रु.१०६ अर्ब ४ करोड

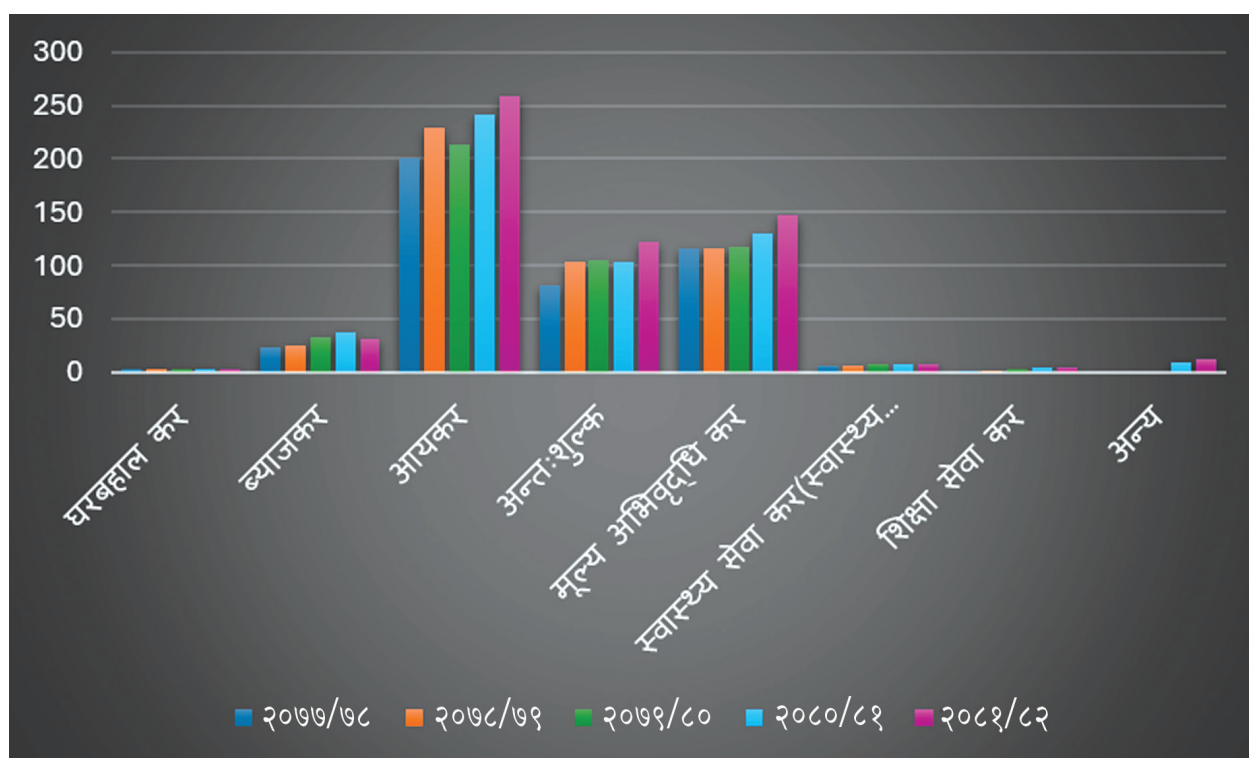
र रु.८१ अर्ब ५१ करोड रहेको थियो जुन आर्थिक वर्ष २०८१-०८२ सम्म आइपुग्दा क्रमशः रु.२५९ अर्ब ४३ करोड, रु.१४६ अर्ब ८७ करोड र रु.१२२ अर्ब ३ करोड पुगेको छ। त्यस्तै आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा स्वास्थ्य सेवा कर (स्वास्थ्य जोखिम कर समेत) र शिक्षा सेवा करको संकलन क्रमशः रु.६ अर्ब ६४ करोड र रु.३ अर्ब ६१ करोड रहेको छ।

तालिका १९: विगत ५ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था:

(रु.अर्बमा)

राजस्व शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२
घरबहाल	२.८६	३.०८	३.०३	२.७४	२.९०
ब्याजकर	२२.३१	२४.७२	३२.९२	३६.८५	३०.२५
आयकर	२००.८	२२९.२८	२१३.६	२४१.९६	२५९.४३
जम्मा आयकर	२२६	२५७.०८	२४९.५६	२८१.५६	२९२.५८
अन्तःशुल्क	८१.५१	१०३.०२	१०३.९६	१०२.५९	१२२.०३
मूल्य अभिवृद्धि कर	११६.४	११५.८६	११७.५२	१३०.१०	१४६.८७
स्वास्थ्य सेवा कर (स्वास्थ्य जोखिम कर समेत)	५.०२	६.२८	६.७६	६.५९	६.६४
शिक्षा सेवा शुल्क	०.३६	१.२४	२	३.२६	३.६१
अन्य				८.९७	१२.०७
जम्मा	४२९.३	४८३.४८	४७९.८०	५३३.०३	५८३.८२

चित्र नं. ९: विगत ५ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था:

३.३ मूल्य अभिवृद्धि करमा आन्तरिक र पैठारीको संकलन अनुपातः

तालिका २०: मूल्य अभिवृद्धि करमा आन्तरिक र पैठारीको संकलन अनुपातः

(रु.अर्वमा)

शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२
मू.अ.कर(आन्तरिक)	११६.४३	११५.८६	११७.५४	१३०.०६	१४६.८७
मू.अ.कर(आयात)	१७०.६३	१९८.४४	१७३.०६	१८४.५४	१९५.०७
जम्मा मू.अ.कर	२८७.०६	३१४.३०	२९०.६०	३१४.६०	३४१.९४
अनुपात(आन्तरिक:आयात)	४१:५९	३७:६३	४०:६०	४१:५९	४३:५७

(स्रोतः अर्थ मन्त्रालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०८१/८२)

तालिका २० मा उल्लेखित मूल्य अभिवृद्धि करको आन्तरिक र पैठारी तर्फ संकलन अनुपातको तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलनको आन्तरिक र पैठारी तर्फको अनुपात ४१:५९ रहेको देखिन्छ। आ.व. २०७८/०७९ मा यस्तो अनुपात ३७:६३ रहेको देखिन्छ। त्यसपछिका वर्षहरूमा आन्तरिक मू.अ.करको हिस्सा बढ्दै र पैठारी मू.अ.करको हिस्सा घट्दै गएको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आईपुग्दा आन्तरिक मू.अ.करको अंश बृद्धि भई ४३ प्रतिशत पुगेको छ भने पैठारी मू.अ.करको हिस्सा ५७ प्रतिशत भएको देखिन्छ। माथिको तालिका अनुसार विश्लेषण गर्दा नेपाल आयतमुखी अर्थतन्त्र रहेको तथा आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि करको परिचालन पछिल्लो आय वर्षमा केही सुधार भएको देखिन्छ। आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि करको परिचालनलाई थप प्रभावकारी बनाउन कर कानूनको पालनामा जोड दिनु पर्ने, नन फाइलर तथा निरन्तर क्रेडिट विवरण पेश गर्ने प्रवृत्ति न्यूनिकरण, विल लिनेदिने संस्कारमा बृद्धि गर्दै जानु पर्ने देखिन्छ।

३.४ शीर्षकगत मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन (आन्तरिक तर्फ)

शीर्षकगत मूल्य अभिवृद्धि कर संकलनलाई हेर्दा उत्पादनतर्फको मूल्य अभिवृद्धि कर आ.व. २०७७-०७८ देखि आ.व. २०७८/०७९ सम्म निरन्तर बृद्धि हुँदै गएको छ तथापि आ.व. २०७९/०८० र आ.व.२०८०/०८१ मा अर्थतन्त्रमा आएको शिथिलताका कारण केही संकुचित भई क्रमश रु.३७ अर्व ३३ करोड र रु.३६ अर्व ४३ करोड सीमित भएको देखिन्छ। तर आ.व.२०८१/०८२ मा भने अर्थतन्त्रमा आएको सुधारसँगै यस क्षेत्रको योगदानमा पनि बृद्धि भई रु.४१ अर्व ५५ करोड पुगेको छ। यस शीर्षकमा आ.व. २०७७/०७८ मा रु.३५ अर्व २१ करोड संकलन भएकोमा आ.व. २०७८/०७९ मा रु.३७ अर्व ९९ करोड संकलन भई त्यस पछिका आर्थिक वर्षहरूमा राजस्व संकलनमा निरन्तर गिरावट भएको देखिएतापनि आ.व. २०८१/०८२ मा भने बृद्धि भएको छ। बिक्री वितरण तर्फ आ.व. २०७७/०७८ मा रु.२७ अर्व ६५ करोड संकलन भएकोमा आ.व.२०७८/०७९ मा रु.२९ अर्व ३१ करोड संकलन भएको देखिन्छ भने आ.व.२०७९/०८० मा केही कमी भई रु.२८ अर्व २१ करोड संकलन भएकोमा आ.व.२०८०/०८१ मा रु.२८ अर्व ६० करोड राजस्व संकलन भएको देखिन्छ। आ.व.२०८१/०८२ मा भने समग्र अर्थतन्त्रमा आएको सुधारसँगै यस क्षेत्रको योगदानमा पनि बृद्धि भई रु.३० अर्व ७४ करोड संकलन भएको देखिन्छ।

यसैगरी परामर्श तथा ठेक्का तर्फ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा रु.३५ अर्व ५ करोड संकलन भएकोमा आ.व.२०८१/०८२ सम्म आउँदा रु.३१ अर्व ४८ करोड मात्र संकलन भएको देखिन्छ। पर्यटन

सेवातर्फ आर्थिक वर्ष २०७७-०७८ मा रु.७ करोड मात्र संकलन रहेकोमा त्यसपछिका आ.व.हरूमा क्रमश बृद्धि हुँदै आ.व. २०८१/०८२ मा रु.४ अर्ब १५ करोड संकलन भएकोले पर्यटन सेवातर्फको योगदानमा सुधार भई रहेको देखिन्छ। आ.व. २०७७/०७८ मा रु.७ करोड मात्र संकलन हुनुमा तत्कालीन समयमा कोभिड-१९ महामारीका कारण यस क्षेत्रमा देखिएको सुस्तता मुख्य कारकको रूपमा रहेको थियो।

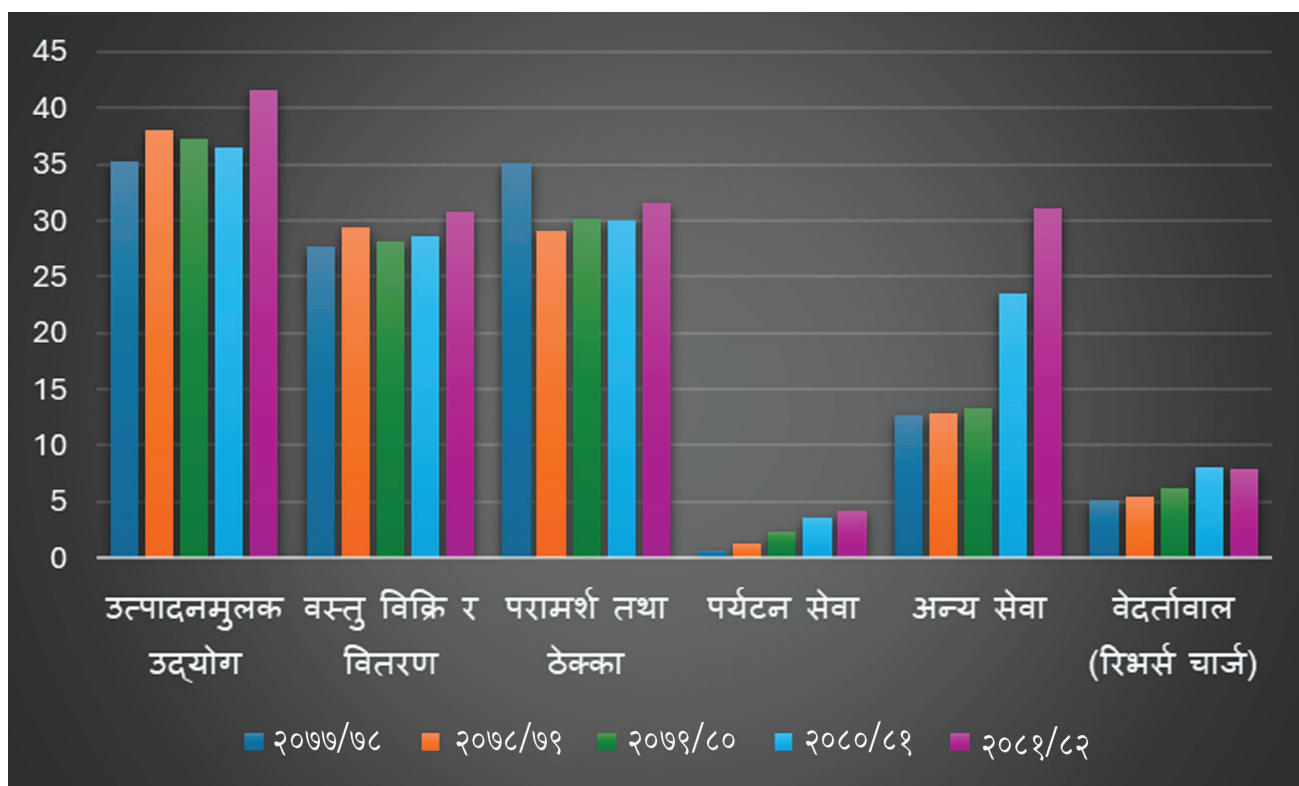
अन्य सेवातर्फ २०७७/७८ मा रु.१२ अर्ब ७५ करोड राजस्व संकलन भएकोमा त्यस पछिका आ.व.मा निरन्तर बृद्धि भई आ.व. २०८१-०८२ मा रु.३१ अर्ब १ करोड संकलन भएको छ। रिभर्स चार्ज तर्फ आ.व. २०७७/०७८ मा रु.५ अर्ब ८ करोड संकलन भएकोमा आ.व. २०८०/०८१ सम्म निरन्तर बृद्धि भएको देखिन्छ। तर आ.व. २०८१/०८२ मा भने केहि कमि भई रु.७ अर्ब ९४ करोड संकलन भएको देखिन्छ। यसरी शीर्षकगत रूपमा संकलनमा उतार चढाव देखिए पनि समग्रमा आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन बढेकै देखिन्छ। आ.व. २०७७/०७८ मा कुल आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन रु.११६ अर्ब ४३ करोड रहेकोमा आ.व. २०७८/०७९ मा रु.११५ अर्ब ८६ करोड मात्र संकलन भएको छ। आ.व. २०७८/०७९ मा रु.११५ अर्ब ८६ करोड मात्र संकलन भइ गत वर्षको तुलनामा राजस्व संकलन घट्नुमा रुस युक्रेन युद्ध, तरलता संकटका कारण लगानीयोग्य पुँजीका अभाव तथा विदेशी विनिमय संचितिमा देखिएको संकुचनलाई अस्थायी रूपमा सम्बोधन गर्न सरकारले अपनाएका आयात नियन्त्रणका नीतिगत औजर मुख्य रूपमा जिम्मेवार देखिन्छ भने आ.व. २०७९/०८० केही सुधार भई रु.११७ अर्ब ५३ करोड संकलन भएको छ भने आ.व. २०८०/०८१ मा रु.१३० अर्ब १० करोड संकलन भएको छ। त्यसैगरी आ.व. २०८१/०८२ मा रु.१४६ अर्ब ८७ करोड संकलन भएको छ।

तालिका २१: मूल्य अभिवृद्धि करको शीर्षकगत संकलन

(रु.अर्बमा)

शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२
उत्पादनमुलक उद्योग	३५.२१	३७.९९	३७.३३	३६.४३	४१.५५
वस्तु विक्री र वितरण	२७.६५	२९.३१	२८.२१	२८.६०	३०.७४
परामर्श तथा ठेक्का	३५.०५	२९.०५	३०.१५	२९.९४	३१.४८
पर्यटन सेवा	०.७	१.२३	२.३६	३.५१	४.१५
अन्य सेवा	१२.७५	१२.८१	१३.२७	२३.५४	३१.०१
वेदार्तावाल (रिभर्स चार्ज)	५.०८	५.४७	६.२२	८.०८	७.९४
जम्मा मू.अ.कर	११६.४३	११५.८६	११७.५३	१३०.१०	१४६.८७

चित्र नं. १०: मूल्य अभिवृद्धि करको शीर्षकगत संकलन

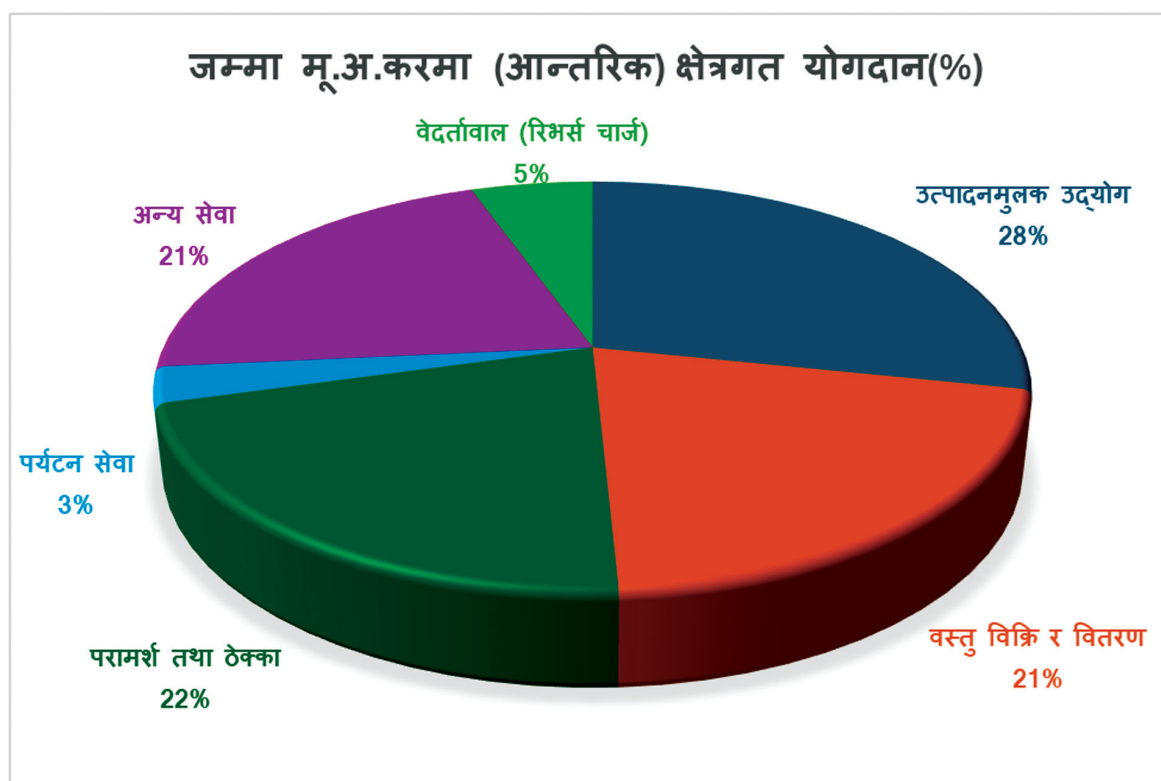
३.५ मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था:

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आन्तरिक तर्फको मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन रु.१४६ अर्ब ८७ करोड रहेको पाइन्छ। जसमा प्रत्येक क्षेत्रको योगदानलाई निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ। तालिका २४ विश्लेषण गर्दा सवैभन्दा बढी उत्पादनबाट २८.२९%, परामर्श तथा ठेक्काबाट २९.४३% र वस्तु विक्री र वितरणबाट २०.९३% र पर्यटन क्षेत्रबाट सवैभन्दा कम करिव २.८५% मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन भएको छ।

तालिका २२: मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था

शीर्षक	मू.अ.कर रकम (रु.अर्बमा)	क्षेत्रगत योगदान (%)
उत्पादनमुलक उद्योग	४१.५५	२८.२९
वस्तु विक्री र वितरण	३०.७४	२०.९३
परामर्श तथा ठेक्का	३१.४८	२१.४३
पर्यटन सेवा	४.१५	२.८५
अन्य सेवा	३१.०१	२१.११
वेदार्तावाल (रिभर्स चार्ज)	७.९४	५.४१
जम्मा मू.अ.कर	१४६.८७	१००

चित्र नं. ११: मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था

३.६ शीर्षकगत आयकर संकलन

यस आ.व २०८१/०८२ मा संस्थागत आयकर रु.१३५ अर्ब १८ करोड, व्यक्तिगत आयकर रु.१०८ अर्ब २७ करोड, लगानीमा कर रु.४९ अर्ब १३ करोड संकलन भएको छ। गत आ.व को तुलनामा संस्थागत, व्यक्तिगत तथा लगानीको आयकरमा सुधार भएको देखिन्छ।

तालिका २३: आयकरको शीर्षकगत संकलन

(रु.अर्बमा)

SNO	Revenue Head	2077/78	2078/79	2079/80	2080/81	2081/82
1	Income Tax From Government Corporation	4.9	6.46	8.88	15.23	8.53
2	Income Tax From Public Limited Companies	53.57	55.92	54.44	71.7	60.40
3	Private Limited Companies	38.03	47.53	39.81	39.9	50.57
4	Other Companies-	8.72	10.75	14.44	14.19	15.61
5	Windfall Gain Tax (Entity)	0	0	0	0.85	0.065
Total		105.22	120.66	117.57	141.15	135.18
6	Personal Income Tax & Proprietorship-	25.3	27.79	28.66	28.46	31.66
7	Remuneration	26.98	33.68	33.77	34.26	34.75
8	Social Security Tax-	6.82	7.64	8.57	8.55	8.84
9	Capital Gain Tax Individual	28.5	28.74	15.47	20.08	32.81
10	Windfall Gain Tax (Individual)	0	0	0	0.12	0.21
Total		87.6	97.85	86.47	91.48	108.27

11	Rent & Lease	2.86	3.07	3.04	2.74	2.90
12	Interest	22.32	24.72	32.93	36.84	30.25
13	Capital Gain Tax Corporate	0.82	1.94	1.11	1.92	7.30
14	Dividend	5.53	6.33	6.19	5.61	6.78
15	Other income of investment	0.09	0.54	0.12	0.11	0.12
16	Windfall Gain Tax	0.18	0.23	0.36	0.6	0.003
17	Other Income Tax	1.37	1.72	1.85	1.57	1.77
Total		33.17	38.55	45.6	48.88	49.13

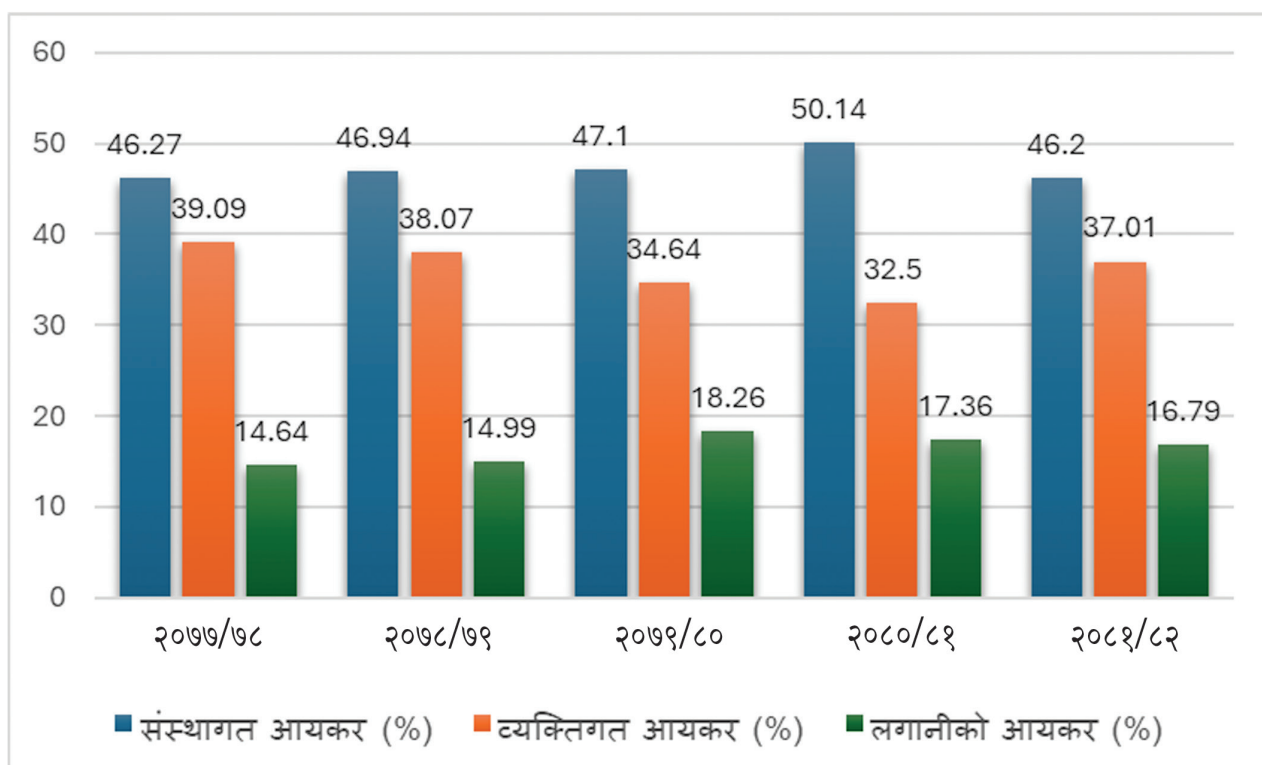
३.७ आ.व. २०८१/०८२ को आयकर संकलनको संरचनागत अवस्था:

आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा आयकर तर्फ जम्मा रु.२९२ अर्ब ५९ करोड संकलन भएकोमा लगानीको क्षेत्रबाट करिव १६.७९ प्रतिशत (रु.४९ अर्ब १३ करोड), संस्थागत आयकर करिव ४६.२० (रु.१३५ अर्ब १८ करोड) र व्यक्तिगत आयकर करिव ३७.०१ प्रतिशत (रु.१०८ अर्ब २७ करोड) प्राप्त भएको देखिन्छ।

तालिका २४: विगत ५ वर्षको आयकर संकलनको संरचनागत अवस्था:

शिर्षक	२०७७/०७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२
संस्थागत आयकर (%)	४६.२७	४६.९४	४७.१०	५०.१४	४६.२०
व्यक्तिगत आयकर (%)	३९.०९	३८.०७	३४.६४	३२.५०	३७.०१
लगानीको आयकर (%)	१४.६४	१४.९९	१८.२६	१७.३६	१६.७९

चित्र नं. १२: आयकर संकलनको संरचनागत अवस्था:

सम्पूर्ण आयकरमध्ये संस्थागत आयकरको योगदान हालसम्म पनि उच्च रहेको छ। व्यक्तिगत आयकरको योगदान कुल कर राजस्वमा उल्लेखनीय हुनुपर्नेमा कर तिर्ने बानीको विकास गर्न नसक्नु अर्थतन्त्रमा आएको शिथिलताले राजगारीका अवसरहरू कम हुदै जानु साना व्यवसायीहरूले आफ्नो व्यवसायबाट पलायन हुनु जस्ता कारणले अपेक्षित राजस्व संकलन हुन सकेको छैन। लगानीको आयकर असुली अपेक्षित स्तरमा नहुनुमा व्यवसायीमा लगानी गर्ने मनोबलको कमी हुनु, अधिक तरलता भै बैंक व्याजदर घटदै जाँदा पनि कर्जा विस्तार हुन नसक्नु आन्तरिक उपभोगमा कमी आउनु प्रमुख जिम्मेवार पक्ष रहेको देखिन्छ। यसका साथै प्रभावकारी अनुगमनको अभाव, कर तिर्ने बानीमा सुधार नआउनु, प्राकृतिक व्यक्तिको व्यवसाय तथा लगानीको कर सहभागिताको स्तरमा सुधार गर्न नसक्नु र करदाताको दायरा अपेक्षित रूपमा विस्तार नहुनु, Tax Morale को कमी जस्ता कारणहरू रहेका छन्।

यसका अतिरिक्त ज्यालाको दरमा वृद्धि नहुँदा रोजगारीको आयमा कमी भएको र अनुगमन प्रभावकारी बनाउन नसक्दा पनि अपेक्षा गरिए अनुरूपको राजस्व संकलन हुन नसकेको हो। उपर्युक्त कर बाहेक अन्य करहरूको राजस्व संकलनमा योगदान रहने नै भएता पनि लगानीमा आयकर, व्याज कर, पूँजीगत लाभ कर, लाभांश र आकस्मिक लाभ करमा समेत उचित अनुगमन हुनु पर्ने देखिन्छ। यसका साथै अर्थतन्त्रको विस्तारको क्रममा यस प्रकारको अवस्था देखिएता पनि क्रमशः आर्थिक विस्तार र लगानीको वातावरणमा अनुकूल सुधार आएमा लगानीको आयकरमा वृद्धि हुन सक्दछ।

३.८ अन्तःशुल्कको संरचनात्मक अवस्था:

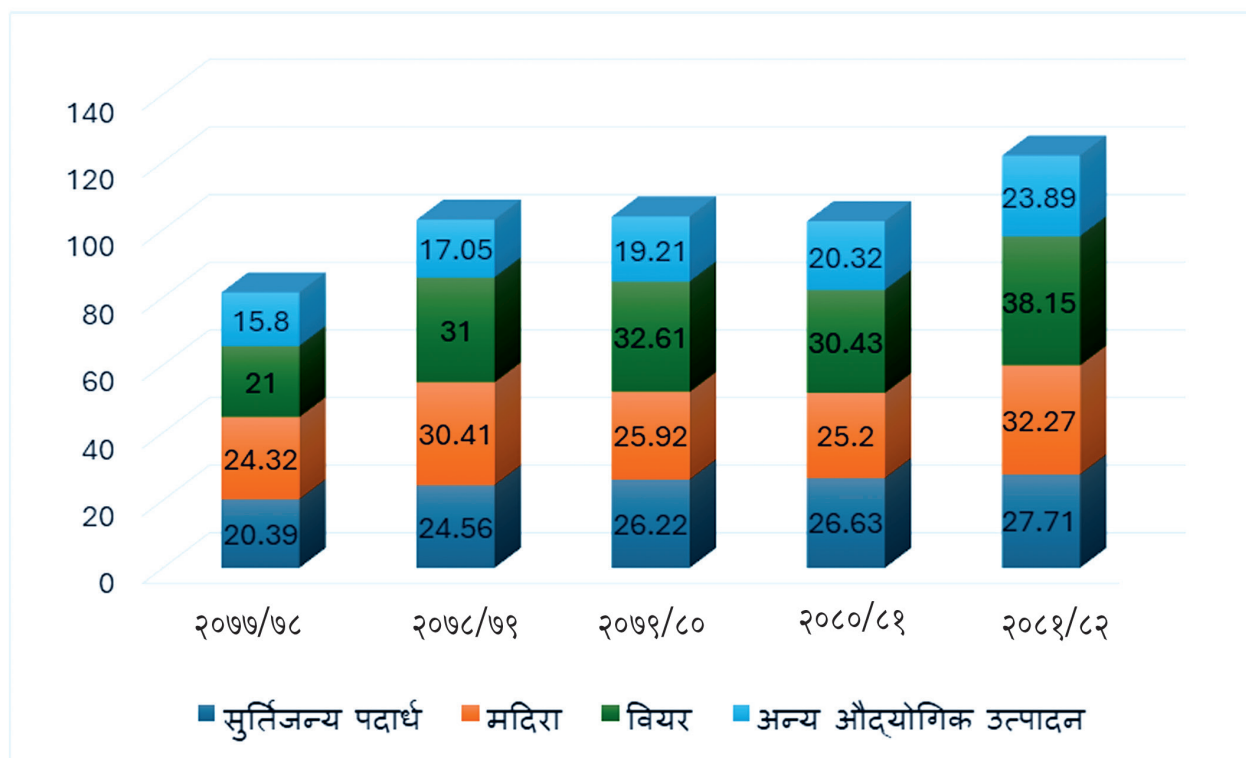
विविधताको तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्दा आन्तरिक राजस्व संकलनमा अन्तःशुल्कको योगदान आ.व. २०७७/०७८ मा, सुर्तिजन्य पदार्थ, मदिरा र वियर, अन्य औद्योगिक उत्पादनको संकलन क्रमशः रु.२० अर्ब ३९ करोड, रु.२४ अर्ब ३२ करोड, रु.२९ अर्ब र रु.१५ अर्ब ८ करोड गरी जम्मा रु.८९ अर्ब ५९ करोड रहेको देखिन्छ। आ.व २०७९/०८० सम्म वृद्धि भएकोमा आ.व. २०८०/०८१ मा गत आवको भन्दा केहि कम रु.१०२ अर्ब ५९ करोड संकलन भएको देखिन्छ। तर आ.व.२०८१/०८२ मा भने सबै क्षेत्रमा वृद्धि भई रु.१२२ अर्ब ३ करोड संकलन भएको छ।

तालिका २५: अन्तःशुल्कको शीर्षकगत संकलन

(रु अर्बमा)

शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सुर्तिजन्य पदार्थ	२०.३९	२४.५६	२६.२२	२६.६३	२७.७९
मदिरा	२४.३२	३०.४९	२५.९२	२५.२०	३२.२७
वियर	२९	३९	३२.६९	३०.४३	३८.९५
अन्य औद्योगिक उत्पादन	१५.८	१७.०५	१९.२९	२०.३२	२३.८९
जम्मा अन्तःशुल्क	८९.५९	१०३.०२	१०३.९६	१०२.५९	१२२.०३

चित्र नं. १३: अन्तःशुल्कको शीर्षकगत संकलन

३.९ आ.व. २०८१/०८२ को अन्तःशुल्क तर्फको संकलन संरचना:

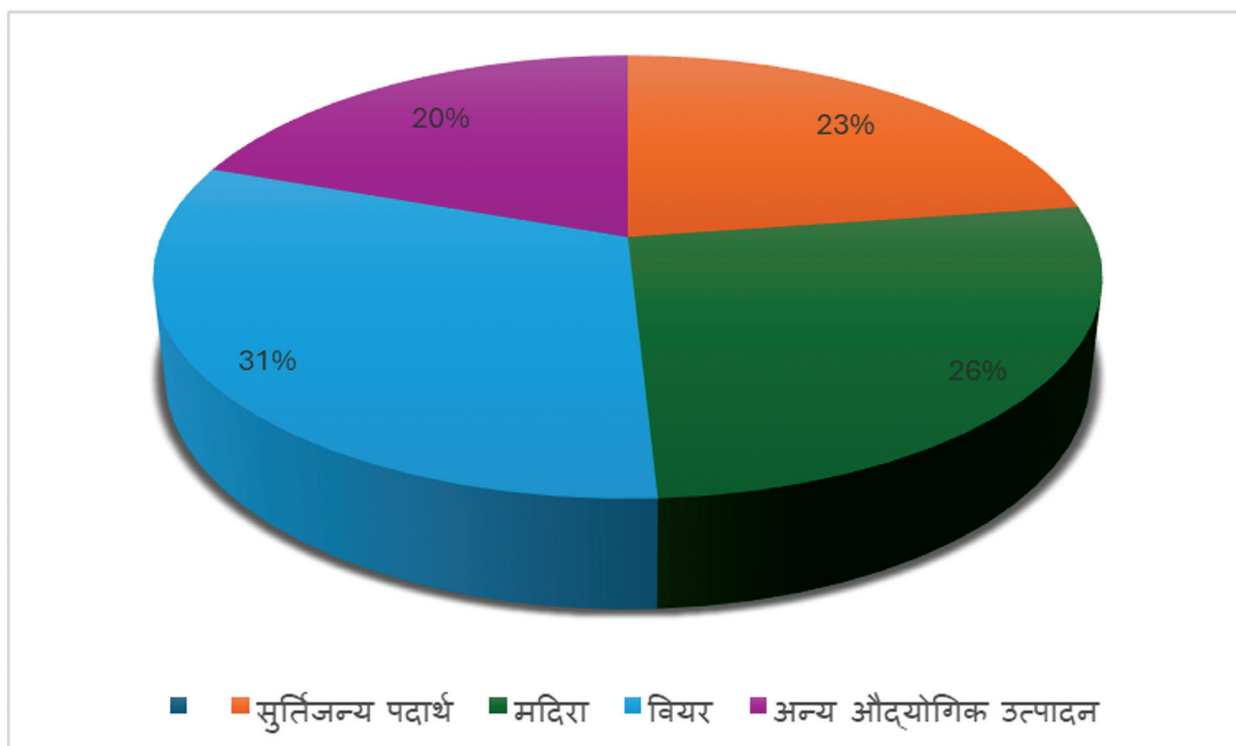
आ.व. २०८१/०८२ मा संकलित कुल अन्तःशुल्क रु.१२२ अर्ब ३ करोड रहेकोमा सुर्तिजन्य पदार्थको योगदान २२.७१ प्रतिशत, मदिराको योगदान २६.४४ प्रतिशत, वियरको योगदान ३१.२६ प्रतिशत, र अन्य औद्योगिक उत्पादनको योगदान १९.५८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका २६: आ.व. २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्कको संकलन संरचना

(रु अर्बमा)

शीर्षक	रकम रु.	योगदान (%)
सुर्तिजन्य पदार्थ	२७.७१	२२.७१
मदिरा	३२.२७	२६.४४
वियर	३८.१५	३१.२६
अन्य औद्योगिक उत्पादन	२३.८९	१९.५८
जम्मा अन्तःशुल्क	१२२.०३	१००

चित्र नं. १४: आ.व. २०८१/०८२ मा अन्तःशुल्कको संकलन संरचना

३.१० आ.व. २०८१/०८२ को राजस्व संकलनको कार्यालयगत अवस्था:

आ.व. २०८१/०८२ मा आन्तरिक राजस्व विभागलाई आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, शिक्षा सेवा कर तथा स्वास्थ्य सेवा करको गरी जम्मा रु.७०१ अर्ब ५३ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु.५८३ अर्ब ८२ करोड संकलन भई लक्ष्यको ८३.२२ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको देखिन्छ। लक्ष्य अनुसार प्रगती नहुनुका कारणहरूमा अर्थतन्त्रमा देखिएको शिथिलताका कारण लगानीका क्षेत्रमा परेको नकरात्मक प्रभावका कारण आन्तरिक उत्पादन तथा खपतमा हास आउनु घरजग्गा र शेयर कारोबारमा अपेक्षाकृत सुधार हुन नसक्नु लगायत नै देखिन्छ।

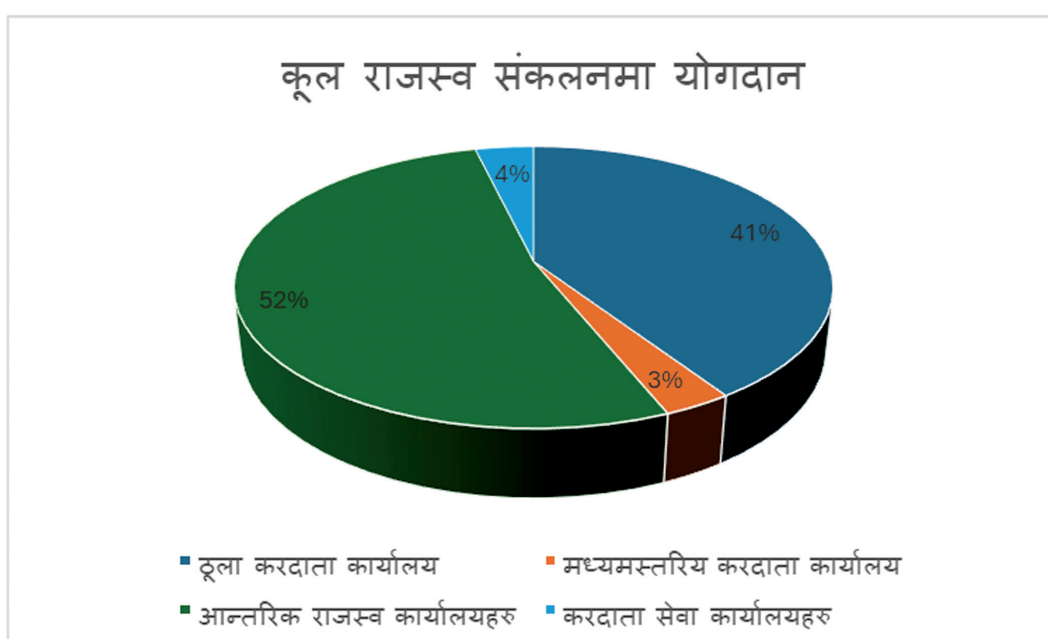
आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गतका ४५ आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूलाई विभिन्न शीर्षकहरूमा जम्मा रु.६७५.२७ अर्ब लक्ष्य विभाजन गरिएकोमा ४५ वटा कार्यालयहरू मध्ये ३ वटा आन्तरिक राजस्व कार्यालयको संकलन लक्ष्य पूरा भएको र बाँकी ४२ कार्यालयको लक्ष्य पुरा नभएको। लक्ष्य पुरा नहुनुमा आर्थिक गतिविधिमा आएको शिथिलता नै मुख्य कारण रहेको देखिन्छ। जसमध्ये ठूला करदाता कार्यालयलाई जम्मा रु.३०८ अर्ब ५१ करोड लक्ष्य तोकिएको, जुन कुल राजस्व लक्ष्यको ४३.९७ प्रतिशत हुन आउछ। यस आर्थिक वर्षमा उक्त कार्यालयले रु.२३७ अर्ब ५८ करोड असुली गरी तोकिएको लक्ष्यको तुलनामा ७७.०१ प्रतिशत प्रगति भएको साथै कुल राजस्व संकलनमा उक्त कार्यालयको हिस्सा ४०.६९ प्रतिशत हुन आएको देखिन्छ।

तालिका २७: कार्यालयको (समूहगत) राजस्व लक्ष्य र संकलन

(रु अर्वमा)

कार्यालयको नाम	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत	कुल असुलीमा प्रगति प्रतिशत
ठूला करदाता कार्यालय	३०८.५१	२३७.५८	७७.०१	४०.६९
मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय	२४.१३	१८.४१	७६.३	३.१५
आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु	३४२.६२	३०५.९७	८९.३०	५२.४१
करदाता सेवा कार्यालयहरु	२६.२६	२१.८५	८३.१८	३.७५
जम्मा लक्ष्य तथा संकलन	७०१.५३	५८३.८२	८३.२२	१००.००

चित्र नं. १५: कार्यालयको (समूहगत) कुल राजस्व संकलनमा योगदान प्रतिशत

आ.व. २०८१/०८२ मा आन्तरिक राजस्व विभागको कुल लक्ष्य रु.७०१ अर्व ५३ करोड तोकिएकोमा रु.५८३ अर्व ८२ करोड संकलन भएको मध्ये ठूला र मध्यम स्तरिय करदाता कार्यालयलाई क्रमशः रु.३०८ अर्व ५१ करोड र २४ अर्व १३ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा क्रमशः रु.२३७ अर्व ५८ करोड र १८ अर्व ४१ करोड राजस्व संकलन भएको छ। जुन आन्तरिक राजस्व विभागको कुल राजस्व संकलनमा क्रमशः ४०.६९ र ३.१५ प्रतिशत हुन आउछ। साथै आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु तथा करदाता सेवा कार्यालयहरुलाई क्रमशः रु.३४२ अर्व ६२ करोड र रु.२६ अर्व २६ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा क्रमशः रु.३०५ अर्व ९७ करोड र रु.२१ अर्व ८५ करोड राजस्व संकलन भएको देखिन्छ। जुन आन्तरिक राजस्व विभागको कुल राजस्व संकलनमा क्रमशः ५२.४१ र ३.७५ प्रतिशत हुन आउछ। ठूला करदाता कार्यालय र मध्यम स्तरिय करदाता कार्यालय बाहेक अन्य ४३ वटा आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरुमध्ये ३ वटा कार्यालयको तोकिएको लक्ष्य अनुरूप प्रगति हासिल गरेको देखिन्छ यसमध्ये संकलन प्रतिशतको आधारमा सबैभन्दा बढी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बिरगंजले १०८.५ प्रतिशत प्रगति हासिल गरेको छ।

तालिका २८: कार्यालयगत राजस्व लक्ष्य र संकलन (आ.व. २०८१/०८२)

(रु. हजारमा)

सि.नं.	कार्यालयको नाम	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत	कुल असुलीमा कार्यालयको योगदान
१	११ आन्तरिक राजस्व कार्यालय भद्रपुर	४०८५३६०	३५१७९५९	८६.११	०.६०%
२	११०२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय दमक	१५२०४३०	१३०२६२०	८५.६७	०.२२%
३	१२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनर	१०७१८५४५	८८९२६६४	८२.९७	१.५२%
४	१३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरान	१८३०४४९	१७२२८४३	९४.१२	०.३०%
५	१३०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय ईटहरी	५८०६९६८	५०६०४०२	८७.१४	०.८७%
६	१४ आन्तरिक राजस्व कार्यालय जनकपुर	४८८६८२४	४९०४६४२	१००.४	०.८४%
७	१५ आन्तरिक राजस्व कार्यालय लाहान	२४७५८९३	२१२१३४५	८५.६८	०.३६%
८	१६ आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमरा	१९९५१०९५	१५२२७७६८	७६.३३	२.६१%
९	१७ आन्तरिक राजस्व कार्यालय विरगंज	८७१८२३५	९४५९७०७	१०८.५	१.६२%
१०	१८ आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौडा	८६५६७२२	७२०४६२२	८३.२३	१.२३%
११	१९ आन्तरिक राजस्व कार्यालय भरतपुर	२६६०९७६७	२५०९०७३२	९४.२९	४.३०%
१२	१९०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय कावासोती	३२७७९५८७	२९९५५६८७	९१.३९	५.१३%
१३	२० आन्तरिक राजस्व कार्यालय धनगढी	३५३५८५८	२८७८०३९	८१.४	०.४९%
१४	२१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्रनगर	३०९९१६७	२४१८०१९	७८.०२	०.४१%
१५	२१०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय डडेल्धुरा	११५५७८२	९४९४३५	८२.१५	०.१६%
१६	२२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय पोखरा	७१९१७७५	६०८४६२०	८४.६१	१.०४%
१७	२२०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय दमौली	१४९३५४६९	१२९९०३८८	८६.९८	२.२३%
१८	२२०२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय बागलुङ	१२२३९२०	१०७६६४७	८७.९७	०.१८%
१९	२३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर-१	१३८२३५४६	१२४५०२६०	९०.०७	२.१३%
२०	२४ आन्तरिक राजस्व कार्यालय भैरहवा	१३२७२८८३	१२९८०९३९	९७.८	२.२२%
२१	२५०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय टंगाल	८६४९५६५	७४३९०६२	८६.०१	१.२७%
२२	२५०२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय महाराजगंज	१०८९४८२४	८५७५५१८	७८.७१	१.४७%
२३	२५०३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय बालाजु	१०२८८०९८	९३७६३४८	९१.१४	१.६१%
२४	२५०४ आन्तरिक राजस्व कार्यालय कलंकी	५४४७६४०	४८८२४२२	८९.६२	०.८४%
२५	२५०५ आन्तरिक राजस्व कार्यालय कालीमाटी	६०७७८६६	५१५७२१४	८४.८५	०.८८%
२६	२६ आन्तरिक राजस्व कार्यालय नेपालगंज	८२९८६१८	७१९०३५४	८६.६५	१.२३%
२७	२६०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय सुर्खेत	२४९८६१४	२१४४६९३	८५.८४	०.३७%
२८	२६०२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय जुम्ला	६३७१०४	५०५०३९	७९.२७	०.०९%

२९	२७०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय पुतलीसडक	२२८०९७१७	२२०६५३५५	९६.७४	३.७८%
३०	२७०२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयाँ वानेश्वर	८१६९७४८	७७८६३२९	९५.३१	१.३३%
३१	२७०३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय बत्तीसपुतली	८७२६५४९	७५९३६६६	८७.०२	१.३०%
३२	२७०४ आन्तरिक राजस्व कार्यालय चावहिल	३४४३३६२	३०५९०७७	८८.८४	०.५२%
३३	२७०५ आन्तरिक राजस्व कार्यालय कोटेश्वर	४८००९५०	४०६४१९१	८४.६५	०.७०%
३४	२८०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय त्रिपुरेश्वर	८४०८७३३	८२९३८०१	९८.६३	१.४२%
३५	२८०२ आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयाँ सडक	३८०९४७९	३५२०६९४	९२.४२	०.६०%
३६	२८०३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय ठमेल	२०५७६३७	१७७८६४४	८६.४४	०.३०%
३७	२९ आन्तरिक राजस्व कार्यालय भक्तपुर	६३३७०६२	५२१४८११	८२.२९	०.८९%
३८	२९०१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय धुलीखेल	४५१३९८१	३८८५९६८	८६.०९	०.६७%
३९	३० आन्तरिक राजस्व कार्यालय कृष्णनगर	१२३७८६२	१२९०५२२	१०४.३	०.२२%
४०	३३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय बुटवल	१३४०४३५१	११६३३४४८	८६.७९	१.९९%
४१	३४ आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर-२	९०४३२९७	८०११६३३	८८.५९	१.३७%
४२	३५ आन्तरिक राजस्व कार्यालय जोरपाटी	३६४२०८६	३२७६०७४	८९.९५	०.५६%
४३	५१ आन्तरिक राजस्व कार्यालय दाङ	३१४८६०३	२९४२४०७	९३.४५	०.५०%
४४	५२ ठूला करदाता कार्यालय	३०८५१५५६०	२३७५८३५०४	७७.०१	४०.६९%
४५	५३ मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय	२४१३०४५४	१८४१२४९९	७६.३	३.१५%
	जम्मा	६७५२७००३५	५६१९७२६११		९६.२६%

चित्र नं. १६: कार्यालयगत लक्ष्य तथा असूली (आ.व.२०८१/०८२)

३.११ करदाता सेवा कार्यालयहरूको राजस्व संकलनको अवस्था:

आ.व. २०८०/०८१ मा उपत्यका बाहिर रहेका ३९ वटा करदाता सेवा कार्यालयहरूलाई रु.२६.२६ अर्ब लक्ष्य तोकिएकोमा रु.२१.८५ अर्ब राजस्व संकलन भएको छ। आन्तरिक राजस्व विभागको कुल राजस्व संकलनमा यसको हिस्सा ३.७४ प्रतिशत रहेको छ। करदाता सेवा कार्यालयहरूमध्ये १ वटा कार्यालयले मात्र लक्ष्यभन्दा बढी राजस्व संकलन गरेको छ भने बाँकी ३८ कार्यालयहरूले लक्ष्यभन्दा कम राजस्व संकलन गरेका छन्। करदाता सेवा कार्यालयले लक्ष्यको तुलनामा सबै भन्दा बढि १०२.४ प्रतिशत र सबै भन्दा कम ५८.३१ प्रतिशत राजस्व संकलन गरेको देखिन्छ।

करदाता सेवा कार्यालयहरूलाई तोकिएको लक्ष्य, असुली तथा कुल राजस्व असुलीमा कार्यालयगत योगदानलाई निम्नानुसार देखाइएको छ ।

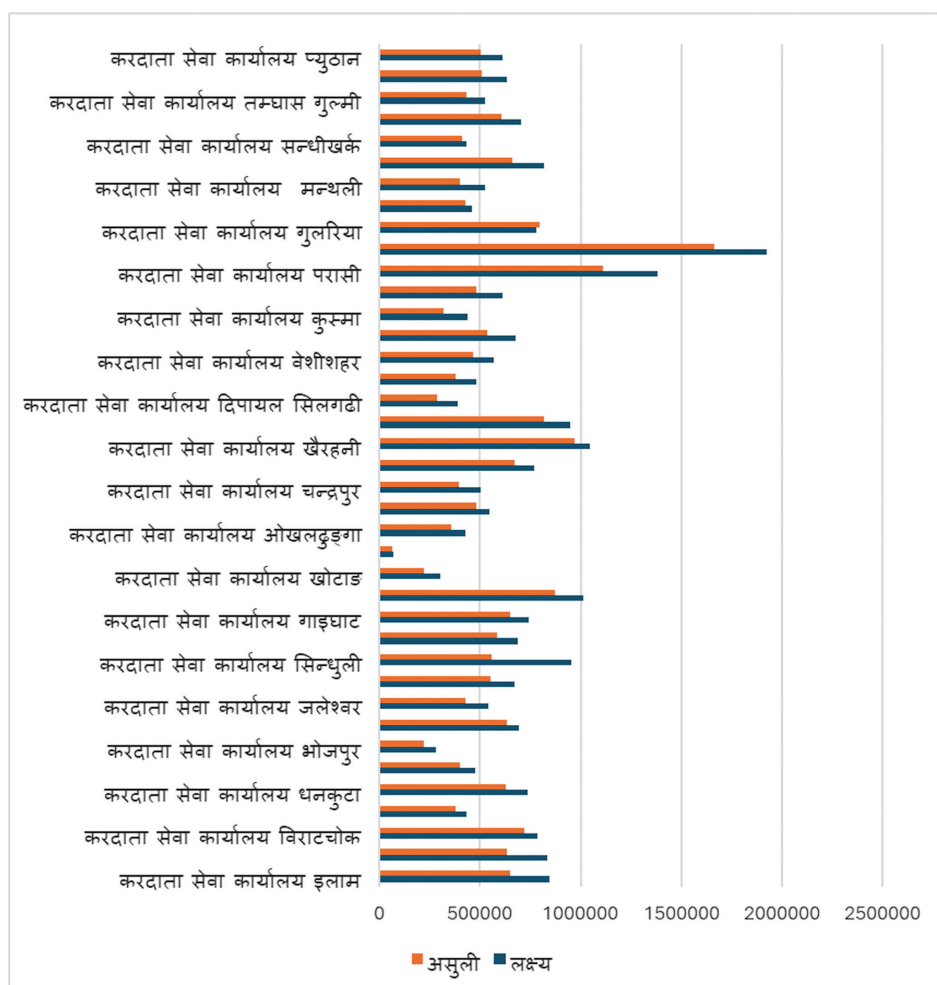
तालिका २९: करदाता सेवा कार्यालयहरूको राजस्व लक्ष्य र संकलन (आ.व. २०८१/०८२)

(रु हजारमा)

सि.नं.	कार्यालयको नाम	लक्ष्य	असुली	प्रगति प्रतिशत	कुल असुलीमा कार्यालयको योगदान
१	११०१ करदाता सेवा कार्यालय इलाम	८४५१२६	६४७६०७	७६.६३	०.११%
२	११०३ करदाता सेवा कार्यालय फिदिम	८३१६०९	६३४३०३	७६.२७	०.११%
३	१२०१ करदाता सेवा कार्यालय विराटचोक	७८३९०२	७१७९४५	९१.५९	०.१२%
४	१२०३ करदाता सेवा कार्यालय पथरी	४३४४४५	३७६९२८	८६.७६	०.०६%
५	१३०२ करदाता सेवा कार्यालय धनकुटा	७३७५३६	६२६५३८	८४.९५	०.११%
६	१३०३ करदाता सेवा कार्यालय खाँदवारी	४७५५८२	३९७७९६	८३.६४	०.०७%
७	१३०४ करदाता सेवा कार्यालय भोजपुर	२७८८६२	२२३२९६	८०.०७	०.०४%
८	१४०१ करदाता सेवा कार्यालय बर्दिबास	६९५३५०	६३४३७४	९१.२३	०.११%
९	१४०२ करदाता सेवा कार्यालय जलेश्वर	५४००६३	४२७५६३	७९.१७	०.०७%
१०	१४०३ करदाता सेवा कार्यालय मलंगवा	६७२२१९	५५०६९९	८१.९२	०.०९%
११	१४०४ करदाता सेवा कार्यालय सिन्धुली	९५१०९८	५५४६१७	५८.३१	०.०९%
१२	१४०५ करदाता सेवा कार्यालय लालवन्दी	६८८२१९	५८४२९०	८४.९	०.१०%
१३	१४०१ करदाता सेवा कार्यालय गाईघाट	७४२६५२	६४८९१६	८७.३८	०.११%
१४	१५०२ करदाता सेवा कार्यालय राजविराज	१०१५१९४	८७०७७४	८५.७७	०.१५%
१५	१५०३ करदाता सेवा कार्यालय खोटाङ	२९९६६१	२२१७२७	७३.९९	०.०४%
१६	१५०४ करदाता सेवा कार्यालय लुक्ला	६८१०१	६११८३	८९.८४	०.०१%
१७	१५०५ करदाता सेवा कार्यालय ओखलढुङ्गा	४२७४२८	३५६०६३	८३.३	०.०६%
१८	१६०१ करदाता सेवा कार्यालय गौर	५४७६२२	४८०७१०	८७.७८	०.०८%

१९	१६०२ करदाता सेवा कार्यालय चन्द्रपुर	५०५६२५	३९६२४६	७८.३७	०.०७%
२०	१६०३ करदाता सेवा कार्यालय कलैया	७७१०५९	६६९८०२	८६.८७	०.११%
२१	१९०२ करदाता सेवा कार्यालय खैरहनी	१०४४६५३	९६७९०७	९२.६५	०.१७%
२२	२००१ करदाता सेवा कार्यालय लम्की	९५०८९१	८१५२०६	८५.७३	०.१४%
२३	२१०२ करदाता सेवा कार्यालय दिपायल सिलगढी	३८७०४०	२८५३८९	७३.७४	०.०५%
२४	२१०३ करदाता सेवा कार्यालय साँफेबगर	४७९८८३	३७९८६६	७९.१६	०.०७%
२५	२२०३ करदाता सेवा कार्यालय वेशीशहर	५६७०७५	४६४०२६	८१.८३	०.०८%
२६	२२०४ करदाता सेवा कार्यालय स्याङ्गजा	६७६६३६	५३३१५१	७८.७९	०.०९%
२७	२२०५ करदाता सेवा कार्यालय कुस्मा	४४००९१	३१८०३७	७२.२७	०.०५%
२८	२२०६ करदाता सेवा कार्यालय गोरखा	६१०६३७	४७९९५२	७८.६	०.०८%
२९	२४०१ करदाता सेवा कार्यालय परासी	१३८५१४१	११११०४६	८०.२१	०.१९%
३०	२५०६ करदाता सेवा कार्यालय गल्छी	१९२६९४०	१६६३७७२	८६.३४	०.२८%
३१	२६०३ करदाता सेवा कार्यालय गुलरिया	७८०१४७	७९८८२१	१०२.४	०.१४%
३२	२९०२ करदाता सेवा कार्यालय चरीकोट	४६१०५१	४२७५३४	९२.७३	०.०७%
३३	२९०३ करदाता सेवा कार्यालय मन्थली	५२६४३०	४०११०८	७६.१९	०.०७%
३४	३००१ करदाता सेवा कार्यालय तौलिहवा कपिलवस्तु	८१७९०६	६६२६४३	८१.०२	०.११%
३५	३००२ करदाता सेवा कार्यालय सन्धीखर्क	४३०६५२	४१०५९६	९५.३४	०.०७%
३६	३३०१ करदाता सेवा कार्यालय तानसेन	७०२२७३	६०८१९५	८६.६	०.१०%
३७	३३०२ करदाता सेवा कार्यालय तम्घास गुल्मी	५२६३८५	४३१९४१	८२.०६	०.०७%
३८	५१०१ करदाता सेवा कार्यालय सल्यान	६३३१३९	५०७५२३	८०.१६	०.०९%
३९	५१०२ करदाता सेवा कार्यालय प्युठान	६०९७४४	५०२९३३	८२.४८	०.०९%
	जम्मा	२६२६८०६७	२१८५१०२३		३.७४%

चित्र नं. १७: करदाता सेवा कार्यालयहरूको राजस्व लक्ष्य र संकलन (आ.व.२०८१/०८२)

३.१२ सामाजिक सुरक्षा कर:

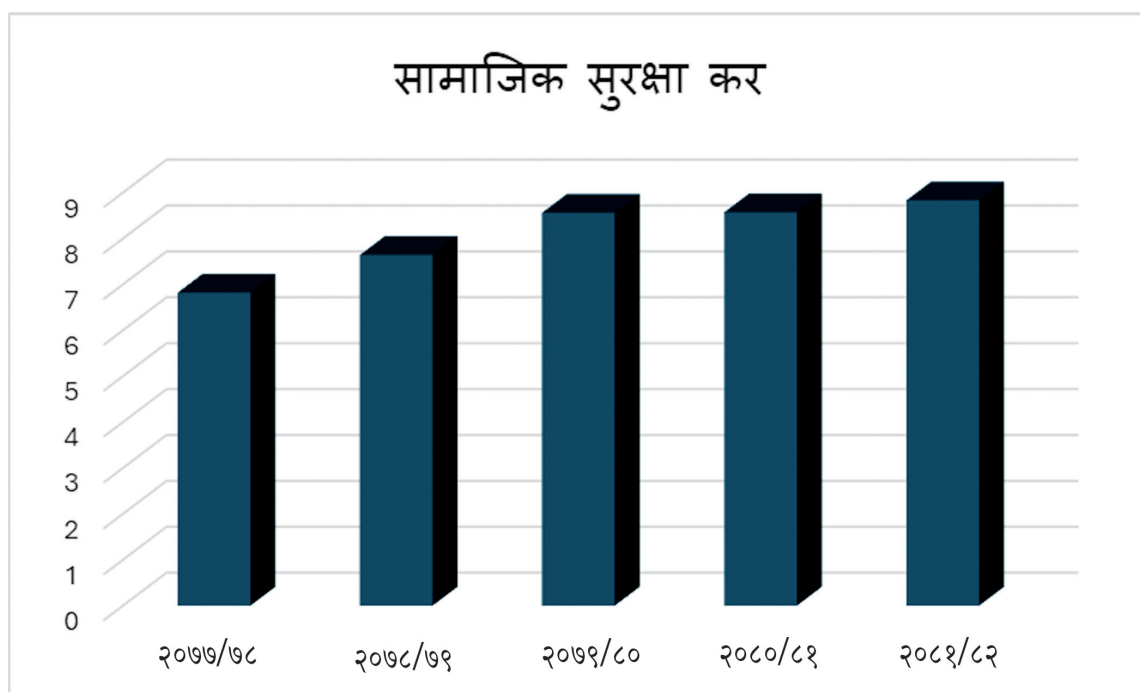
आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ देखि सामाजिक सुरक्षा कर लगाउने व्यवस्था शुरू भएको थियो। पारिश्रमिक आय आर्जन गर्ने व्यक्तिहरूबाट करयोग्य आयको १ प्रतिशत सामाजिक सुरक्षा कर लगाउन थालिएको थियो। आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्मको सामाजिक सुरक्षा कर संकलनको अवस्था विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा रु.६ अर्ब ८२ करोड रहेकोमा त्यसपछिका आ.व.हरूमा निरन्तर वृद्धि भई आ.व २०८१/०८२ मा आइपुग्दा रु. ८ अर्ब ८३ करोड संकलन भएको देखिन्छ। सामाजिक सुरक्षा कोषमा योगदान गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिलाई सामाजिक सुरक्षा कर नलाग्न कानूनी व्यवस्था रहेको र हाल रोजगारदाता संघ/संस्थाहरू सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध हुने क्रम बढेको हुदाँ सामाजिक सुरक्षा करमा देखिएको प्रत्येक वर्षको वृद्धि केही कम हुदै गएको देखिन्छ।

तालिका ३०: सामाजिक सुरक्षा कर संकलन

(रु. अर्बमा)

आ.व.	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सामाजिक सुरक्षा कर	६.८२	७.६४	८.५६	८.५७	८.८३

चित्र नं. १८: सामाजिक सुरक्षा कर संकलनको अवस्था

३.१३ पूँजीगत लाभकर

आय आर्जनका सबै स्रोतहरूलाई आयकरको दायरामा ल्याई करको आधार विस्तार गर्ने सन्दर्भमा वि.सं. २०५८ देखि पूँजीगत लाभमा कर लगाउन थालिएको हो। यो कर व्यक्तिगत र संस्थागत रूपमा लगाइंदै आएको छ। आ.व. २०७७/०७८ देखि आ.व. २०८१/०८२ सम्मको पूँजीगत लाभकर असुलीलाई तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका ३१: पूँजीगत लाभकर संकलन

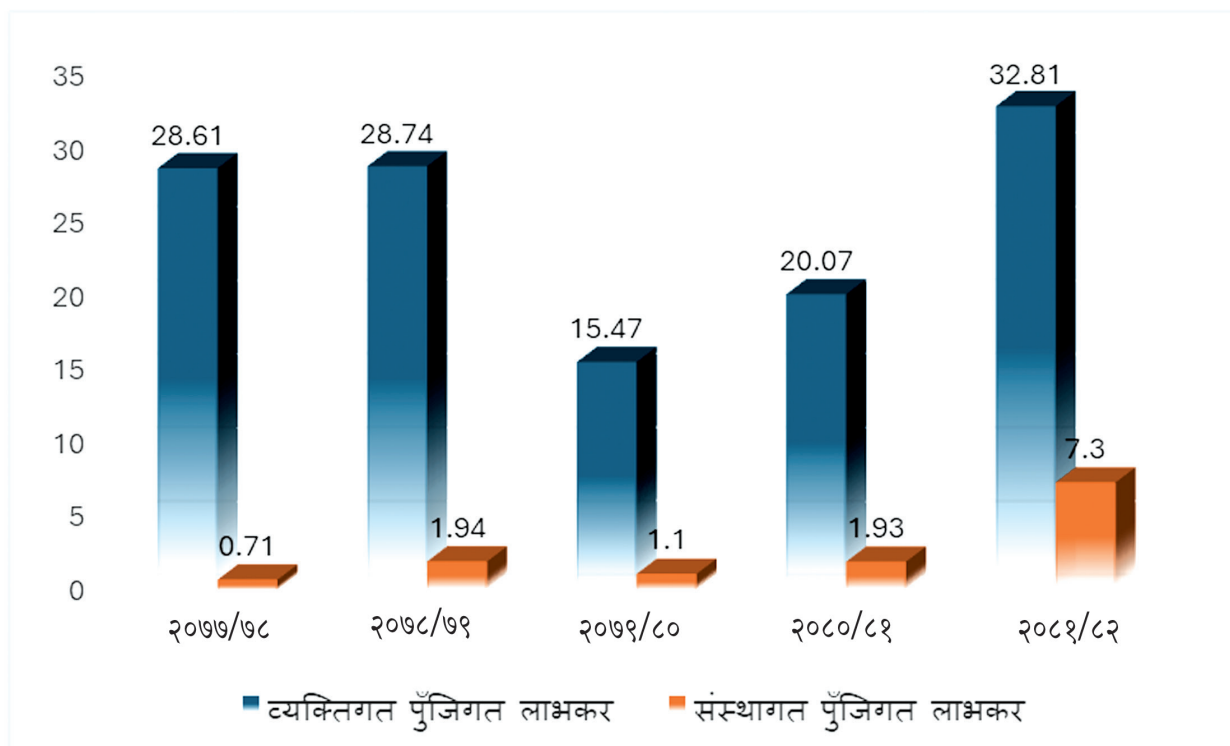
(रु. अर्बमा)

शीर्षक	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
व्यक्तिगत पूँजीगत लाभकर	२८.६१	२८.७४	१५.४७	२०.०७	३२.८१
संस्थागत पूँजीगत लाभकर	०.७१	१.९४	१.१०	१.९३	७.३०
जम्मा पूँजीगत लाभकर	२९.३१	३०.६८	१६.५७	२२.००	४०.११

माथिको विवरणलाई विश्लेषण गर्दा आ.व. २०७७/०७८ देखि आ.व. २०८१/०८१ सम्म पूँजीगत लाभकर संकलनको अवस्था कहिले बढ्ने र कहिले घट्ने गरेको देखिन्छ। आ.व. २०७७/०७८ मा यस शीर्षकमा संकलन रु.२९ अर्ब ३१ करोड रहेकोमा आ.व. २०७८/०७९ मा केही बढेर ३० अर्ब भएको देखिन्छ भने आ.व. २०७९/०८० मा झण्डै आधा घटेर रु.१६ अर्ब ५७ करोडमा पुगेको देखिन्छ। यसरी भारी गिरावट देखिनुमा रुस युक्रेन युद्ध, तरलता संकटका कारण लगानीयोग्य पूँजीको अभाव तथा विदेशी विनिमय संचितिमा देखिएको संकुचनलाई अस्थायी रूपमा सम्बोधन गर्न सरकारले अपनाएका आयात नियन्त्रणका नीतिगत औजरका कारण आर्थिक गतिविधिमा आएको शिथिलताले शेयर कारोबार र घरजग्गा कारोबारमा गिरावट प्रमुख कारणका रूपमा लिन सकिन्छ। त्यसैगरी आ.व. २०८०/०८१

पूँजीगत लाभकर रु.२२ अर्ब संकलन भएकोमा आ.व. २०८१/०८२ मा रु.४०अर्ब ११ करोड संकलन भई गत आ.व.को संकलनको तुलनामा झण्डै दोब्बरले वृद्धि भएको देखिदाँ अर्थतन्त्र सुधार तर्फ गएको संकेतको रूपमा लिन सकिन्छ।

चित्र नं. १९: पूँजीगत लाभकर संकलनको अवस्था

३.१४ राजस्व संकलनको लागत:

तालिका ३२: राजस्व संकलनको लागत विवरण

विषय	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
कुल राजस्व संकलन	रु.४२९ अर्ब २७ करोड	रु.४८३ अर्ब ४८ करोड	रु.४७९ अर्ब ७९ करोड	रु.५३३ अर्ब ३ करोड	५८३अर्ब ८२ करोड
विभाग तथा कार्यालयबाट भएको कुल खर्च (चालु तथा पूँजीगत)	रु.१ अर्ब ६९ करोड	रु.२ अर्ब १७ करोड	रु.१ अर्ब ४१ करोड	रु.२ अर्ब ०५ करोड	२ अर्ब ८० करोड
प्रति हजार संकलन लागत	रु.२.५२	रु.२.२३	रु.३.३८	रु.३.८४	रु.३.०५

आर्थिक वर्ष २०७७/०७८, २०७८/०७९, २०७९/०८०, २०८०/०८१ र २०८१/०८२ को कर संकलन लागत तालिकामा समावेश गरिएको छ। जस अनुसार आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा प्रतिहजार कर संकलन लागत २ रुपैयाँ ५२ पैसा रहेकोमा उक्त संकलन लागत घट्दै आ.व. २०७८/०७९ मा

प्रतिहजार रु.२.२३ पुगेको देखिन्छ । आ.व.२०७९/०८० र आ.व.२०८०/०८१ मा केही वृद्धि भई क्रमश प्रति हजार रु. ३.३८ र रु.३.८४ रहेको देखिन्छ तर आ.व.२०८१/०८२ मा संकलन लागतमा केहि कमि हुन गई रु. ३.०५ भएको देखिन्छ ।

राजस्व संकलन गर्नको लागि कुल चालु खर्चलाई मात्र समावेश गरिएको छ । यो वर्षको कुल चालु खर्च १ अर्ब ७८ करोड २१ लाख रहेको छ ।

अनुसूची-१

IRD VAT REGISTRATION STATUS FY 2081-082

कार्यालय कोड	कार्यालयको नाम	साझेदारी फर्म	उपभोक्ता समिती	विदेशी कम्पनीहरुको शाखा	प्राइभेट लिमिटेड	नौर सरकारी संस्था	पब्लिक लिमिटेड	सहकारी	जे.भी.	व्यक्तिगत	परोपकारी संस्था	मुनाफा वितरण नगर्ने कम्पनी	शैक्षिक संस्था	अन्य
११	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भद्रपुर	२५			१३७			१	२४	२७९			१	
१२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगर	२६			१७०	३	१		२०	४१७				१
१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरान	१			४०		१		११	८७				
१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जनकपुर	१०			१९८	२०	१		३९	३८४	१	१		५
१५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय लाहान	८			८३	२			१६	२१७				२
१६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमरा	२			४४				४	१५६				३
१७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय विरगंज	२५			१९६		१		२२	६४२	१			४
१८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौँडा	६		३	१२९	३	१		३८	२३४				३
१९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भरतपुर	१६			२२२			१	२८	२७६				२
२०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धनगढी	१७			९४				५८	२९०				२
२१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्रनगर	९			३२				४३	१२०				
२२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय पोखरा	८			३५९				४५	३०१		१		
२३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर-१	८		५	४८७	१	३		६७	१४६		५		
२४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भैरहवा	११			१४७		१		१५	१६०				१
२६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नेपालगंज	१०			१५१			१	४४	३९७				
२९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भक्तपुर	१४			५६४		१		९७	२७६		२		
३०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कृष्णनगर	५			९				५	६४				
३३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बुटवल	२४			२०५	१			३०	२८३				१
३४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर-२	१४			४९६	२	३		६६	२७६		३		
३५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जोरपाटी	८		२	३३५				४९	१६४				१

५१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दाड	८			१३०		१	१	३५	१९१		१		१
५२	ठूला करदाता कार्यालय				४									
११०१	करदाता सेवा कार्यालय इलाम	१			१६				१६	५२				
११०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दमक	५			५६				१२	११०		१		
११०३	करदाता सेवा कार्यालय फिदिम	२			२९	२			९	४९				१
१२०१	करदाता सेवा कार्यालय विराटचोक	६			२८					६२				२
१२०२	करदाता सेवा कार्यालय पथरी	४			१८			१	९	६७				
१३०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ईटहरी	१५			१३९	१			१०	३२९		२		३
१३०२	करदाता सेवा कार्यालय धनकुटा	३			१२				११	४४		१		
१३०३	करदाता सेवा कार्यालय खाँदबारी	३			१९				७	२२				
१३०४	करदाता सेवा कार्यालय भोजपुर	१			१३				४	१६				१
१,४०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बर्दिबास	३			३४	२			६	६४				१
१,४०२	करदाता सेवा कार्यालय जलेश्वर	२			२८	२२			५	१४२		२		१
१,४०३	करदाता सेवा कार्यालय मलङ्गवा	१			४६	३			४	९८				३
१४०४	करदाता सेवा कार्यालय सिन्धुली				४५				२१	४५				१
१४०५	करदाता सेवा कार्यालय लालबन्दी				३९	१			७	१२१				१
१५०१	करदाता सेवा कार्यालय गाईघाट	४			२४	१			९	९९				
१५०२	करदाता सेवा कार्यालय राजविराज	५			१०९	२१	१		१३	१६३	१			२
१५०३	करदाता सेवा कार्यालय खोटाङ				८				४	१४				
१५०४	करदाता सेवा कार्यालय लुक्ला	१			५					७				
१५०५	करदाता सेवा कार्यालय ओखलढुङ्गा	१			१९				३	३०				
१६०१	करदाता सेवा कार्यालय गौर	७			२२	१५		२	७	६८				
१६०२	करदाता सेवा कार्यालय चन्द्रपुर				४९	६			५	९१				१

१६०३	करदाता सेवा कार्यालय कलैया	६			४२	९			७	१७९		१		४
१९०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कावासोती	९			५६		१		१	८५				
१९०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय खैरहनी	५			५७				११	७५				१
२००१	करदाता सेवा कार्यालय लम्की	१			५२	१	१		१७	७८				
२१०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय डडेलधुरा				१३				३६	११४				
२१०२	करदाता सेवा कार्यालय दिपायल सिलगढी	१			१०			१	१	२४				
२१०३	करदाता सेवा कार्यालय सांफेबगर				२७				२२	७०				
२,२०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दमौली	२			२३				३	७२				१
२२०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बागलुङ	२			२७				१६	६२				
२२०३	करदाता सेवा कार्यालय बेशीशहर	२			१७				४	४१				
२२०४	करदाता सेवा कार्यालय स्याङ्जा	२			२३				११	३९				२
२२०५	करदाता सेवा कार्यालय कुश्मा	१			९				७	२३				
२२०६	करदाता सेवा कार्यालय गोरखा				२२				१५	४२				२
२४०१	करदाता सेवा कार्यालय परासी	४			६०		१		५	१३५				३
२५०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय टंगाल	६		२	३१८		२		८	५८		२		
२५०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय महाराजगंज	२		२	४१५	१	३		३९	११०	१	१		
२५०३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बालाजु	८		१	५६४	१	१		७९	१८७		३		२
२५०४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कलंकी	१९			६२७	१	४		४०	२३३	१	२		२
२५०५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कालीमाटी	४		१	२२७		२	१	१४	१२३		३		१
२५०६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय गल्छी	६			१००	१	१		७०	११८				
२६०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय सुर्खेत	१०			८६		१		७४	२३०				२
२६०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जुम्ला				१४	१			२९	६९				
२६०३	करदाता सेवा कार्यालय गुलरिया	२			२७				१७	११३				

२७०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय पुतलीसडक	५	३	१	४६४	२	२		२०	७४		५	१	४
२७०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयांबानेश्वर	१०		२	५६९		७		१५२	१२४		५		
२७०३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बत्तीसपुतली	३	२		३१०				२३	४५			१	
२७०४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय चावहिल	८		४	२७७				२२	९२				
२७०५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कोटेश्वर	८			३८९	१	३		७०	१२१		२		१
२८०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय त्रिपुरेश्वर	४		२	१६५	३	३		१२	८५		२		
२८०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयांसडक	५			१३०				६	२४१				
२८०३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ठमेल	३			२६१		१		९	१४२		१		
२९०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धुलिखेल	१८			१९०				९१	१३८		१		
२९०२	करदाता सेवा कार्यालय चरिकोट	१			४२				१६	१९				
२९०३	करदाता सेवा कार्यालय मन्थली				२९	१			२४	२७				
३००१	करदाता सेवा कार्यालय तौलीहवा कपिलबस्तु	३			१४	१			२	१०३				२
३००२	करदाता सेवा कार्यालय सन्धिखर्क				१				३	२८				
३३०१	करदाता सेवा कार्यालय तानसेन				३५				७	२७				
३३०२	करदाता सेवा कार्यालय तम्घास गुल्मी	१			३४				१८	२५				
५१०१	करदाता सेवा कार्यालय सल्यान	२			४९	१			१३	७५				
५१०२	करदाता सेवा कार्यालय चकचके प्युठान	२			२२				२३	५९				

अनुसूची-२

IRD OFFICEWISE ACTIVE REGISTRATION STATUS UPTO FY 2081.082

OFFCODE	OFFICE	ITAX	VAT	EXCISE	PPAN
११	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भद्रपुर	४७,८५५	६,६२६	३,८९१	१०९,४४५
१२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय विराटनगर	४४,५८६	९,२९६	३,४५५	१७१,१६७
१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरान	१६,४७८	२,२५६	१,६७१	५७,८७९
१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जनकपुर	४२,८९८	९,२११	१,६३८	१०३,२२८
१५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय लाहान	३५,९६९	५,०३९	१,८७१	७८,६७९
१६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमरा	१४,७४५	२,६३२	१,०२२	५७,८८७
१७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय विरगंज	४२,७१८	११,२८८	१,९१८	१००,३०९
१८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौडा	३४,१७६	५,९६२	१,५६२	८६,८३२
१९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भरतपुर	४७,३२०	८,२२२	३,१८०	१७०,१४८
२०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धनगढी	३६,०९२	६,३१७	३,८४५	११४,५४९
२१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्रनगर	२९,८५७	३,२६६	३,१४३	५६,८३९
२२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय पोखरा	६८,७९३	१२,६०१	४,४४९	२१०,२६८
२३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर-१	३१,८७६	१०,३९३	१,१६४	१४३,७७१
२४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भैरहवा	४०,९१७	६,९६८	३,५२१	८६,३४२
२६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नेपालगंज	४१,८३८	७,५९१	२,८५४	१३१,६२४
२९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भक्तपुर	४०,३६४	१०,२१७	१,८०५	११५,६८०
३०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कृष्णनगर	१०,९००	१,४६५	१,२१९	३४,४२२
३३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय वुटवल	४२,९५०	९,२१०	३,१५०	१७२,३४३
३४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर-२	४६,९०६	१०,३५६	१,६४३	११०,८०१
३५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जोरपाटी	३४,५८९	६,६४३	१,४६६	६१,५३२
५१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दाङ	४२,३०७	५,२३१	३,३२२	१२०,४८७
५२	ठूला करदाता कार्यालय	५८६	४३८	१	७५०
५३	मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय	५६०	४२६	२	५१६
११०१	करदाता सेवा कार्यालय इलाम	१४,७३०	१,२२२	९१२	२९,९९८
११०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दमक	२३,७३०	२,६६९	१,७७२	४७,४९२
११०३	करदाता सेवा कार्यालय फिदिम	१३,६२६	१,३०६	४६८	२२,३८८
१२०१	करदाता सेवा कार्यालय विराटचोक	१४,०२२	१,३८४	१,०४५	२४,८५८
१२०२	करदाता सेवा कार्यालय पथरी	१६,३२६	१,२९५	१,१६०	१४,६४२
१३०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ईटहरी	३९,६६८	६,२६१	२,५७७	१३४,८५२
१३०२	करदाता सेवा कार्यालय धनकुटा	१३,७१४	९११	८९१	२०,८६१
१३०३	करदाता सेवा कार्यालय खाँदबारी	८,३८४	७३१	४३९	१८,५३६
१३०४	करदाता सेवा कार्यालय भोजपुर	६,७७७	४०३	३२१	५,४५६
१४०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बर्दिबास	८,३८४	१,४१४	३७७	३३,०७६
१४०२	करदाता सेवा कार्यालय जलेश्वर	१५,३७०	२,३३०	७२४	१९,१११

१४०३	करदाता सेवा कार्यालय मलङ्गवा	१४,११८	१,७८६	५४२	३०,२७७
१४०४	करदाता सेवा कार्यालय सिन्धुली	१५,९४८	१,६८९	६०५	१७,३८३
१४०५	करदाता सेवा कार्यालय लालबन्दी	१७,५६०	२,१६०	३८५	१४,१५५
१५०१	करदाता सेवा कार्यालय गाईघाट	१६,३००	१,९१०	१,१५१	३२,८३७
१५०२	करदाता सेवा कार्यालय राजविराज	२५,३२६	३,९५१	१,६४२	३९,९१९
१५०३	करदाता सेवा कार्यालय खोटाङ	६,०८२	४३०	२९०	१०,७३९
१५०४	करदाता सेवा कार्यालय लुक्ला	१,१९३	१०४	२४०	५४४
१५०५	करदाता सेवा कार्यालय ओखलढुङ्गा	१०,९४९	६८८	२८६	१०,६१६
१६०१	करदाता सेवा कार्यालय गौर	१२,१८४	२,०८४	६५०	२५,३३९
१६०२	करदाता सेवा कार्यालय चन्द्रपुर	१६,९७५	२,५५५	५२८	१९,६५९
१६०३	करदाता सेवा कार्यालय कलैया	१७,४७०	२,४०८	७६६	१४,४८२
१९०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कावासोती	२६,७६७	२,८३०	१,८१०	४६,९२६
१९०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय खैरहनी	२४,९७१	२,५४५	१,६५७	२६,२४३
२००१	करदाता सेवा कार्यालय लम्की	२४,९७९	२,३९२	२,०३०	३७,७८८
२१०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय डडेलधुरा	२८,३९२	२,४१५	२,२२५	२७,६३०
२१०२	करदाता सेवा कार्यालय दिपायल सिलगढी	७,९७०	४९९	९३३	४,९०६
२१०३	करदाता सेवा कार्यालय साँफेबगर	१४,१२३	१,१९२	१,१९०	६,०८६
२२०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दमौली	२४,९८९	२,३३०	१,७७१	५६,११०
२२०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बागलुङ	२१,५९०	१,६९९	१,४२९	५१,१२०
२२०३	करदाता सेवा कार्यालय बेशीशहर	१२,३००	९७९	५४८	१३,२२०
२२०४	करदाता सेवा कार्यालय स्याङ्जा	१५,९४९	१,४५३	९३०	११,८१६
२२०५	करदाता सेवा कार्यालय कुश्मा	९,१७५	५९०	५९६	७,९९९
२२०६	करदाता सेवा कार्यालय गोरखा	१६,५८७	१,३२६	७२४	१३,४८१
२४०१	करदाता सेवा कार्यालय परासी	२३,५७९	२,४१०	१,७५१	२६,०५०
२५०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय टंगाल	१७,०३६	५,३८९	८६७	७०,४६९
२५०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय महाराजगंज	२५,९७६	६,७४९	१,४०९	१०८,३६७
२५०३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बालाजु	४८,१०५	१०,९५९	२,८११	१४८,३१९
२५०४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कलंकी	४१,८९९	१०,२१९	२,०६५	११६,२१५
२५०५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कालीमाटी	२०,९८४	५,७६३	८४३	७८,८९८
२५०६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय गल्छी	४५,२८६	४,१९४	२,०५०	४९,१७१
२६०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय सुर्खेत	५२,२०७	५,४३९	२,६२८	९०,५०४
२६०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जुम्ला	१६,३८६	१,६४६	५६४	१९,३१०
२६०३	करदाता सेवा कार्यालय गुलरिया	२०,६९९	१,७८४	१,५५०	१९,०५३
२७०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय पुतलीसडक	३०,८४७	१०,१२८	८९८	१५६,८८०
२७०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयाँबानेश्वर	३४,९६०	१३,२८८	१,१९५	१४५,७०७
२७०३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बत्तीसपुतली	१८,५३३	५,२३५	९८७	६०,२२९
२७०४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय चावहिल	२४,४५१	५,९००	१,२१६	१४२,०६८

२७०५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कोटेश्वर	२५,७४०	७,७६१	१,१८६	११७,२७७
२८०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय त्रिपुरेश्वर	१५,४३३	५,७४५	४३८	६१,३८७
२८०२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नयांसडक	२०,०३८	७,९१०	३४६	५५,३६४
२८०३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ठमेल	३०,५१५	७,०२६	१,९३९	६०,९६३
२९०१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धुलिखेल	४५,६३५	५,९७१	१,५५४	७५,०३६
२९०२	करदाता सेवा कार्यालय चरिकोट	१०,५७५	१,२७९	४१९	११,७५४
२९०३	करदाता सेवा कार्यालय मन्थली	९,४२४	९६२	३३१	६,५३७
३००१	करदाता सेवा कार्यालय तौलीहवा कपिलबस्तु	१७,५२२	२,१३७	१,३६३	१२,६६०
३००२	करदाता सेवा कार्यालय सन्धिखर्क	८,१४५	५७७	७७८	५,८८५
३३०१	करदाता सेवा कार्यालय तानसेन	१३,०८२	१,३७५	१,०९१	३०,३११
३३०२	करदाता सेवा कार्यालय तम्घास गुल्मी	११,४४६	९२०	९९४	१०,३३४
५१०१	करदाता सेवा कार्यालय सल्यान	१९,१८५	१,४८१	१,२४५	२०,०९८
५१०२	करदाता सेवा कार्यालय चकचके प्युठान	१४,४५८	१,३२६	१,१२९	९,३७४

अनुसूची-३

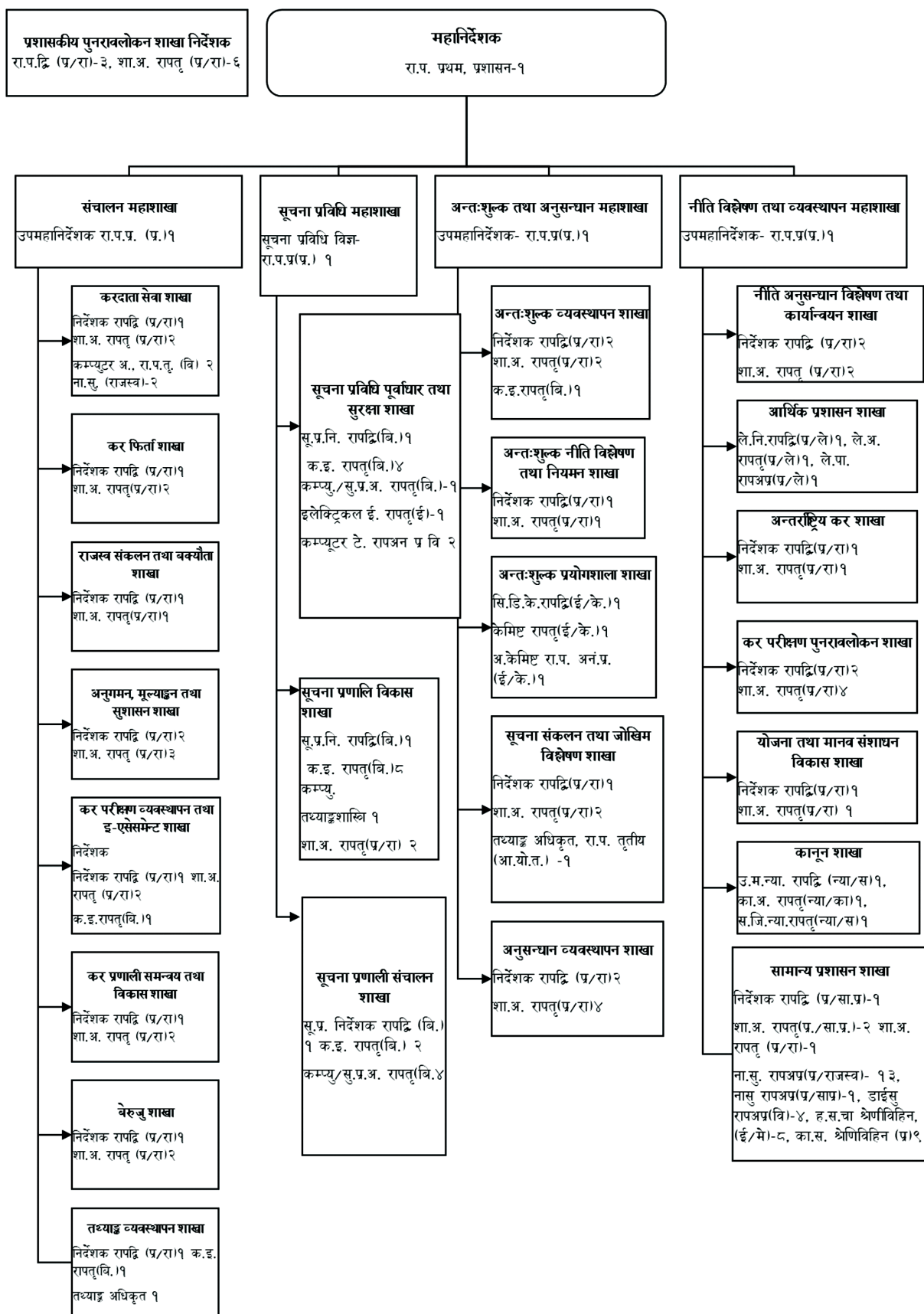
Sectorwise Collection Report 2081/82(Rs '000)

SNo.	Revenue Head	2 years before	Last Year	Change %	Current Year	Change %
Corporate Income Tax						
1	Income Tax From Government Corporation-11121	9521046.87	15231214.7	59.97	8532099.67	-43.98
2	Income Tax From Public Limited Companies-11122	54464755.07	71733688.28	31.71	60407508.63	-15.79
3	Private Limited Companies-11123	39808583.33	39946312.64	0.35	50573539.58	26.6
4	Other Companies-11124	13894286.6	14228442.41	2.4	15609369.2	9.71
5	Windfall Gain Tax (Entity)-11126	0	85178.36	0	65112.66	-23.56
Total		117688671.9	141224836.4	20	135187629.7	-4.27
Personal Income Tax						
6	Personal Income Tax & Proprietorship-11111	28514199.27	28421883.27	-0.32	31657035.08	11.38
7	Remuneration-11112	33800803.22	34285631.47	1.43	34751039.57	1.36
8	Social Security Tax-11211	8531079.88	8573032.87	0.49	8839924.27	3.11
9	Capital Gain Tax Individual-11113	15420801.98	20048202.13	30.01	32815996.72	63.69
10	Windfall Gain Tax (Individual)-11115	0	124521.72	0	207135.98	66.35
Total		86266884.35	91453271.46	6.01	108271131.6	18.39
Investment Income Tax						
11	Rent & Lease-11131	3039985.9	2739072.67	-9.9	2901814.26	5.94
12	Interest-11132	32920268.78	36850481.8	11.94	30250731.23	-17.91
13	Capital Gain Tax Corporate-11125	1152988.41	1949760.75	69.1	7302575.71	274.54
14	Dividend-11133	6180923.91	5614125.28	-9.17	6784906.86	20.85
15	Other income of investment-11134	113153.43	110377.67	-2.45	118623.35	7.47
16	Windfall Gain Tax-11135	352518.01	66455.65	-81.15	3094.52	-95.34
17	Other Income Tax-11139	1870233.66	1568183.13	-16.15	1771933.36	12.99
Total		45630072.1	48898456.95	7.16	49133679.29	0.48
Value Added Tax						
18	Production-33311	37328975.88	36427730.02	-2.41	41553904.41	14.07
19	Sales and Distribution-33313	28198387.32	28557505.25	1.27	30736133.32	7.63
20	Contract & Consultancy-33314	30114597.24	29942679.66	-0.57	31487517.34	5.16
21	Tourism Industries-33315	2359575.97	3507709.45	48.66	4154025.19	18.43
22	Communication, Insurance, Aviation Fee and Other Services-33316	13305212.83	23536358.92	76.9	31006500.29	31.74
23	Reverse charge-33317	6256688.95	8100759.34	29.47	7937040.84	-2.02
Total		117563438.2	130072742.6	10.64	146875121.4	12.92
Excise Tax						
24	Tobacco base (Cigarette/bidi)-33331	26218530.22	26630508.08	1.57	27716378.18	4.08
25	Liquor-33332	25915264.67	25202803.21	-2.75	32271670.09	28.05
26	Beer-33333	32621428.47	30431960.06	-6.71	38151517.98	25.37
27	Other Industrial Production-33334	19203462.52	20324312.34	5.84	23894277.89	17.57
Total		103958685.9	102589583.7	-1.32	122033844.1	18.95
Health Service Tax						
28	Health Service Tax-11442	5116.97	4956.68	-3.13	8528.7	72.06
29	Health Risk Tax-11423	6755120.2	6588799.07	-2.46	6632388.84	0.66

Total		6760237.17	6593755.75	-2.46	6640917.54	0.72
Education Fee						
30	Education Fees (school,college)-11443	67652.59	3659.77	-94.59	1763.38	-51.82
31	Education Fees (foreign study)-11444	1934640.94	3260119.09	68.51	3608553.85	10.69
Total		2002293.53	3263778.86	63	3610317.23	10.62
Others Fee						
32	Digital Service Tax-11445	0	7010.35	0	49007.02	599.07
33	Luxury Fee-11412	0	215573.4	0	286294.32	32.81
34	Foreign Tour Fee-14193	0	29740.64	0	60481.66	103.36
35	Foreign Employment Service Fee-14194	0	14575.04	0	31274.19	114.57
36	Nepal Telecommunications Service Fee-14214	0	6889149.55	0	7213696.62	4.71
37	Telephone Fee-14215	0	1489729.04	0	1175878.44	-21.07
38	Pollution Fee-14521	0	327475.35	0	3253539.52	893.52
Total		0	8973253.37		12070171.77	34.51
Total Tax Collection		479870283.1	533069679.1	11.09	583822812.7	9.52

अनुसूची-४

आन्तरिक राजस्व विभागको संगठन संरचना

अनुसूची-५

आन्तरिक राजस्व कार्यालयको सम्पर्क नम्बर

सि.नं	आन्तरिक राजस्व कार्यालय	टेलिफोन नं
१	ठुला करदाता कार्यालय ललितपुर	०१-५०१००५०
२	मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय	०१-५३२२६०८
३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, इटहरी	०२५-५८१६५५
४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, कलंकी	०१-५२१८४२३
५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, कालीमाटी	०१-५२३४५१७
६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, कावासोती	०७८-५४०५०२
७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, कृष्णनगर	०७६-५२०६३२
८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, कोटेश्वर	०१-५१९९२९६
९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, चावहिल	०१-४८११२३०
१०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, जनकपुर	०४१-५२०१३६
११	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, जुम्ला	०८७-५२०५५२
१२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, जोरपाटी	०१-४९१४१९०
१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, टंगाल	०१-४४३९४७६
१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, ठमेल	०१-४५३३०१४
१५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, डडेल्धुरा	०९६-४१०३०८
१६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, त्रिपुरेश्वर	०१-४२३०४६६
१७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, दमक	०२३-५८५७५२
१८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, दमौली	०६५-५६३१२९
१९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, दाङ	०३८२-५२०१७५
२०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धनगढी	०९१-४१७४६०
२१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान	०२५-५२०९८२
२२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धुलीखेल	०११-४९०७८६
२३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, नयाँसडक	०१-५९०८२१७
२४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, नेपालगन्ज	०३८१-५२०१५९
२५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, पुतलीसडक	०१-५३४३१७६
२६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, पोखरा	०६१-४५४३०८
२७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बत्तिसपुतली	०१-५९१३६९०
२८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बाग्लुङ	०६८-५२०१२९
२९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बानेश्वर	०१-४७९२८९६
३०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बालाजु	०१-४९८९७९१
३१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, बुटवल	०३७१-४१५३५६
३२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भक्तपुर	०१-६६१२२२६
३३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुर	०३२३-४५५०१२
३४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भरतपुर	०३५६-५२०१०६
३५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भैरहवा	०७१-५७०७११

३६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, महाराजगंज	०१-४००२२०१
३७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, महेन्द्रनगर	०९९-५२३८८१
३८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, ललितपुर १	०१-५०१००१०
३९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, ललितपुर २	०१-५५३६९३२
४०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, लहान	०३३-५६०४४९
४१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर	०२१-५३०१०४
४२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, वीरगञ्ज	०५१-५२२१२४
४३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, सिमरा	०५३-५२०२४३
४४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, सुर्खेत	०८३-५२४४४५
४५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौडा	०५७-५२३१०१

अनुसूची-६

महानिर्देशकहरुको नामावली

क्र.सं.	नामथर	देखि	सम्म
१	श्री विधाधर मल्लिक	२०५८/०१/१९	२०५९/०५/१२
२	श्री अविनिन्द्र कुमार श्रेष्ठ	२०५९/५/१३	२०६२/०५/१२
३	श्री रणबहादुर श्रेष्ठ	२०६२/०५/१९	२०६३/११/१३
४	श्री दीप बस्न्यात	२०६३/११/१४	२०६४/०९/१८
५	श्री महेश्वर शर्मा पौडेल	२०६४/१०/०७	२०६५/०६/१३
६	श्री कपिलदेव घिमिरे	२०६५/०७/०३	२०६५/१२/१२
७	श्री शान्तबहादुर श्रेष्ठ	२०६६/०१/०१	२०६६/१२/०१
८	श्री राजन खनाल	२०६६/१२/०४	२०६८/०८/०६
९	श्री टंकमणि शर्मा	२०६८/०८/०७	२०७१/०४/३०
१०	श्री चुडामणि शर्मा	२०७१/०५/२५	२०७४/०३/१४
११	श्री किशोरजंग कार्की	२०७४/०४/०५	२०७५/०१/०७
१२	श्री विष्णुप्रसाद नेपाल	२०७५/०१/०७	२०७६/०५/१६
१३	श्री विनोद बहादुर कुँवर	२०७६/०५/१६	२०७७/१०/०४
१४	श्री झकप्रसाद आचार्य	२०७७/११/१०	२०७८/०५/०३
१५	श्री शोभाकान्त पौडेल	२०७८/०५/०३	२०७८/११/०२
१६	श्री रितेश कुमार शाक्य	२०७८/११/०२	२०७९/०८/१४
१७	श्री दिर्घराज मैनाली	२०७९/०८/१४	२०८०/१०/२२
१८	श्री भुपाल बराल	२०८०/१०/२२	२०८०/१२/१५
१९	श्री शिवलाल तिवारी	२०८०/१२/१८	२०८१/०५/०४
२०	श्री राम प्रसाद आचार्य	२०८१/०५/०५	२०८१/११/०१
२१	श्री मदन दहाल	२०८१/११/०१	

Call Center

मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, अन्तःशुल्क र कर प्रशासन सम्बन्धी जानकारीका लागि

टोल फ्री नम्बर १६६००१४०००० मा फोन गर्नुहोस वा

www.ird.gov.np मा Log-on गरी FAQ मा क्लिक गर्नुहोस।